

NÅR KREATIVITET SKAL BLOMSTRE

Et studie af byhaver og medborgerinddragelse
i midlertidig byrumsudnyttelse

Kandidatspeciale i Sociologi
Aalborg Universitet
Af Lykke Larsen

Vejleder: Lektor Mia Arp Fallov
Antal ord: 34.910
ECTS: 30

Når kreativitet skal blomstre

Et studie af byhaver og medborgerinddragelse i midlertidig byrumsudnyttelse

Afsluttende kandidatspeciale i Sociologi, Aalborg Universitet

Af Lykke Larsen

Vejleder: Lektor Mia Arp Fallov

Antal ord: 34.910

ECTS: 30

Afleveringsdato: 6. februar 2014

Forord

Jeg vil gerne takke de i alt ni havebrugere fra Aalborgghaven på Venøsundvej og i Karolinelund samt de tre kommunale aktører hos Aalborg Kommune, der afsatte tid til at deltage i interviews og svare på mine mange nysgerrige spørgsmål. Uden jeres velvillighed og imødekommenhed havde dette speciale ikke været muligt.

Samtidig vil jeg gerne takke min vejleder Mia Arp Fallov for løbende sparring, vejledning, spændende diskussioner og hurtig respons på såvel store som små spørgsmål.

Derudover en tak til Kuben Management og kollegaer her for praktisk hjælp, skrivebordsplads samt ikke mindst kaffe og frokoster.

Endelig skal der lyde en stor tak til familien – såvel den biologiske, den i udlandet som den hjemme i Kong Hans. Det gælder støtte, forståelse og sidstnævnte ikke mindst adspredende og inspirerende overspringshandlinger undervejs i processen.

Lykke Larsen, februar 2014

Underskrift:

English summary

This master thesis focuses on the strategic use of urban citizens' involvement in temporary use of urban spaces and on the related consequences for these citizens. The theoretical foundation of urban planning has shifted focus from master and long term planning to more weak planning and project organized efforts. The new trends in urban planning are leading to widening stakeholder involvement including citizen participation. With an offset in the case of two urban gardens (Aalborghaver) in Aalborg, the thesis examines how the local government uses the citizens in the temporary use of the urban spaces, and how this affects those involved.

The empirical foundation for the thesis is a mixed method study, mainly qualitative. Three local government representatives were qualitatively interviewed along with nine occupants from the urban gardens. Theoretically, the master thesis is based on critical theory, social constructivism and hermeneutic. This offset, in combination with the findings from the empirical data, resulted in a post Marxist understanding of the use of citizen involvement in urban planning. The theoretical framework used for this thesis consists of theory pertaining to the field of urban planning together with sociology, especially Ecological Marxism and perspectives on creative classes.

The thesis shows both a complexity of involving citizens in urban planning and a complexity of temporary urban spaces. Utilizing its right to shape the city, Aalborg Kommune alleviates itself from responsibility for the areas and imposes it onto the citizens. The transfer in responsibility has consequences for the occupants, and leads to frustrations concerning practical issues in one of the urban gardens and organizational issues in the other.

Both the occupant involvement and the temporary nature of the gardens have been found to constitute a strategic tool for the use of the urban spaces. Since the areas are temporary, it makes it easier for Aalborg Kommune to make other dispositions of the asset, should a more permanent opportunity arise. Aalborg Kommune is aware that, by keeping the status temporary, it can both gather input for the future transformation opportunities and raise awareness for the area at the same time.

There seems to be an alignment between the temporary nature of the gardens and the life situation of the urban gardeners. Thus, to some occupants the status is relaxing, and since the gardens are only temporal, the occupants can use cheaper and more short term solutions. Related to the gardens' temporal nature are also more severe consequences. First, some occupants feel the temporality is a limitation, due to their lack of incentive to invest time and re-

sources in the garden. Secondly, the power of Aalborg Kommune to terminate the right to a garden with a very short notice gives some occupants motivation to keep their garden to high standards in order to be well liked. In conclusion, the use of urban citizens' involvement in temporary use of urban spaces and the temporary urban planning in itself can be said to be complex, and the way of using and especially combine these two tools can have consequences for the occupants involved. Thus, it can be argued that there is need for more focus on thinking the fields of urban planning and sociology together.

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	1
1.1	Historisk oprids: Byplanlægning med haver	1
1.2	Nedslag i eksisterende forskning	3
1.2.1	Betydning af grønne områder og byhaver	3
1.2.2	Midlertidig anvendelse af byrum	5
1.2.3	Gentrificering	6
1.3	Problemformulering	7
1.3.1	Præcisering af problemformulering	8
2.	Teoretisk ramme	11
2.1	Økologisk marxisme	11
2.2	Byplanlægning	14
2.2.1	Fra rationalitet til æstetik og begær	15
2.2.2	Byplanlægningens forskellige planer	17
2.3	Et klasseperspektiv	19
2.3.1	Den kreative underklasse	20
2.3.2	Klassekonflikter, magt og planlæggernes nye rolle	22
3.	Metodevalg og fremgangsmåde	29
3.1	Metodevalg	29
3.1.1	Et kritisk konstruktivistisk-hermeneutisk afsæt	29
3.1.2	Adaptiv forskningsstrategi	31
3.1.3	Kvalitativ forskning med casedesign som tilgang	32
3.2	Metodisk fremgangsmåde	33
3.2.1	Informerter	33
3.2.2	Udarbejdelse af interviewguides og gennemførelse af interviews	35
3.2.3	Analysestrategiske overvejelser	37
4.	Aalborg og Aalborghaver – En case	39
4.1	Udviklingsstrategi og byplanlægning i Aalborg Kommune	39
4.1.1	Bypolitik og byudvikling – En øget attraktivitet	39
4.1.2	Fælles grønne byrum	40
4.1.3	Brugerdreven byudvikling og midlertidighed	41
4.2	Aalborghaver	42
4.2.1	Aalborg byhave Karolinelund	43
4.2.2	Aalborghaven Venøsundvej	45
4.2.3	Sammenligning af de to byhaver	47

5.	Analyse 1: Medborgerinddragelse i byplanlægning	51
5.1	Immanens i en transcendent planlægning	51
5.1.1	Styringsrationale bag Aalborghaverne	51
5.1.2	Medborgerinddragelse og -ansvar	54
5.1.3	Ressourcer og kreativitet	56
5.1.4	Kreativ frihed – og hovedbrud	57
5.2	Medborgeransvarets bagside	59
5.2.1	Frustrationer på et praktisk plan	59
5.2.2	Frustrationer på et organisatorisk plan	61
5.2.3	Borger-vitalisme og ejerskabsfølelse	65
6.	Analyse2: Midlertidighed i byplanlægning	71
6.1	Midlertidig status som værktøj	71
6.1.1	Øget bykvalitet og -attraktivitet	72
6.1.2	Fremtidig brug af områderne	74
6.2	Midlertidig status som forudsætning	76
6.2.1	Midlertidige haver i en midlertidig livssituation	77
6.2.2	Kun midlertidigt – afslappende og mulighedsskabende	78
6.2.3	Midlertidighed som hæmsko	79
6.2.4	Midlertidighed som magt - overvågning og drivkraft	82
7.	Diskussion	87
7.1	Medborgerinddragelse som byplanlægningsværktøj	87
7.2	Byrumsudnyttelse, der kun er midlertidig	89
8.	Konklusion	93
9.	Litteraturliste	99
10.	Bilagsoversigt	105

Aalborg byhave Karolinelund

1. Indledning

Nærværende speciales titel "*Når kreativitet skal blomstre*" dækker over et ønske om at klarlægge, hvordan medborgerinddragelse kan anvendes i en midlertidig byrumsudnyttelse og hvordan dette kan have betydning for de involverede medborgere. Som case herfor bygger specialet på en undersøgelse af, hvordan byhaver og dermed medborgerinddragelse bruges i en midlertidig byrumsudnyttelse. Således placerer specialet sig i et skæringsfelt mellem byhaver, midlertidig byrumsudnyttelse samt byudvikling med involvering af borgere og kreative iværksættere. Med kapitlet er det min hensigt at skrive læseren ind i dette komplekse skæringsfelt. Dette med inddragelse af eksisterende forskning og et mindre omfang af teoretiske bidrag. Kapitlet skal ikke forstås som en fyldestgørende afdækning af al forskning på området, men som fremhævnin g af, hvad forskning allerede viser omkring de forskellige felter og områder, specialet placerer sig i mellem. Indledningsvist først et historisk oprids.

1.1 Historisk oprids: Byplanlægning med haver

De første byhaver i Danmark kan spores tilbage til slutningen af 1500-tallet, hvor der blev anlagt haver uden for voldene i København. Der skulle være frit udsyn fra voldene, hvorfor jorden nedenfor ikke måtte anvendes til bebyggelse. I stedet blev denne overskydende jord anlagt til haver, der skulle fungere som fattighjælp til de dårligst stillede. Videre skulle haverne bidrage til at holde arbejderklassen fra druk og i stedet supplere med frisk luft samt en sundere ernæring i form af frugt og grønt (MBBL 2012:14). Kolonihaveforeningerne, som de er kendt herhjemme i dag, hænger derimod sammen med industrialiseringen i slutningen af 1800-tallet og er dermed et noget nyere fænomen. Industrialiseringen betød en drastisk befolkningstilvækst og dermed overbefolkning i byerne og som resultat heraf kummerlige boligforhold. Som kompensation herfor blev der, i udkanten af de større byer, anlagt kolonihaver, og i 1908 blev Kolonihavelejerforeningernes Forbund i Danmark oprettet (MBBL 2012:14).

I USA går historien om byhaver tilbage til slutningen af 1800-tallet, hvor såkaldte 'potato parks' blev anlagt i de større byer med det formål at lægge en dæmper på den politiske uro, ved at give de mange arbejdsløse noget fornuftigt at give sig til, og i et vist omfang at bekæmpe sulten. Under de to verdenskrige, under hhv. navnene 'Liberty Gardens' og 'Victory Gardens', blev byboerne fra politisk sted pålagt at dyrke mad i byerne, så der kunne frigøres soldater. Victory Gardens voksede særligt frem under de økonomiske kriser, bl.a. under depressionen i 1930'erne samt Første og Anden Verdenskrig.

Under krigen blev der etableret mere end 20 millioner haver på offentlig og privat jord, og under den sidste krig blev hele 40 procent af alle grøntsager i USA dyrket i haverne. Disse såkaldte 'Relief Gardens' var, ligesom de omtalte Potato Parks, politisk organiseret og systematiseret, og havde det dobbelte sigte at sikre beskæftigelse og mad til befolkningen, så hungersnød og politisk opstand kunne undgås. Under den dybe krise i 1970'erne opstod, med initiativ fra en folkelig græsrodsbevægelse, en ny bevægelse indenfor byhaverne i USA, særligt i New York, 'Community Gardens'. De blev brugt af de lokale byboere til at genvinde en form for fodfæste i deres bydele, der var ødelagt og hærget gennem krisen (MBBL 2012:16, Dolesh 2011:1; Colding & Barthel 2013:161).

Med inspiration fra den danske kolonihavetradition, de amerikanske community gardens og 1970'ernes politiske havebevægelser, er nye typer af byhaver indenfor de sidste omkring 20 år vokset frem i Danmark. I 1994 blev den stadigeksisterende have på Enghave Plads på Vesterbro i København etableret som den første brugerdrevne byhave herhjemme. Kort efter blev foreningen ByhaveNetværket dannet og efterfølgende er en lang række af byhaver vokset frem (MBBL 2012; Dolesh 2011:2). De nutidige danske haveforeninger kan, med henvisning til rapporten 'Dyrk din by' udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, opdeles i tre forskellige ejerskabstypologier. For det første findes kolonihaver, hvor jorden ejes af kommunen og kolonisterne har tilladelse til at opføre mindre huse, som de ejer. For det andet er der andels- og parcelhaver, hvor jorden er opkøbt og ejet af foreningen eller kolonisten selv. Og for det tredje er der nyttehaver, hvor jorden lejes og det ikke er tilladt at bygge på jorden (MBBL 2012:14). Byhaverne, der er omdrejningspunktet i nærværende speciale, kan placeres under sidstnævnte gruppe (jf. casebeskrivelsen, kapitel 4).

Hvor de anlagte byhaver tidligere fungerede som et værn mod ledighed og en usund livsstil, tager de nutidige haver ikke på samme måde karakter af at være en økonomisk nødvendighed for kolonisterne (MBBL 2012:14), men har et bredere spektrum af formål. Hvor nogle haver har til formål at dyrke grøntsager effektivt, har andre fællesspisning i fokus og nogle søger at sikre en social integration i udsatte boligområder. Hertil kommer forskellige typer og grader af socialitet, knyttet til byhaverne (MBBL 2012).

1.2 Nedslag i eksisterende forskning

Med nedenstående præsentation af eksisterende forskning suppleret med teoretiske bidrag, ønsker jeg at introducere læseren til det skæringsfelt, specialet placerer sig i. Hermed klarlægges det, hvilken viden, der ligger til grund for specialets problemformulering, der efterfølgende præsenteres.

1.2.1 Betydning af grønne områder og byhaver

Byhavernes store fremvækst og popularitet, som skrevet frem i det historiske oprids, er ikke for ingenting. Studier viser nemlig, at natur og grønne områder i sig selv har helbredende terapeutiske effekter. Udsigt og adgang til natur reducerer stress og anspændthed, nedsætter effekterne af ADHD samt autisme, forbedrer kognitive færdigheder mv., og patienter med udsigt til natur kommer sig derudover hurtigere og nemmere ovenpå et sygeforløb end patienter uden en sådan tilsvarende udsigt (Beatley 2011:4-5). Vigtigheden af urbane grønne områder understreges videre af et omfattende studie af Vondelpark i Amsterdam. Her findes det, at den urbane natur opfylder vigtige immaterielle og ikke-forbrugerorienterede menneskelige behov for parkens besøgende, herunder bl.a. behovet for at slappe af og et frirum, hvor det er muligt at flygte fra byens stressfyldte rytmer. Hertil kommer endvidere, at oplevelsen af natur i byen er en kilde til positive følelser samt lykke (Chiesura 2004).

Udover grønne områders funktion som rekreative arealer, betyder de grønne elementer og i den forbindelse en diversitet i plantevalget, også at der skabes levesteder for dyr, og mængden af vegetation har samtidig betydning for det lokale klima. Hvor materialer som sten og asfalt oplagrer solens varme, virker vegetation modsat kølende, hvorfor grønne områder således fører til et mere behageligt klima i byen (Rosenbak 2013:40). Grønnere byer fører også til en højere grad af mental og fysisk aktivitet, da grønne områder i sig inviterer hertil. Det betyder bl.a., at børn, grundet en mere aktiv udendørs leg, bevæger sig mere (Beatley 2004:47; Beatley 2011:10-14; Bookchin 1986:100). Udendørstid, både i skolen og i hjemmet, hjælper videre børn til at blive bedre i skolen (Dolesh 2011:3).

Som led i byernes fortætning er kilderne til lokalproduceret mad i stort omfang flyttet ud af byen – og i stedet til storskala industrielle landsbrugsproduktioner langt fra beboelsesområderne. Med denne forsvinden er menneskets forbindelse til de lokale madkilder også forsvundet, hvilket videre fører til en "legal ignorance" omkring produktionen af mad. Og det betyder at friske fødevarer, og herunder også 'Community Gardens', i stigende grad efterspørges (Dolesh 2011:1). I forlængelse heraf påpeges behovet for en decentralisering af landbruget

samt et større omfang af mindre-skala og lokalproducerede madvarer. Det betyder, at byhave-”landmanden” kan komme tættere på naturen, da arbejdet forudsætter, at landmanden er bekendt med det dyrkede jords funktioner og samtidig udvikler sin sensitivitet overfor jordens muligheder og behov (Bookchin 1986:94, Colding & Barthel 2013:160).

Med henvisning til John Pløger, er brugerne af de midlertidige byrum, og dermed også midlertidige byhaver, kendetegnet ved, at de søger sociale relationer (Pløger 2008:57). Fælles byhaver kan endvidere, foruden at skabe noget for de lokale indbyggere at se på, siges at fungere som et lokalt anker, hvor lokalområdets beboere mødes og samtidig kan få sundere mad (Beatley 2004:145). Byhaver kan således være med til at fremme positiv stedtilknytning, social integration samt demokratiske værdier og dermed styrke det sociale sammenhold i lokalområdet. Når mennesker arbejder sammen og interagerer, hvilket er en nødvendighed i forbindelse med arbejdet med byhaverne, skabes der et gensidigt engagement. Gennem en fælles interesse i havearbejdet, kan fælles byhaver dermed bringe mennesker med forskellig baggrund, og som ellers ikke ville have interageret med hinanden, sammen. I tråd med sin rolle som lokalt anker, fungerer byhaver dermed ligeledes eksplicit som fællesskabsskabende (Beatley 2004:146; Colding & Barthel 2013:160-161).

Disse fællesskabsskabende og integrerende potentialer ses også relevante i forbindelse med social integration i udsatte boligområder. Her påpeger Eleanor Jupp (2012), på baggrund af et studie af to udsatte boligområder i England, at der i integrerende indsatser skal være et større fokus på uformelle møder mellem beboerne og hverdagspraksisser som omsorg og socialt samvær, da det er disse, og ikke politiske diskurser og programmer, der engagerer og involverer beboere. At unge mennesker hjælper med at plante blomster i ældre beboeres haver, betyder eksempelvis et møde mellem beboergrupper, der uden haverne formodentligt ikke havde indgået i en relation (Jupp 2012:3034-3037). Som eksempel på aktiv anvendelse af de integrerende og sundhedsfremmende effekter ved havedyrkning ses eksempelvis en lang række af haveprojekter i Manchester. Her kædes problemer med ungdomskriminalitet, skoletræthed og overvægt sammen med et behov for sundere fødevarer, beskæftigelse og læring. Og da haveprojekter og lokal fødevarereproduktion er en billig og meningsfuld måde at aktivere arbejdsløse på alt, i mens sundheden og den generelle levestandard blandt byens borgere øges, anvendes fælles byhaver netop som en oplagt og konkret løsning på de sociale problemer (MBBL 2012:32). I en national kontekst planlægges fælleshaver i den kommende fremtid etableret i det belastede boligområde Voldparken ved Tingbjerg, og projektet ’Verdens Haver’ er startet op i Gjellerupparken ved Aarhus. Begge steder for at skabe aktiviteter på tværs af beboergrupperne, særligt de mange etniske minoriteter (Agertoft & Garnak:2013). Hertil kommer at grønne områder i tætte boligområder, hvortil der er knyttet dyrkningshaver, er kendetegnet ved en hel anden diversitet med blomster, frodighed og små oaser til ophold, sammenlignet med boligområder uden sådanne haver (Rosenbak

2013:42). Samtidig med den lange række af fordele ved fælleshaver i udsatte boligområder, peger forskning dog på, at det er svært at involvere de mest udsatte beboere, da de med en ofte mere 'rational choice'-præget tankegang ikke er så villige til at engagere sig for "blot" at styrke fællesskabet og udvikle boligområdet uden selv at få et direkte udbytte (Blokland 2008:158-162).

1.2.2 Midlertidig anvendelse af byrum

I forbindelse med den interurbane konkurrence og dermed byernes attraktivitet er det blevet vigtigere at tænke i mere kreative baner i forhold til brugen af byens rum. De byrum, der venter på fremtidig planlægning og udvikling, spiller i den forbindelse en hel central rolle, da de kan tiltrække ressourcer og kreative borgere. Disse kreative iværksættere spiller en helt central rolle i den interurbane konkurrence, da deres tilstedeværelse på et givent sted videre kan tiltrække andet erhverv og på den måde kan være med til at skabe vækst (Pløger 2008:53-54,60; Asgeren & Toft-Jensen 2012:245; Andres 2012:760). Og udover blot at være et mellemstadium mellem forskellig anvendelse kan "døde områder", ved brug af de kreative iværksættere, også i sig selv være medvirkende til at stimulere økonomien. Dette idet disse kreative, gennem deres nytænkende indspark og ideer, frivilligt og oftest gratis er med til at udvikle og forny et givet urbant miljø – et fornyet og attraktivt miljø, der muligvis senere kan udvikles yderligere. På den måde kan byrum med midlertidige brug, bruges som et regenererings-instrument. (Andres 2012:760, Pløger 2008:57). Her viser erfaringer at der i forbindelse med de midlertidige byrum skal arbejdes med proces og behov hos brugerne af områderne, der for en kort periode er overdraget magten til og muligheden for at forme stedet (Pløger 2008; Samson 2012:131; Supertanker 2012:262; Andres 2012:763). Ved medtænkning af åbne, flertydige og frisættende byrum og inddragelse af kreative brugere tager brugen af midlertidige byrum en mere uformel karakter, og byplanlægningen bevæger sig således væk fra den tidligere meget målrettede tilgang med langtidsvisioner (Supertanker 2012:262-263; Andres 2012:764; Pløger 2008:60).

Hvad angår byhaver som midlertidig rumudnyttelse, kan disse, som allerede nævnt, have forskellige formål og hensigter. Heriblandt ses byhaver mange steder koblet på politiske målsætninger og anvendt som et strategisk værktøj i byplanlægning samt bypolitik. Blandt andet kan byhaver indgå som led i midlertidig anvendelse og udvikling af byrum. Det kan, som ved andre midlertidige byrumsudnyttelser, være medvirkende til, at der med enkelte strategiske greb kan gives nyt liv i glemte områder, borgernes opmærksomhed kan rettes mod nye områder i byen og de kan tiltrækkes samt vendes til at bruge disse nye områder. Og hertil kommer endvidere det økonomiske argument, som allerede påpeget ovenfor, at en udvikling og fornyelse af urbane miljøer varetages gratis af de kreative iværksættere. Derfor er overdragelse af et midlertidigt

byrum oftest en billigere løsning end at udarbejde en lokalplan for det givne område, og det samtidig med at udviklingen er mere kreativ (MBBL 2012:11, Asgeren & Toft-Jensen 2012:244-246, Pløger 2008:57,60). Den midlertidige status kan samtidig have en række af udfordringer forbundet med sig. Dette såvel positive som negative. På den ene side kan midlertidigheden virke som en drivkraft og dermed en væsentlig motivation for de engagerede parter, da de, uden at forpligte sig langt ud i fremtiden, kan udfolde deres ideer og kreativitet. Og en stigende interesse og hurtig involvering i projektet kan betyde, at haverne hurtigt går fra et projektstadium til at blive en egentlig etableret forening. I forbindelse med byhaver, kan den midlertidige status også betyde, at de lokale værdier en byhave er med til at skabe negligeres, da haven blot anses for en midlertidig og ikke-vigtig udnyttelse af et overskydende byrum. Hertil kommer endvidere, at statussen betyder, at nogle ikke ønsker at engagere sig i arbejdet i en byhave med udløbsdato, da levetiden for stedet dermed risikerer at blive kort, og arbejdet dermed kan synes spildt (MBBL 2012:45,60; Andres 2012).

1.2.3 Gentrificering

Som påpeget kan midlertidige byrum og inddragelse af kreative borgeres ideer bruges som et værktøj til at forestille sig, hvilke fremtidige transformationsmuligheder, der er på stedet – en opgave, som netop pålægges de inddragede brugere. Med henvisning til Lauren Andres (2012) skal dette imidlertid ikke udelukkende forstås positivt. I en midlertidig planlægning, med lav koordinering og strategiske guidelines samt kontrol fra højere autoriteter, former midlertidige brugere et givent rum ud fra et synspunkt omkring stedets ønskede brugsværdi. Med udgangspunkt i den nedefra-skabte midlertidige brug kan der dog skabes en master planning. Sådan kan byplanlægning være præget af magtforhold. Svag planlægning og inddragelse af kreative midlertidige brugere kan videre betyde, at et område 'rebrandes' og at dets attraktivitet øges – baseret på de midlertidige brugeres innovationer og alternative eksperimenter, kort sagt deres arbejdsindsat. Hermed kan inddragelse af kreative borgeres idéer resultere i gentrificering (Andres 2012, særligt s. 764-765, 769).

Som nok et af de mest kendte nationale eksempler på gentrificering findes 1990'ernes gentrificering af Indre Vestrebro i København. Gentrificering forstås bedst oversat som *herskabeliggørelse*, og dækker over "*den proces, hvor en højere socioøkonomisk gruppe presser en lavere socioøkonomisk gruppe ud af et område (...) der bliver "indtaget" af middelklassen og den øvre middelklasse, hvorefter en langsom herskabeliggørelse af området finder sted*" (Larsen & Hansen 2009:33). Forud for den store byfornyelse var Indre Vestrebro plaget af en meget dårlig kvalitet af boliger og belastet af en lang række af sociale problemer. Efter fornyelsen, der vurderes at have kostet i alt 4,3 mia. kr., eller 1,15 mio. kr. pr. bevaret lejlighed, fremstår området total forandret

med moderne boliger, grønne områder samt moderigtige butikker og caféer. Og beboersammensætningen i området er også ændret fra at have en af de svageste socioøkonomiske profiler i København til nu at være over gennemsnittet. Som konsekvens af byfornyelsen, og i den forbindelse højere huslejer, har den oprindelige lavere socioøkonomiske gruppe været tvunget til at flytte – med andre ord er der med gentrificeringen løst ét problem, men samtidig skabt et andet (Larsen & Hansen 2009). I forbindelse med fokuseringen på byhaver som en midlertidig byrumsudnyttelse, skal det her påpeges, hvordan også "*Community gardens have been shown to (...) increase property values*" (Colding & Barthel 2013:160 og desuden Beatley 2004:44), da de urbane indbyggere foretrækker at bo i lokalområder, der er rige på grøn beplantning. Således kan grønne områder og etablering af byhaver også resultere i en gentrificeringsproces.

1.3 Problemformulering

Af ovenstående indkredsning af den forskningsmæssige kontekst, som specialet placerer sig indenfor, fremgår det, hvordan uudnyttede byrum og byrum i venteposition i højere grad tænkes ind i en midlertidig byrumsudnyttelse. Herved kan ressourcestærke og kreative iværksættere tiltrækkes og deres nytænkende og kreative projekter og iværksætteri kan videre tiltrække erhverv og således virkende fremmede for vækst i byen. Samtidig betyder denne medborgerinddragelse, at byens rum udvikles gratis og at der bliver peget på mulig brug af rummene, hvilket kan udvikles yderligere senere. Sådan kan en sammentænkning af medborgerinddragelse og midlertidig brug af byens rum anvendes som et regenereringsinstrument fra politisk sted. Ligeledes fremgår det mere specifikt af den præsenterede eksisterende forskning, at byhaver på den måde bruges som værktøj i midlertidig brug og udvikling af byen. Grønne områder i byen generelt og byhaver har store sundhedsfremmende konsekvenser og har integrerende og fællesskabsskabende potentialer. Men samtidig er det i ovenstående klarlagt, hvordan den midlertidige status i midlertidig byrumsudnyttelse kan være forbundet med udfordringer og konsekvenser for de involverede aktører. Med afsæt i mit eget lokalområde, leder det til den problemformulering, der ligger til grund for nærværende speciale:

Hvordan anvendes byhaver og medborgerinddragelse af Aalborg Kommune som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse – og hvordan har dette betydning for havebrugerne på Venøsundvej og i Karolinelund?

1.3.1 Præcisering af problemformulering

Som påpeget anvendes uudnyttede byrum og byrum i venteposition i højere grad midlertidigt. Dette er en byplanlægning, hvor medborgere inddrages aktivt, bl.a. med det sigte, at byrummene bliver udviklet mere kreativt. Midlertidig byrumsudnyttelse kan være mange ting og kan have mange funktioner, og herunder er byhaver bare én af dem. Dermed skal problemformuleringens fokus på Aalborg, byhaver og havebrugere forstås som en case for, hvordan medborgerinddragelse mere generelt kan anvendes i en midlertidig byrumsudnyttelse og hvordan dette kan have betydning for de involverede medborgere. Her tager specialet udgangspunkt i Aalborg Kommune og de for nyligt etableret kommunale byhaver Aalborgghaver¹. Mere præcist er det Aalborg byhave Karolinelund i Aalborg Centrum og Aalborgghaven på Venøsundvej i Aalborg Øst. Fælles for haverne gælder, at de er etablerede på kommunal jord, der er i en venteposition i forhold til fremtidig brug. Altså er begge haverne midlertidige, hermed ment, at de fra start er planlagt at være ikke-permanente.

Med den dobbeltsidede problemformulering, ønsker jeg gennem specialet på ene side at belyse, hvordan Aalborg Kommune sammentænker og anvender de to Aalborgghaver og medborgerinddragelse som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse. På den anden side er det samtidig mit ønske at belyse, hvordan havernes midlertidige status samt medborgerinddragelse har betydning for de der har en have i Aalborgghaverne på Venøsundvej og i Karolinelund. Med andre ord sættes der i specialet fokus på brugen og betydningen af medborgerinddragelse samt på brugen og betydningen af midlertidighed.

---

¹ Aalborgghaverne blev etableret i foråret 2013. Undersøgelsen af dem er således lavet pba. havernes første sæson. Se desuden casebeskrivelsen.

Aalborgghaven på Venøsundvej

2. Teoretisk ramme

Nærværende speciale placerer sig, som det også fremgår af indledningen, i et komplekst skæringsfelt mellem byhaver, midlertidig byrumsudnyttelse samt byudvikling med involvering af borgere og kreative iværksættere heri. At skrive specialet ind i en teoretisk ramme er dermed også en kompleks opgave og kræver kortlægning og inddragelse af forskellige teoretiske felter. Med hensigten at bidrage til en bedre forståelse af det empiriske materiale og med ønsket om at besvare, hvordan Aalborg Kommune anvender Aalborghaver og medborgerinddragelse som strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse og hvordan dette har betydning for de involverede brugere er følgende teoretiske ramme sammensat.

Med afsæt i skæringsfeltet, som specialet placerer sig indenfor, udgøres det teoretiske batteri af tre teoretiske dele. Med byhaver som genstandsfelt for undersøgelsen præsenteres først den økologiske marxisme, da det er her, ophavene og de teoretiske perspektiver på vigtigheden af "forgrønnede byrum" findes. Den økologiske marxisme udgør hermed en rammeteori for specialet, og med afsæt heri, og derudover det videnskabsteoretiske afsæt (se 3.1.1), har jeg opbygget et overvejende postmarxistisk teoribatteri. Som anden del følger et afsnit omkring byplanlægning og borgerinddragelse heri, dette med afsæt i specialets fokus på byens rum, midlertidighed og i forbindelse hermed de politiske instanser samt inddragelse af byens borgere. Afslutningsvist findes et afsnit indeholdende et klasseperspektiv, herunder fokus på den kreative underklasse. Dette med afsæt i den postmarxistiske forståelse af samfundet som bestående af klasser og udbygning forbundet med kontrol, ejerskab og profittilegnelse i byen, og samtidig en kommunal argumentationen for medborgerinddragelsen funderet i et ønske om at udnytte medborgernes ressourcer og særligt kreative evner. De tre teoretiske omdrejningspunkter skal ikke forstås som tre fuldt adskilte teoretiske ben, da de, som det fremgår af det nedenstående afsnit, er overlappende, vævet sammen og uadskillelige fra hinanden. Løbende i kapitlet redegøres der for bidragenes berettigelse og anvendelse i specialets analyser.

2.1 Økologisk marxisme

Som påpeget i ovenstående findes ophavene og de teoretiske perspektiver på vigtigheden af grønne byrum inden for 'den bæredygtige bysociologi', og herunder den økologiske marxisme. Med byhaver som genstandsfelt for undersøgelse af medborgersinddragelse i midlertidig rumudnyttelse tager

specialet således afsæt i den bæredygtige bysociologi. Her hersker en fælles interesse for det biofysiske miljø og en fælles forståelse af, at det sociale skal forstås som stående i et interrelationelt forhold med det biofysiske (Dunlap 2010:16), eftersom "*Social life can only be adequately explained if the biophysical aspects are integrated into the explanations*" (Baerlocher & Burger 2010:84). For at ramme nærværende speciale ind, og skabe en forståelse af, hvor i sociologien specialet tager sit afsæt, er fokus i nedenstående på den økologiske marxisme. Med fokus på at årsagen til de eksisterende miljøproblemer skal findes i det ulighedssystem, mennesket har skabt som led i de kapitalistiske processer, som det fremgår nedenfor, kan der argumenteres for, at den økologiske marxisme placerer sig inden for et postmarxistisk perspektiv (Harvey 2012; Barbosa 2009).

Inden for det postmarxistiske paradigme hersker en forståelse af, at det urbane rum har betydning for kapitalismen og på den anden side, at kapitalismen har betydning for det urbane. Indenfor perspektivet stilles der skarpt på, hvordan den kapitalistiske produktionsmåde, de rumlige betingelser og det sociale er kædet sammen. Med kapitalismens og de økonomiske aktiviteterets fremvækst, herunder globaliseringen og telekommunikationen, skabes der grundlag for en udvidelse af byens centrale funktioner, givet at denne spredning finder sted under en forsættende koncentration af kontrol, ejerskab og profittilegnelse, som det økonomiske system er kendetegnet ved. I byens rum er der klassebaserede kampe om retten til byen – kampe, der handler om retten til at skabe og forme byens rum og dermed brugsværdien af dem. Dette er en brugsværdi, der senere kan omsættes til en økonomisk bytteværdi (uddybes i 2.3.2). Med andre ord har byen altså en strategisk betydning og tager karakter af at være et strategisk vigtigt sted hvad angår produktion, kontrol og ejerskab (Sassen 2000:149,155). Og byen kan således forstås som et sted for konflikter og som et vigtigt sted for politisk handling og modstand (Harvey 2012:117-118; Barbosa 2009:32; Sassen 2000:152).

Indenfor den økologiske marxisme, fremlægger Lewis Mumford tilbage i 1938, at den mekaniske integration og sociale forstyrrelser hos den vestlige civilisation er gået hånd i hånd. Hermed menes, at menneskets evne til at skabe et modsvar til den hastige fremvækst af teknologien ikke har kunnet holde trit hermed, hvilket har ført til forstyrrelser i det sociale. Dette forhold har virket som katalysator for krystallisering af kaos og at "*The new cities grew up without the benefit of coherent social knowledge or orderly social effort*" (Mumford 2004:18). Med henvisning til Mumford, og derudover også Bookchin som det præsenteres nedenfor, der begge er influeret af den socialanarkistiske tænkningstradition, har de urbane kapitalistiske processer ødelagt byen (Harvey 2012:138). Med andre ord forstås verden, indenfor den økologiske marxisme, som værende i en dyb krise. Derfor er der, som et politisk og socialt alternativ til de kapitalistiske love og værdier, behov for et mere bæredygtigt samfund.

Dette er 'et økologisk samfund' – et samfund, hvor naturen er i fokus. Og hvor det urbane menneske, som konsekvens heraf, lever et liv af langt højere kvalitet (Howard 2004; Mumford 2004; Bookchin 1986; Beatley 2004; Beatley 2010). Det er et samfund, hvor de bedste kvaliteter fra hhv. byen og landet tænkes sammen, i 1898 betegnet af Ebenezer Howard som 'Town-Country', hvori:

"equal, nay better, opportunities of social intercourse may be enjoyed than are enjoyed in any crowded city, while yet the beauties of nature may encompass and enfold each dweller therein (...); how beautiful homes and gardens may be seen on every hand; how the bounds of freedom may be widened, and yet all the best results of concert and co-operation gathered in by a happy people" (Howard 2004:14)

Senere op gennem tiden, som også inddraget i indledningen, argumenterer Murray Bookchin samt Timothy Beatley² ligeledes for nødvendigheden af, at naturen i langt højere grad skal tænkes med som en del af byen og derfor i byplanlægningen. Med henvisning til Bookchin "snylter" mennesket på naturen. Det udnytter og ødelægger alle naturens basiscykler og truer med at underminere miljøets stabilitet på en verdensomspændende skala (Bookchin 1986:81-82). Det "*civilized anti-capitalist alternative*" (Harvey 2012:138) hertil, benævnes hos Bookchin som 'det økologiske samfund' eller blot 'økologien' (Bookchin 1986). Økologien beskrives bedst som et balanceret samfund med et rekonstruktivt budskab, hvor mangfoldighed, samspil mellem levende ting og decentralisering af byen er helt central (Bookchin 1986:92-93). Hos Beatley benævnes denne medtænkning af naturen som 'green urbanism'. Her skal der etableres 'biophilic cities', hvor naturen – ligesom i Bookchins økologiske samfund – sættes først i design og planlægning af byen. Naturen skal gendannes og indsættes kreativt alle mulige steder (Beatley 2004:127; Beatley 2011:45-46).

Med henvisning til det indledende afsnit, stammer de første byhaver i et internationalt perspektiv helt tilbage fra starten af 1500-tallet. Altså er tanken om byhaver langt fra revolutionerende. Men såvel Beatley som Bookchins påpegning af behovet for grøn urbanisme opstår dog som modsvar til det kapitalistiske samfund og i den forbindelse stor-skala industriernes destruktion af naturen. Hertil kommer videre, at det er en påpegning af behovet for en mere omfattende samfundsmæssig omstrukturering.

---

2 Hvor såvel Mumford, Howard som Bookchin kan placeres indenfor postmarxismen og trækker på en forståelse af de urbane kapitalistiske processer som ødelæggende for byen – og naturen – gør dette sig ikke gældende for Beatley. I specialet er hans empiriske bidrag blot inddraget som et supplement til forståelsen af vigtigheden af grønne byer og hvilke positive konsekvenser det har for individet og de sociale relationer.

Sat i relation til dette speciale, synes de to perspektiver at åbne op for en forklaring af motiver for at have en byhave, på den ene side produktion af egne fødevarer og på den anden side som en modstand til det kapitalistiske samfund. Og på baggrund heraf, og med henvisning til indledningen, kan der således være forskellige typer af konsekvenser forbundet med at være involveret i arbejdet med byhaverne.

Med henvisning til den tidligere præsenterede problemformulering, fokuseres der, med afsæt heri, i den første analyse primært på konsekvenserne ved medborgerinddragelse i byplanlægningen.

I forlængelse heraf påpeger Bookchin behovet for en decentralisering af landbruget og i forbindelse hermed et større omfang af lokal og mindre-skala produktion af madvarer. Dette med afsæt i en forståelse af, at det moderne landbrug, som led i det kapitalistiske samfund og med menneskets dominans over naturen, oversimplificerer naturen og sit eget miljø. Det skaber både ubalance i naturen og mere fundamentalt bidrager det også til en ubalance i menneskets relation til sine medmennesker og i selve samfundsstrukturen (Bookchin 1986). Ligeledes argumenterer Beatley for, at madvarer i lang højere grad skal produceres og forbruges lokalt (Beatley 2004:151-153). Svaret findes i 'common urban gardening' samt de såkaldte 'shared farms'. Som navnene på disse typer af haver antyder, er det helt centralt, at de lokale medborgere er involveret i og fælles om arbejdet med produktion af madvarer (Beatley 2004:146-147). Og som det ligeledes fremgår af indledningen, kan den grønne urbanisme bl.a. betyde et lokalt anker for de urbane indbyggere og således virke socialt integrerende, fællesskabsskabende og fremme en positiv stedtilknytning (Beatley 2004). Det leder fint videre til, hvordan også de urbane indbyggere aktivt kan og skal tænkes ind i byplanlægningen – og det er netop omdrejningspunktet i det følgende afsnit.

2.2 Byplanlægning

Som anden komponent tager specialet afsæt i teorier omhandlende byplanlægning. I en bredere forstand kan planlægning forstås som "*samfundsmæssige aktiviteter, der søger at arbejde med rumlig og ressourcemæssig udvikling i et fremtidsperspektiv [og] Det er et begreb, som indeholder sociale, politiske, intellektuelle og administrative forandringsprocesser og strategier*" (Jensen m.fl. 2007:12). Ønsker om fremtidig brug af byen hænger tæt sammen med forståelsen af byen og genforestilling i fremtiden, og dermed også forståelsen af det sociale og de sociale praksisser her. Med mangeartede aktører, interesser og tankeformer, kan planlægningen således også siges at være et felt, hvor der hersker meget potentielt konfliktstof i forhold til hvad byplanlægningen skal

bygges på. I forbindelse med forståelse af byplanlægningens sammensathed og kompleksitet, er det derfor nødvendigt at forstå de konflikterende strategier og praksisser (Jensen m.fl. 2007:12-17; Pløger 2002:46)³. Sagt med andre ord har byplanlægning omfattende konsekvenser for samfundet, borgerne og det sociale liv i byen.

De inddragede teorier har overordnet deres oprindelse indenfor byplanlægningen som videnskabeligt felt. Da byplanlægningsteoriene primært har en politologisk og/eller geografisk orientering, og kun i begrænset omfang kommer omkring og forholder sig til de samfundsmæssige konsekvenser ved byplanlægningen, inddrages i nedenstående ydermere sociologiske teoretiske bidrag som supplement til en påpejning af planlægningens betydning for individet og de sociale relationer. Dette netop ud fra en argumentation gående på, at forståelse af det rumlige som værende neutralt og a-politisk ekskluderer vigtige kulturelle forhold og overser at alle rumlige relationer i hverdagslivet er over-kodet med social betydning. Med andre ord kan der argumenteres for, at byplanlægningen skal forstås som et socialt fænomen i forandring (Shields 1997:187; Jensen m.fl. 2007:11) – og derfor indledes afsnittet med et overblik over byplanlægningens udvikling. Kapitlet har til hensigt at skabe en bedre forståelse af Aalborg Kommunes byplanlægningsstrategi, og dermed kunne indplacere den planlægning som Aalborghaverne indgår i, i en bredere byplanlægningskontekst.

2.2.1 Fra rationalitet til æstetik og begær

I en dansk kontekst har byplanlægningen gennem tiden været præget af forskellige normer og værdier og tidsmæssige interesser, og dermed politiske visioner og planlægningsinitiativer. Udviklingen i by- og boligpolitikken kan overordnet set beskrives som en proces fra en 'fornuft planlægning' ift. efterkrigstidens storskalaplanlægning bygget på rationelle beregninger og fremtidige behov, til en 'trend planlægning' – og i forlængelse heraf en mere neoliberal 'æstetisk planlægning', med fokus på udvikling af attraktive offentlige rum og nærings- og lokalmiljøer, for at øge byens konkurrenceevne i den interurbane konkurrence. I forbindelse med byplanlægningens udvikling er det vigtigt at slå fast, at der kun er tale om en overordnet proces og at interesserne og initiativerne er sket og stadig sker samtidigt og overlappende.

---

³ Jensen og Pløger m.fl., der danner grundlag for dette teoretiske afsnit om byplanlægning, bygger som en generel betragtning på Foucault, altså poststrukturalismen. Denne trækken-på, mener jeg tydeligst spores hos disse bidrag i forbindelse med en påpejning af, at der med selvstyring som styringsrationale (se 2.3.2) opstår en strategisk magt og magtforhold – en magt, der må forstås gennem diskurser, der gennem en diskursiv praksis bliver meningsdannende, da der ikke findes en fast struktur. Ved i stedet at inddrage Lefebvre til forståelse af Aalborg Kommune som besiddende en magt (se 2.3.2 og analyserne) i forbindelse med Aalborghaverne, indrages således ikke den poststrukturalistiske forståelse af magt, men i stedet en postmarxistisk i overensstemmelse med den teoretiske rammes ophav.

I 1990'erne fik bypolitikken en større prioritet, hvilket resulterede i, at det blev oprettet som et særskilt politikområde. Med en egentlig bypolitik blev byplanlægning således gjort til en særegen gren indenfor planlægningen, med en såvel integrerende som koordinerende politisk funktion (Pløger 2002:20-21,37-38; Pløger 2006:390-392; Jensen m.fl. 2007:18-20; Sehested 2003:14-20).

Trods de forskellige normer og værdier, og dermed bypolitiske visioner og planlægningsinitiativer, har byplanlægningen gennem tiden hovedsageligt været baseret på rationalitet og fornuft (Evt. Pløger 2002:26). Med store planer og reformer for byen og samfundet, samt regulering og styring ud fra disse planer, var dette særligt kendetegnende ved den tidligere planlægning. I dag er fokus derimod mere på realisering af projekter i byen end egentlige planer, styring og regulering. Altså kan der argumenteres for, at byplanlægningen har skiftet fra resultat til proces (Sehested 2003:169,171). I byplanlægningslitteraturen argumenteres der netop også for en bevægen-sig-væk-fra rationaliteten og langtidssigtede planer og regler, da *"regulering, kontrol og de store planer i sig selv kan udgøre et problem, fordi de kan blokere for byens evne til tilpasning og fleksibilitet i en stadig mere fragmenteret, kompleks og dynamisk byudvikling"*. I stedet argumenteres der for at en mere effektiv planlægning kan ske gennem mere fleksible projekter og ad hoc-indsatser. Det betyder videre, at byens udviklingen i højere grad gror nedefra end skabes og styres i og af det offentlige (Sehested 2003:173).

Hos Jean Hillier efterlyses der videre *"en interesse for abstrakte forhold som begær, performance, tilblivelser, og det teoretiske og praktisk imaginære"* (Jensen & Pløger 2007:81), da, med henvisning til John Pløger, *"også følelser og begær kan have betydning for folks forestillinger om sit bomiljøes fysiske og sociale kvalitet"* (Pløger 2002:22). I forbindelse hermed er det helt centralt, at dette rationale bygger på en forståelse af rum som midlertidige og dermed altid-i-proces (Hillier 2007:87,89). Det betyder dermed også, at rumlig planlægning aldrig er og aldrig bliver fuldendt – og at *"rumlig planlægningspraksis fordrer både en redefinering og et nyt teoretisk grundlag for at blive relevant i forhold til denne verdens dynamiske kompleksiteter og eventualiteter"* (Hillier 2007:85). Med henvisning til rums midlertidige status, argumenteres der således for en rumlig planlægning, der tilpasser sig det flydende og dermed kun er fikseret midlertidigt. At rum hele tiden er viklet ind i forandringsprocesser betyder videre, at rum er performative og at strategier bliver forslag, der har til formål at fremprovokere tanken om, hvad rummet i fremtiden kan blive (Hillier 2007:88,90).

I forlængelse af rum som midlertidige og dermed flydende, synes det på sin plads at inddrage Zygmunt Bauman⁴ med begrebet 'flydende modernitet' og dermed hans udlægning af, hvordan vi har bevæget os fra faste til flydende og moderne metropoler. I den faste moderne tidsalder kom samfundets forestillinger og utopier til udtryk gennem et ønske, fra politikere til planlæggere, om at forvandle byen til et nøje planlagt, transparent, forudsigeligt og ordenspræget univers med sin egen logisk opbyggede æstetik. Altså ses byen her som en miniaturemodel af samfundet – og utopien om det gode samfund bliver dermed lig utopien om den gode storby. Og helt centralt er ønsket om *"at sikre, at storbyen ville være et perfekt sted præget af forudsigelighed, sikkerhed og funktionalistisk form for struktureret og systematiseret skønhed, og en lang række af detaljerede skrivebordsprojekter blev derfor iværksat og materialiserede sig siden hen på landkortet"* (Jacobsen 2012:121). Altså hænger byplanlægningen i den faste modernitet tæt sammen med de forestillinger og forståelser, der hersker om byen og samfundet generelt. I den flydende modernitet hersker der ligeledes den samme forestilling om byen og det samme ønske om at organisere, ordne og strukturere. Men ambitionen og forhåbningen om, at virkeligheden passer til skrivebordstegningen er gemt af vejen. Med andre ord hersker der en forståelse af byen, og dermed byplanlægningen, som værende mere flydende (Bauman 2000:1-15,180-181; Jacobsen 2012:121).

2.2.2 Byplanlægningens forskellige planer

Ud fra en forståelse af, at der kan bygges bro mellem, på den ene side tilfældighedens kaos og på den anden side struktureret planlægning, tillægger Hillier sig en forståelse af byplanlægningen som bestående af to planer. Disse planer betegnes som hhv. 'planet for immanens' eller konsistens og 'planet for transcendens' eller organisering. Planerne skal ikke forstås som gensidigt udelukkende, men er derimod eksisterende på samme tid og indskudte i hinanden (Hillier 2007:91,93). Førstnævnte planer, planerne for immanens, *"er ikke defineret af, hvad de indeholder, men snarere af de kræfter, der krydser dem, og de ting, de kan bevirke"* (Hillier 2007:92). Det er immanent-felt for aktørernes begær og er som resultat heraf åbent for nye sammenhænge og for at nyt og kreativt kan opstå. Det betyder videre, at planet er en kontinuerlig proces, temporær og ikke-lukket. Immanensplanet kan endvidere forstås som 'en si for kaos', omfattende eksperimentering (Hillier 2007:92).

---

⁴ Med sin påpegnings af staten som værende fjern og i stedet en højere grad af ansvaret pålagt individet selv, kan der argumenteres for at Bauman har et neokonservativt udgangspunkt for sin teoretisering. Med sin samtidige store interesse for konsekvenserne ved samfundets udvikling, herunder et kritisk blik på ufrihed, ulighed og uretfærdighed samt et opråb om at der i fællesskab kan skabes en anderledes verden (Jacobsen 2012:119), mener jeg dog stadig, at Bauman stadig har sin berettigelse i specialets postmarxistiske ramme.

Sidstnævnte planer, planerne for transcendens/organisation, understøtter modsat "*den daglige "rigide, dikotomiske segmentering af det personlige og sociale liv"*" (Hillier 2007:92), og forstås bedst som en færdig skabelon indeholdende specifikke og faste udviklingsmål bygget på forudbestemte standarder (Hillier 2007:92-93).

På baggrund af ovenstående opdeling, kan byplanlægningen, som den indtil i dag har været bedst kendt med sin rationalitet og langsigtede planer, således forstås som befindende sig stort set udelukkende på et transcendens-plan. Modsat hertil argumenter Hillier for "*at en bred vision for en rumlig planlægning skal danne baggrunden for en immanens/kosistens plan(er) og for mere specifikke, lokale og kortvarige planer og projekter*" (Hillier 2007:91). Og her bebuder Hillier et arbejde, der både på den ene side indbefatter at arbejde med baner og visioner for en langsigtet fremtid og i den retning som aktørerne ønsker at bevæge sig – og samtidig på anden side kortsigtede lokalt specifikke og detaljerede planer. I de følgende analyser (særligt den første), er denne forståelse af, at byplanlægning kan inddrage transcendent og immanente planer anvendt til at sætte en ramme om Aalborg Kommunes byplanlægning. Det gælder både deres overordnede byplanlægningsstrategier (uddybet i kapitel 4) – og samtidig mere specifikt ift. hvordan Aalborgshaverne som en midlertidig rumudnyttelse, og i den forbindelse medborgerinddragelsen, kan forklares.

At immanens-planer i højere grad skal tænkes med ind i transcendent planlægning, understreges videre af Pløgers med begrebet 'flydende planlægning'. Hermed menes en "*midlertidig og en mere åben processuel planlægning uden politisk vedtagne planer for området*" (Pløger 2008:2). Byen forstås som en øjeblikkelig by, der ikke er statisk, men derimod foranderlig og i udvikling på kreative måder, hvorfor der fodres en mere flydende og kreativ planlægning (Pløger 2008). Dog har kortsigtede økonomiske og politiske interesser i flere tilfælde vundet over en flydende planlægning, hvorfor der kan argumenteres for at begær, det imaginære og mere kreative opfindelser i byplanlægningen endnu ikke er anset som legitime måder at planlægge byen på. Og med det kreative og processuelle og netop flydende, rummer denne form for planlægning en vis usikkerhed, der ellers har været ukendt for bypolitikken og -planlægningen (Pløger 2008:2-3). I forlængelse herfra fremgår det af Baumans teoretisering, hvordan det i den flydende modernitet, som præsenteret ovenfor, ikke formås at fastfryse og kontrollere virkeligheden. Det betyder, at byrummet i stigende grad er et gennemkommercialiseret og gennemprivatiseret kaos, der igen skaber nye og formålsløse forsøg på at kontrollere det ukontrollerbare (Jacobsen 2012:121). Ifølge Bauman, har 'samfundet' altid været en forestillet enhed, der tidligere fungerede som et godefordelende fællesskab. Med da samfundet ikke længere besidder de samme virkemidler som tidligere, kan det ikke leve op til sin tidligere rolle. Med andre ord: "*når det drejer sig om at skænke de goder, der skal til for at føre et anstændigt liv og klare sig gennem modgang, er det [samfundet] forbløffende tomhændet*" (Bauman 2002:112).

Som konsekvens af samfundets "tilbagetrækning" må en sikker eksistens søges andetsteds, der, givet individualiseringen og privatiseringen af samfundet, bliver hos individet selv (Bauman 2002:113). Hertil kommer, at der i den flydende modernitet ikke, som tidligere, hersker en forestilling om, at det offentlige rum er et kollektivt fællesareal til glæde og gavn for alle samfundets borgere. Det leder videre til en "forfaldstanke" og en forståelse af det offentlige rums forsvinden. Den offentlighed, der er nødvendig for at skabe en kritisk og aktiv dialog i og om samfundet, er ved at forsvinde, og det alt i mens det offentlige menneske, med alle dets sociale og civile færdigheder, er under opløsning (Jacobsen 2012:121-122). Og med den flydende modernitet er samfundet derudover overordnet set, i Baumans optik, gået fra at være præget af forpligtelser, til at være kendetegnet af flygtige møder og engangsforhold i stedet for de traditionelle ægteskaber og tætte venskabsrelationer som det var tilfældet i den faste modernitet. Det har videre den betydning, at individet ikke tager højde for, hvilke virkninger dets handlinger kan have for andre mennesker. Storbyen kan "*opløse, nedbryde og underminere alt det, der får samfundet til at hænge sammen og får mennesker til at komme i nærkontakt med hinanden*" (Jacobsen 2012:119). Der er med den flydende modernitet tale om et samfund med mere selvstændige, individualiserede og egocentriske samfundsborgere – og sociale relationer, der tager karakter af at være overfladiske, kortvarige og præget af en engangs-mentalitet. Det er et fællesskabets fravær (Bauman 2002:55-56). Samfundets flydende tilstand har videre betydet at langsigtede planlægninger virker direkte formålsløse, og i stedet påpeges nødvendigheden af at tænke i midlertidige baner (Bauman 2003:23). Med henvisning til Bauman kan det således forklares, hvordan samfundets karakteristisk fører til, at det det immanente/flydende er oppe i tiden. I analyserne bidrager dette til en diskussion af, hvordan også Aalborg Kommune bruger midlertidigheden og medborgerinddragelsen i byplanlægningsøjemed, dette set i forbindelse med Aalborghaverne.

2.3 Et klasseperspektiv

Nedenstående afsnit indeholder et klasseperspektiv, som tredje komponent i det teoribatteri, der i de følgende analyser trækkes på. Som fremlagt i ovenstående teoretiske afsnit, inddrager byplanlægningen i dag i højere grad immanens-planer og dermed inddrages også andre aktører end myndighederne, inkluderet samfundets medborgere – alt dette for at inddrage aktørernes begær, vitalisme og kreativitet i udformningen af byen. I ovenstående er det ligeledes flere gange indikeret, at byplanlægning og formning af byens rum indenfor det postmarxistiske paradigme forstås som tæt forbundet med klasser og

klassekampe. Dette idet forskellige klasser forstås som ikke-havende en lige adgang til byens rum og formning af byens rum. Med afsæt heri følger i nedenstående således først et afsnit omkring den kreative underklasse, og i forlængelse heraf et afsnit, hvor der fokuseres på klassekampe, -konflikter og magt i byplanlægningen samt planlæggernes nye rolle.

2.3.1 Den kreative underklasse

Diskuterer begrebet 'den kreative klasse' i sociologien, er det uundgåeligt ikke at nævne Richard Florida, ophavsmand til begrebet. Med henvisning til Florida deler den kreative klasse, baseret på erhvervstyper, en kreativ livsanskuelse, hvor kreativitet, individualitet, forskelligheder og værdier værdsættes. Samtidig fungerer den kreative klasse som samtidens normsættende klasse, hvorved de kreative værdier ikke kun er forbeholdt den kreative klasse, men får en normsættende funktion, så andre og ikke-kreative samfundsgrupper efterstræber klassens kreative etos (Florida 2005:39-40). Kreativitet bygget på forbrug betyder videre, at byen med visse faciliteter kan tiltrække den kreative klasse, det være sig faciliteter, hvor underholdning, netværking, oplevelser samt netop kreativitet kan opstå (Gornostaeva & Campbell 2012:169). Med henvisning til Andy C. Pratt kan Florida og hans teoretisering om den kreative klasse imidlertid kritiseres for (fejlagtigt) kun at være baseret på kulturelt forbrug (Pratt 2009:1053). Pratt argumenter for at kulturel produktion også skal tænkes ind i denne forbindelse, dette netop i stedet for en kulturel og kreativ politik, der udelukkende fokuserer på såvel kreativt som generelt forbrug (Pratt 2008:111). Hverken i forbindelse med den kreative by eller den kreative klasse er der fokus på den kreative økonomi (Pratt 2008:109).

Modsat disse to modeller, argumenteres der videre for en mere kompleks model, hvor der ikke isoleret ses på den kreative klasse som enten knyttet til forbrug eller produktion. I stedet skal urbane rum ses som en handlingsarena for samspil og kampe mellem forskellige interessenter, og det er disse aktørers hverdagsaktiviteter og -processer, organiseret i hierarkiske og overlappende netværk, der producerer steder (Gornostaeva & Campbell 2012:169-170). Som det også senere fremgår af analyserne, anvendes denne diskussion til at skabe en bedre forståelse af havebrugernes rolle i Aalborghaverne. Med havebrugerne som både skabere og brugere af byhaverne, kan der argumenteres for, at det i forbindelse med Aalborghaverne ikke er muligt at lave så firkantet en opdeling af de to led i den kreative økonomi, som såvel Florida som Pratt gør det (Pratt 2009, især Pratt 2009:1055). Dette uddybes i analysen (se 6.1.1).

Med henvisning til Gornostaeva & Campbell (2012) kan der i forbindelse med diskussionen af de kreative distingveres mellem på den ene side 'den kreative underklasse' og på den anden side 'middelklasse bohemer' (egen oversættelse). Førstnævnte er en intern forskellig gruppe med forskelle i bl.a.

socialoprindelse, uddannelse, alder og kreativt produkt i arbejdet. Fælles gælder en lavøkonomi og samtidig en højkulturel kapital. Klassen består af underbetalte talenter, grundet et overforråd af kunstnerisk arbejdskraft, hvilket videre betyder at mange samtidig med det kreative arbejde besidder ikke-kreative jobs. Den kreative underklasse indbefatter samtidig 'arbejderklasse bohemerne', der repræsenterer avantgarden af populærkulturen og associeres med anarkismen og afvisning af de konventionelle livsstile samt kommerciel brug af kunst og kunstneriske produkter. Sidstnævnte, middelklasse bohemerne, besidder modsat en høj kulturel kapital. Hertil kommer en høj grad af fritid samt social og geografisk nærhed til de højkulturelle scener. De er ikke deciderede velhavende, men uddannede og i besiddelse af en tilstrækkelig økonomi til at opretholde de eksklusive sociale netværk og understøtte den valgte nydende livsstil og demonstrative fattigdom (Gornostaeva & Campbell 2012:172-173).

Kastes blikket tilbage til ovenstående distinktion mellem de kreative som forbrugere eller producenter, synes der at kunne ses en sammenhæng mellem den kreative underklasse som producenter – og derimod middelklasse bohemerne som værende forbrugere i den kreative proces. At det er den kreative klasse som gruppe, der kan øge økonomisk vækst og attraktivitet i urbane områder, knytter sig igen an på en kritik af Florida, der med sit begreb om og forståelse af den kreative klasse, reducerer denne evne til karakteristika knyttet til individet. Med henvisning til Pratt er det naivt at se en kreativ forbruger som ændringsagent. Idet kreativitet er socialt, er det ikke muligt at være kreativ i vakuum (Pratt 2008:109-113). Argumentationen for den kreative underklasse som kulturelle producenter og middelklasse bohemerne som kreative forbrugere understreges af det faktum, at den kreative underklasse besidder kræfter til at udføre fornyelses-transformation af urbane steder fra forladte til ny-industrielle. Dette netop funderet i deres fysiske og symbolske arbejde, der forbedrer boliger, gader og omkringliggende udendørsområder i de forladte områder af byen (Gornostaeva & Campbell 2012:174,184). Som med distinktionen mellem de kreative som enten forbrugere eller producenter, er denne distinktion mellem den kreative underklasse og bohemer inddraget som et teoretisk bidrag til en bedre forståelse af havebrugernes rolle i Aalborghaverne.

Hvor den sidste bølge af stedpromovering således har trukket på mere højkulturelle faciliteter i den interurbane konkurrence og ønsket om at øge attraktiviteten af byer, var fokus tidligere på højteknologier. Problemet med informationstidens stærke teknologiske determinisme i forbindelse med en sådan promovering er, at alle byer i princippet kan bygge og skabe højteknologi og bygge videnskabsparker, hvorfor der ikke er tale om en egentlig konkurrence. Som alternativ hertil er således i stedet opstået promovering af byers særegenheder, herunder hovedsageligt historisk arv og kultur. Det har i første omgang ført til kultur-turisme, men er efterfølgende blevet normaliseret til en

hverdagskultur i et højklasseforbrug og blevet til en højklassepromovering. Og som påpeget af Pratt (2008) bidrager dette til en udvikling af byen: "*creativity or the creative class (which is assumed ipso facto to be creative) has been identified as the magic ingredient that generates contemporary urban growth*" (Pratt 2008:112).

Den beskrevne transformationsproces sker mere præcist gennem en transformation af 'liminal spaces' til gentrificerede steder. Den kreative underklasse tiltrækkes af forladte områder i byen (de 'liminal spaces'), der med ikkekonventionelle livsstile og semikriminelle aktiviteter tilbyder billige huslejer, værksteder, overkommelig underholdning, relevant samt forretningsrelaterede og dermed mulighedsskabende møder og socialisering i den kreative arena. Men derimod tiltrækkes den kreative elite af gentrificerede steder. Den gentrificeringsproces, som den kreative underklasse er producenter af, betyder således en øget attraktivitet af områder – en attraktivitet, der tiltrækker bohemerne. Dermed kan tiltrækning af den kreative klasse skabe vækst og innovation i ellers ikke-attraktive områder af byen. Med henvisning til specialets indledning kan en sådan gentrificering og dermed øget attraktivitet resultere i øgede boligpriser i det gentrificerede område (som oprindeligt var tiltrækkende for den kreative underklasse grundet de billige huslejer). Det betyder at den kreative underklasse, med deres få økonomiske midler, tvinges til at flytte ud af områderne, mens middelklassebohemerne i stedet overtager (Pratt 2009:1055; Pratt 2008:111). Denne attraktionsproces inddrages videre som led i at forstå, hvordan Aalborg Kommune sammentænker og bruger Aalborghaverne og medborgerinddragelse som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse – og om dette kan forstås som stående i relation til et ønskede om promovering og øget attraktivitet af Aalborg i bredere forstand.

2.3.2 Klassekonflikter, magt og planlæggernes nye rolle

Kastes der et blik tilbage på afsnittet omkring byplanlægning, er det her indledningsvist præsenteret, hvordan ønsker for fremtidig brug af byen og dermed byplanlægningen hænger tæt sammen med forståelsen af byen og de sociale praksisser her. Altså handler byplanlægning om forskellige forståelser og holdninger, der afhænger af hvor verden anskues fra og dermed hvilket perspektiv, der anlægges. Med fremelskelse af et bestemt vidensdomæne fastlægges en bestemt videnshorisont, hvilket indbefatter en principiel udelukkelse af andre (Pløger 2002:21-22; Pløger 2004:72; Jensen 2007:108, 111-113; 125). Når planlægning på den måde praktiseres på en given måde, båret af en fælles "vilje til planlægning", angiver det et bestemt udfaldsrum for planlægningen. Og "*Dette er ikke naturgivent, men historisk betinget og indlejret i en strategisk magt*" (Jensen 2007:125).

Da der *"I viden, der bliver normaliseret og selvfølgelig, ligger kimen til en potentiel stærk styring gennem selvstyring"* (Jensen 2007:108), kan denne magt forbundet med vidensfastsættelse også siges at opstå med bevægelsen fra governmentality til governance (Jensen 2007:107). Med governance refereres til *"a shift from state sponsorship of economic and social programmes and projects to the delivery of these through partnership arrangements which usually involve both governmental and non-governmental organisations"* (Pløger 2004:73). Det er en ny styreform, ikke blot i byen, men i samfundet generelt. Det gælder også den kommunale organisering og styring, der med en politisk og administrativ decentralisering har bevæget sig mod en mere multicentreret governance-situation. Og denne forstås med andre ord som en styringsaktivitet, der har til hensigt at skabe forhold for regler og kollektiv handlen, hvor planlægningen ikke kun skal ligge hos myndighederne, men gennem partnerskabsaftaler også inddrager et bredt spektrum af forskellige samfundsmæssige aktører, måder og praksisser (Sehested 2003:10; Jensen 2007:107-108). Her peger Patsy Healey⁵ på, hvordan netop involvering af borgere i planlægningspraksisser er helt centralt, da de skaber attraktive beboelige byrum (Healey 2008:379-380). Med andre ord forstås borgerinddragelsen som en nødvendighed for at nye sammenhænge og ny kreativitet kan opstå, som den tidligere påpegede medtænkning af immanens i byplanlægningen stræber mod. Denne understregning af nødvendigheden for borgerinddragelse i forbindelse med kreativitet er helt central for nærværende speciale, idet medborgerinddragelse og –ansvar netop er et helt centralt aspekt ved Aalborg-haverne. Videre følger, at demokrati og medindflydelse kan øges gennem en højere grad af samarbejde på tværs af den offentlige og private sektor. Dette bl.a. ud fra argumentationen, at det sen- eller postmoderne samfund besidder en sådan kompleksitet og differentiering, at en politisk styreform og koordinering, der kan håndtere disse udviklingstræk og kompleksiteten er krævet (Sehested 2003:18-22,27). Hermed kan der argumenteres for at bevægelsen fra en government-tilgang til governance betyder en sidelæns bevægelse. Det samtidig med, at der er tale om en nedadgående bevægelse med den øgede aktive borgerdeltagelse. Herved bliver der tale om en kompleks rammestyring og demokratisering. Kobles dette til perspektivet på den kreative klasse, involverer sidstnævnte bevægelse også inddragelse af den kreative underklasse og dens evne og rolle som producenter af kreativitet. Således kan der videre argumenteres for, at denne nye styreform støtter op omkring fremvæksten af andre økonomier end den pengemæssige, nemlig også de kreative.

Med den høje grad af borgerinddragelse, der skal tænkes ind i byplanlægningen, kan der argumenteres for, at planlæggernes rolle er ændret fra at være afsendere af byens planlægning til nu i stedet at være facilitatorer (Healey 2003:110). Det gælder facilitatorer for en høj grad af borgerinddragelse (forbundet med den nye form for kapitalisme), og dermed også en facilitatorrolle

---

⁵ Ifølge Healey selv trækker hun på et marxistisk ophav (Healey 2003:106). Dette understreges af hendes fokus på og diskussion af magt i forbindelse med klasser og byplanlægning.

forbundet med det senmoderne styringsrationale. Dette rationale er tæt knyttet til governance og betegnes 'selvstyring' (Jensen 2007:119). Det er en form for styring og planlægning, der virker gennem selvstyring, trækkende på to elementer. På den ene side er selvstyringen knyttet til "*den rationalitet med autoriserede vidensformer, sandhed, normer, subjekter m.v., som indgår i planer, politikker og planlægningens praksisformer (...)* På den anden side er selvstyring også knyttet til, *hvordan aktører i nogle situationer gør planlægningens styringsteknologier til egne praksisformer*" (Jensen 2007:123). Selvom der er tale om "selv"styring, er dette således en styringsform, der er pålagt aktørerne fra myndighederne – i forsøg på at få borgerne til at udføre myndighedernes politikker⁶. Hermed er det tydeliggjort, hvordan hierarkiet kan komme til udtryk i byplanlægning. Der kan dermed videre argumenteres for, at der opstår en strategisk magt og således et magtforhold som resultat af governanceorienterede planlægningsprocesser (Sehested 2003:28). I specialets analyser (særligt den første) er diskussionen om byplanlægning som værende knyttet til klasser og forbundet med magtforhold, integreret i forbindelse med om styringen af Aalborgshaverne "*afstikker handlingsrummet for de, som der skal planlægges for og styres, eller de, der planlægger og styrer*" (Jensen 2007:116) – altså om Aalborgshaverne står i overensstemmelse med havebrugernes og/eller kommunens værdier og ønsker.

I forlængelse heraf er det på sin plads, med henvisning til Pløger (2004), at inddrage begrebet 'strife'. Med begrebet henvises der til, at myndighedsprocesser altid involverer situationer, hvor aktører opfører sig kritisk og retfærdiggørende overfor hinanden. Herved skabes der situationer med offentlige uenigheder og konflikter (strife) om, hvordan der skal aggeres og hvad der skal gøres (Pløger 2004:75). I planlægningsteorier forstås strife oftest som antagonisme, altså som værende fjendskaber og stridigheder samt gensidigt udelukkende. Modsat påpeges det, at strife bør forstås som agonisme, altså som besiddende positive aspekter og kvaliteter (Pløger 2004:72-73). Strife skal således opsamlende inddrages som et positivt element i byplanlægningen, og forståelse af denne som agonisme betyder videre, at vitalisme i højere grad skal medtænkes i planlægningsprocesserne (Pløger 2006:393). Hermed kan det siges at planlæggernes faciliterende-governance-rolle er forbundet med at igangsætte vitalisme. Videre virker denne medtænkning af vitalisme som magnet for tiltrækning af den kreative klasse, som det er præsenteret ovenfor. Trækkes der tråde tilbage til Hillier (se 2.2.2), fremgår det netop her, hvordan planlægningsprocesser skal involvere en højere grad af immanens, altså mere kortvarig og løs strukturering, omfattende eksperimentering samt aktørenes begær. Og det alt imens, at vitalismen fra de konflikter, der helt naturligt opstår når flere og samtidig mangeartede interesser og aktører inddrages i løsning i

---

⁶ 'Selvstyring' dækker over en styringsform under governmentality-perspektivet (hentet fra Foucault, poststrukturalismen). Skrevet ind i en postmarxistisk ramme forstå og anvender jeg i det følgende begrebet som dækkende over en styringsform, hvor myndighederne søger at få aktører til at skabe en af myndighederne ønsket brugsværdi, der senere kan omsættes til bytværdi.

ét problemkompleks, hvor der skal skabes enighed, også skal udnyttes. Dette dobbeltsidede forhold er trukket med ned i den første analyse i en forståelse af kommunens brug af medborgeransvar i forbindelse med Aalborghaverne – og på den anden side sættes dette samtidig i relation til betydningen af denne ansvars-pålægning hos havebrugerne.

Med fokus på kampe i byplanlægningen og dermed kampe mellem klasser, er det igen på sin plads at inddrage Bauman. Som det fremgår i afsnittet om byplanlægningsteori, har vi bevæget os fra en fast til flydende modernitet. Her er det ikke længere muligt at fastfryse og kontrollere virkeligheden. Og samtidig betyder det, at byrummet i stigende grad er et gennemkommercialiseret og gennemprivatiseret kaos, der igen skaber nye og formålsløse forsøg på at kontrollere det ukontrollerbare. Såvel ægte som formodede trusler mod kroppen og den private ejendom omdannes til større bekymringer og usikkerhed omkring fremtiden. Samtidig betyder det flydende en øget privatisering af samfundet – og med det offentlige rums forsvinden, betyder det, at individet selv må søge en sikker eksistens. I søgen efter sikkerhed opstår dermed såkaldte 'urban space wars' – en konstant kamp mellem klasser om retten og adgangen til de 'claimed spaces' og dermed muligheden for at skabe privat tryghed i en sikker distance fra usikkerhederne (Bauman 2003:30; Jacobsen 2012:121-122).

Da Bauman i forståelse af klassekampe bliver på dette abstrakte plan, er hans teoretisering kun inddraget som en overordnet forståelse. For at nå et mere konkret plan, og dermed have et mere håndgribeligt værktøj til forståelse af magtforhold i relationen mellem Aalborgkommune og havebrugerne, inddrages derfor igen Lefebvre. Med henvisning hertil har klasser forskellig adgang til produktioner af steder, dette udtrykt gennem "retten til byen". Med et tydeligt postmarxistisk afsæt, henvises der hermed til retten til at definere og producere byens rum, her under hovedsageligt at maksimere dens brugsværdi forud for dens bytteværdi. Altså handler kampen om klassernes ret til og mulighed for at forme byens rum. Og særligt relevant i forhold til nærværende speciale, fremlægges det, hvordan retten til byen kredser omkring politiske og statslige beslutninger (Lefebvre 1996:147-160; Purcell 2003:576-578). Med henvisning til Lefebvre kan Aalborg Kommune dermed forstås som magtbesiddere. Dette er inddraget i de følgende analyser, og danner udgangspunkt for forståelsen af havebrugerne som underlagt styringsrationalet for Aalborghaverne, afsendt af kommunen. Derudover inddrages løbende havebrugernes fortællinger om oplevelserne heraf. Dette idet, med henvisning til Healey, at: "*Those analysing governance processes need to look carefully at the power relations of argumentative processes as well as the consequences of the outcomes of these processes*" (Healey 2003:114).

Som kritiker af, at retten til byen er hos de politiske beslutningstagere, påpeger Lefebvre videre, hvordan denne ret modsat skal orienteres mod de, der faktisk producerer de urbane steder. Disse producenter er mere præcist byens indbyggere, så "*the right to the city bases membership on inhabitation. Those*

who inhabit the city have the right to the city" (Lefebvre 1996:158). Som diskuteret i afsnittet om byplanlægningsteori bliver netværksstyring med selvstyring et kompleks for praksisformer, der muliggør og opfordrer til bestemte former for handlen. Ifølge Lefebvre er der derimod behov for direkte modstand i byen. Potentialerne skal komme nedefra og med en forståelse af byen som "*Space of political struggle*" (Andres 2012:766), er der mulighed for politisk indflydelse. Det er imidlertid "*Only groups, social classes and class fractions capable of revolutionary initiative [that] can take over and realize to fruition solutions to urban problems*" (Lefebvre 1996:154) – og det første, der skal gøres er netop at "*defeat currently dominant strategies and ideologies*" (Lefebvre 1996:154). Hertil kommer videre, at urbane strategier, baseret på videnskab om byen, kun kan gøres effektive gennem social støtte og politiske kræfter – de afhænger af og kan kun være tilstedeværende gennem handling fra *arbejderklassen*, der er den eneste klasse, der er i stand til at sætte en stopper for den segregering, der er rettet præcist mod den selv (Lefebvre 1996:154). Når urbane rum primært værdisættes ud fra dets bytteværdi, undertrykker det, med henvisning til Lefebvre, "the city as oeuvre". Og der kan kun gøres op hermed med arbejderklassens modmagt. Med andre ord er det således også kun gennem arbejderklassens sociale og politiske kræfter, at byen og det urbane rum kan blive et kreativt produkt af og kontekst for indbyggernes hverdagsliv (Lefebvre 1996:172-173; Purcell 2003:578).

Her skal det holdes for øje, at Lefebvres udlægninger om retten til byen er skrevet i 1970'erne, og dermed også med afsæt i denne tidsepokes forståelse af arbejderklassen som undertrykt. Altså er det teoretiseringer baserede på en anden arbejderklasseforståelse end i dag. Samtidig er Aalborg (casens fysiske kontekst) en traditionel arbejderby og socialdemokratisk højborg, hvorfor der må argumenteres for, at der op gennem tiden har været fokus på og interesse for netop arbejderklassens trivsel og velbefindende i byen. For at overføre den påpegede krævet nedefra-modmagt på en nutidig og geografisk passende kontekst, inddrages her igen Bauman. Med henvisning til Baumans modernitetsforståelse hører arbejderklassens institutioner til den faste modernitet. Den flydende modernitets klasser er i stedet baseret på evnen til at være mobile og leve en 'eksterritorial livsstil'. Det er den eksterritoriale elites livsstil, almindelige 'jordnære' ikke kan imitere. Hermed kan det siges, at det er de, som er bundet til jorden, der er undertrykt i det nutidige samfund (Bauman 2002:59). Med henvisning til Lefebvre er det således de stedbunde og ikke-mobile, der skal mobilisere modmagten mod den givne samfundsorden i det nutidige samfund. Som allerede argumenteret for kan Aalborg Kommune, givet deres rolle som beslutningstagere i Aalborgghave-projektet, forstås som magtbesiddere. Og som det ligeledes er fremlagt tidligere, kan en governance-tilgang og dermed en inddragelse af aktører, både sidelæns og nedad, skabe mere kreative byrum end i en ellers mere ren transcendent planlægning. Men ifølge Lefebvre

kan der samtidig argumenteres for, at det er nødvendigt med en modmagt fra havebrugerne, for at deres kreativitet, energi og vitalitet kan komme til udtryk. Samtidig er spørgsmålet, i forbindelse med byhaverne, om havebrugerne, som underlagt kommunens magt, gør modstand. Denne diskussion er taget med videre i analyserne.

Aalborg byhave Karolinelund

3. Metodevalg og fremgangsmåde

I dette kapitel præsenteres de metodiske overvejelser, der ligger til grund for specialet og specialets datagrundlag. Her redegøres der først for de overvejelser, der ligger til grund for valg af metode og dernæst præsenteres den metodiske fremgangsmåde.

3.1 Metodevalg

I nedenstående følger en redegørelse for specialets metodemæssige valg, herunder det videnskabsteoretiske afsæt og hvordan det bringes videre i en adaptivt inspireret forskningsstrategi. Herefter følger en beskrivelse af, hvordan specialet placerer sig indenfor den kvalitative forsknings-tradition og herunder trækker på casesdesignet som tilgang og kvalitative interviews som primær metode til empiriindsamling.

3.1.1 Et kritisk konstruktivistisk-hermeneutisk afsæt

I det følgende redegøres der for specialets videnskabsteoretiske afsæt, socialkonstruktivismen og hermeneutikken. Her er det hverken sigtet at præsentere de filosofiske dogmer bag de to traditioner eller traditionerne i sin helhed. Derimod ønsker jeg med afsnittet at klarlægge de videns- og virkelighedsforståelser, der forstås som nødvendige for besvarelse af problemformulering.

Med henvisning til problemformuleringen, præsenteret i det indledende kapitel, ønsker jeg med specialet at belyse, hvordan Aalborg Kommune anvender Aalborg haver som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse – og på den anden side, hvilken betydning dette har for havebrugerne i Aalborg haverne i Karolinelund og på Venøsundvej. Således efterspørges på den ene side en klarlægning af, hvilke forudsætninger og betingelser Aalborg Kommune laver for havebrugernes havedyrkning i de to haver. Og på den anden side efterspørges samtidig en mere fortolkende tilgang til at indfange forholdet mellem disse betingelser og betingelsernes betydning for havebrugerne. Med afsæt heri trækker jeg ikke rigtigt på én videnskabsteoretisk position, men derimod på inspiration fra flere.

Problemformuleringens efterspørgsel på en forstående og samtidig fortolkende tilgang kan findes i den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang. Med inspiration fra hermeneutikken og forståelsen af at vi "*are always understanding and interpreting in light of our anticipatory prejudgements and prejudices*" (Schwandt 2002:195), har jeg i forbindelse med specialets interviews gjort mig min forforståelse bevidst og brugt den aktivt til skabe en bedre forståelse af havebrugerne og de kommunale aktørers fortællinger. Denne forforståelse er bl.a. baseret på tidligere arbejde med bæredygtig bysociologi i min studietid, hvormed jeg forud for undersøgelsen havde en "*teoretisk fornemmelse og et anekdoteagtigt kendskab til andre lignende cases og casestudier*" (Antoft & Salomonsen 2007:35).

Derudover trækker jeg også på en socialkonstruktivistisk tilgang. Det ses af forståelsen af, at medborgerinddragelse kan *anvendes* i relation til en byrumsudnyttelse. Med andre ord forstår jeg byen og byens rum som skabt af aktørerne og de social processer her. Hertil kommer videre, med afsæt i byplanlægningsteoriene, at midlertidige byrum forstås som værende konstrueret. Med byplanlægningsstrategier skabes en bestemt forståelse af byens områder. Byrummene findes uafhængigt af planlæggerne, men betydningen af rummene konstrueres, i dette tilfælde som midlertidige. Hermed kan specialet siges også at trække på en mere erkendelsesteoretisk socialkonstruktivisme. Gennem analyserne ses det, hvordan denne konstruktion har tydelige effekt og betydning for, hvad der (i forbindelse med byrumsudnyttelsen) er muligt og hvad der ikke er muligt. I min læsning af specialets interviewmateriale, blev det mig yderligere klart, hvordan Aalborg Kommunes byplanlægning, med brug af medborgerinddragelse, er et felt præget af magt. For at åbne op for en forståelse heraf trækker specialet mere præcist, i forlængelse af det konstruktivistiske afsæt, også på et konfliktteoretisk perspektiv, herunder den såkaldte kritiske teori. Med forståelse af at sociale aktører bidrager til skabelse af byen, som det er fremlagt ovenfor, betyder det nødvendigvis også, at der findes et alternativ til denne skabelse (Collin 2010:232-233).

Med dette kombinerede videnskabsteoretiske afsæt, har jeg i analyserne taget udgangspunkt i havebrugernes fortællinger om deres oplevelser omkring deres haver, etableringen af haverne samt deres forståelser og oplevelser heraf. Og med udgangspunktet i det fortolkende element, har jeg forsøgt at nå nærmere og dybere betydningen af disse oplevelser. Ligeledes har jeg trukket på tilgangen i de kvalitative interviews med de kommunale aktører, hvorved der blev skabt mulighed for, at de kunne italesætte og påpege deres bevæggrunde for etablering af Aalborghaverne samt deres forståelse af dem. Det socialkonstruktivistiske-kritiske perspektiv har samtidig lagt en kritisk dagsorden for dagen. Det betyder, at jeg i min fortolkende tilgang til interviewmaterialet ydermere har haft en kritisk indgangsvinkel til Aalborg Kommunes anvendelse af byhaver og

ikke mindst medborgerinddragelse i en midlertidig byrumsudnyttelse. Hertil kommer videre et øje for det komplekse og magtbaserede forhold der i forbindelse med haverne er mellem de kommunale aktører og havebrugerne. På den måde har problemformuleringen ledet til det sammensatte postmarxistiske teoribatteri, der er præsenteret i det foregående kapitel.

3.1.2 Adaptiv forskningsstrategi

Med henvisning til det ovenfor præsenterede videnskabsteoretiske afsæt har jeg som strategi for specialets undersøgelse trukket på inspiration fra den adaptive tilgang, der søger at bryde med sociologiens dikotomer, herunder bl.a. aktør og struktur, teori og empiri samt induktion og deduktion (Jacobsen 2007:250-252). Her har jeg ikke fulgt en stringent og minutøs efterlevelse af strategien, men derimod en "*mere fri og fleksibel forståelse af de grundprincipper, der ligger i den adaptive teori*" (Jacobsen 2007:261), og jeg har taget mig den frihed at modificere og tilpasse efter min konkrete problemstilling.

En vekselvirkning mellem deduktion og induktion har gjort det muligt at have den forstående og fortolkende tilgang, som det videnskabsteoretiske afsæt netop efterspørger. Hermed har jeg på den ene side dykket ned i empirien og forstået den på dens egne præmissier, og på den anden side fortolket empirien ud fra eksisterende teori, for herved at opnå en dybere forståelse heraf. Med henvisning til den adaptive teori, har jeg således trukket på en forståelse af, at teoriudvikling styrkes gennem en empirisk fundering, mens inddragelse af eksisterende teori samtidig øger empiriens forklaringskraft (Jacobsen 2007:251). Sammentænkningen af induktion og deduktion udmøntede sig mere konkret i, at jeg indledningsvis etablerede en række af 'orienterende begreber', hentet fra den eksisterende forskning og teorier omkring byhaver, midlertidighed og kreative iværksættere mv. (præsenteret i indledningen), som syntes givtige i relation til problemformuleringen. Hermed er tidligere forskning og min faglige forforståelse (jf. det hermeneutiske afsæt) aktivt anvendt til at systematisere og retningsangive min dataindsamling, herunder særligt interviewguiden. Altså var det indledende arbejde overvejende deduktivt. Med afsæt i empirien dykkede jeg efterfølgende ned i de teoretiske perspektiver og opbyggede på baggrund heraf specialets teoribatteri for at skabe en bedre forståelse af empirien og øge dens forklaringskraft. Analysearbejdet har således taget karakter af et være mere induktivt.

Foruden den på samme tid deduktive og induktive tilgang, har inspirationen fra den adaptive teori også muliggjort en sammentænkning af individ og struktur. Dette har jeg overordnet set trukket på i forhold til sammentænkningen af Aalborg Kommunes brug af byhaver i en midlertidig byrumsudnyttelse og havebrugernes oplevelser heraf. Dette idet den adaptive tilgang netop "*samlers de indbyrdes forbindelser mellem aktørernes meningsskabelse, aktiviteter og*

intentioner (...) og kultur, institutioner, magt, reproducerede praksisser og sociale relationer (...)" (Jacobsen 2007:262). Med den adaptive teori tilbydes det at sammentænke det individuelle og strukturelle plan, hvorfor denne tilgang, med henvisning til problemformuleringen, må siges at være frugtbar i forbindelse med specialet (Jacobsen 2007:253).

3.1.3 Kvalitativ forskning med casesdesign som tilgang

I overensstemmelse med det videnskabsteoretiske afsæt placerer specialet sig indenfor den kvalitative forskningstradition, der netop *"tilbyder en mulighed for at gå i dybden, for at spotte nuancer og detaljer i et virvar af menneskelig aktivitet og for at iagttage det menneskelige på nært og intimt hold"* (Antoft m.fl. 2007:11), som det efterspørges med problemformuleringen. For at sætte de særlige kendetegn og interessante fænomener i Aalborghaverne under lup, er casesdesignet mere specifikt anvendt som forskningsdesign. Som også i overensstemmelse med den adaptive teoris sammenvævning af det individnære og det mere strukturelle, tager casestudiet højde for, at egenskaberne ved en case får deres mening fra casekonteksten. Dermed har dette design gjort det muligt at medtænke konteksterne omkring Aalborghaverne. Det gælder såvel de fysiske som den politiske og byplanlægningsmæssige kontekst (se kapitel 4) (Antoft & Salomonsen 2007:29,33).

Som helhed bygger specialets undersøgelse på et 'enkelt-casesdesign', hvor Aalborg Kommunes anvendelse af Aalborghaverne forstås som en case for, hvordan medborgerinddragelse kan anvendes som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse, og hvilke konsekvenser dette kan have for de inddragede medborgere. Til at nuancere forståelsen heraf, er der herunder inddraget to forskellige haver. De to byhaver hører begge under konceptet Aalborghaver og er startet op på samme tidspunkt, og havde fra udgangspunktet de samme forudsætninger og retningslinjer. På trods heraf, har haverne hurtigt udviklet sig til at være meget forskellige. Hertil kommer, at nærområderne omkring de to haver også er meget forskellige fra hinanden. Begge forhold uddybes i casebeskrivelsen. Med henvisning til det byplanlægningssteoretiske perspektiv, har jeg, med inddragelse af to forskellige cases for det samme, ønsket at tage højde for, at medborgerinddragelse ikke kun er én ting, men må forstås som værende mere kompliceret end det.

Specialet er hovedsageligt baseret på kvalitative interviews. Det har tilbudt, at de involverede kommunale aktører mere dybdegående og detaljeret har kunnet redegøre for tankerne, overvejelserne og bevæggrundene bag Aalborghaverne. Derudover har tilgangen bidraget til en indsigt i havebrugerne mangesidede holdninger, oplevelser og følelser forbundet med haverne, herunder etableringen og det løbende arbejde (Antoft m.fl. 2007:13; Kvale & Brinkmann 2009:17,48).

For at indfange casekonteksten, samt med inspiration fra casesdesignets forståelse af, at der med inddragelse af flere datakilder kan opnås en dybere indsigt i undersøgelsens genstandsfelt, har jeg videre suppleret med andre datakilder. Det er ligeledes i overensstemmelse med den adaptive teoris opgør med (den metodiske) dualitetstanken. Til belysning af den politiske kontekst, hvori Aalborghaverne placerer sig (herunder bl.a. Aalborg Kommunes udviklings- og byplanlægningsstrategier samt retningslinjer for Aalborghaverne), har jeg trukket på officielle kommunale dokumenter. Til belysning af de fysiske kontekster omkring de to Aalborghaverne, har jeg videre lavet en geo-demografisk nærområdeanalyse (kvantitativ data), baseret på data fra et geografisk informationssystem (GIS), og foretaget med computerprogrammet Cameo som analytisk værktøj (se bilag 2). For at skabe en visualisering og bedre forståelse hos læseren er fotografier anvendt som en supplerende datakilde, og for indledningsvist at opnå en større viden om og forståelse af Aalborghaverne har jeg derudover lavet en mindre grad af deltagende observationer. Dette i form af uforpligtende besøg i haverne og derudover deltagelse i et havemøde og en officiel rundvisning i Aalborg byhave Karolinelund i forbindelse med Aalborg Bæredygtighedsfestival. Tilsvarende arrangementer har desværre ikke været afholdt i Aalborghaven på Venøsundvej.

3.2 Metodisk fremgangsmåde

I forbindelse med at øge gennemsigtigheden af forskningsprocessen, og dermed øge specialets reliabilitet, redegøres der i nedenstående for specialets metodiske fremgangsmåde. Det gælder processen omkring udvalg af informanter, udarbejdelse af interviewguides og gennemførelse af interviews. Afslutningsvis følger analysestrategiske overvejelser.

3.2.1 Informanter

I forbindelse med specialet har jeg i alt interviewet 12 personer, fordelt på seks enkelt-interviews og tre dobbelt-interviews. Til besvarelse af specialets problemformulering er der inddraget informanter på forskellige niveauer. På den ene side gælder det tre kommunale aktører. Herunder de to initiativtagere til Aalborghaverne, begge ansat i Miljø- og Teknikforvaltningen hos Aalborg Kommune (T&M1 og T&M2) – og som repræsentant for et højere politisk beslutningsniveau, med sin forankring af haverne, en stadsgartner. Disse tre informanter biddrog således til besvarelse af første del af problemformuleringen. Til besvarelse af anden del af problemformuleringen interviewede jeg ni havbrugere fra de to Aalborghaver. I Karolinelund inkluderede det et interview med haveforeningens formand, haveforeningens næstformand (også næstformand i det brugerstyrede Karolines Venner) og derudover interview med

tre andre havebrugere fordelt på et enkeltinterview og et dobbeltinterview. På Venøsundvej inkluderede det interview med havens kommunekontakt og derudover ligeledes yderligere tre havebrugere fordelt på et enkeltinterview og et dobbeltinterview. Dobbeltinterviewene blev lavet i de tilfælde, hvor to havebrugere er fælles om én have. Hertil kommer interviewet med de to kommunale initiativtagere, der blev udført med dem begge på en gang, baseret på, at de i forbindelse med Aalborghaverne har haft den samme rolle. Dette på trods af en forståelse for, at flere informanter i et interview kan betyde at informanterne og deres svar bliver tilpasset og påvirket af den andens tilstedeværelse, opvejet af en forståelse af, at sådanne interviewsituationer modsat også kan bidrage til at større viden opstår.

Informanternes placering på forskellige niveauer og deres forskellige roller er illustreret i tabellen her:

	Kommunalt plan		Medborgerinddragelse		
	Politisk forankring	Initiativtager	Karolines Venner	Bestyrelsesmedlem / kommunekontakt i have	Have-bruger
Stadsgartner	X				
T&M1 & T&M2		X			
Søren			X	X	X
Kamilla				X	X
Maibritt				X	X
Asger & Jytte					X
Pia					X
Rasmus & Bettina					X
Mette					X

De første rekrutterede informanter til deltagelse i interview, var de to kommunale initiativtagere, da de på Aalborg Kommunes hjemmeside figurerede som kontaktpersoner i forbindelse med Aalborghaverne. Med deres hjælp fik jeg efterfølgende kontakt til stadsgartneren samt formanden i haveforeningen i Karolinelund og kommunekontakten på Venøsundvej. Førstnævnte inviterede mig til at deltage i et havemøde i foreningen og sidstnævnte inviterede mig i havens Facebookgruppe. Herigennem kom jeg i kontakt med de øvrige informanter.

Fra start var det mit ønske at få kontakt til de mere engagerede havebrugere. Det ud fra en tanke om, at de ville have flere erfaringer og tanker i forbindelse med byhaverne, og at det dermed også ville være mest validt at tilegne sig viden omkring betydning af anvendelsen af haverne og medborgerinddragelse i en midlertidig byrumsudnyttelse ud fra interview med "reelle" inddragede medborgere. Som led i interviewene blev formanden/kommunekontakten bedt om at give en karakteristik af havebrugerne. Ud fra de personer, der til havemødet og på Facebook havde vist interesse i at medvirke i interview, udvalgte jeg informanter til undersøgelse. Dette under hensynstagen til at få mest mulig variation i datamaterialet, hvorfor udvælgelsen bl.a. baserede sig på informanternes alder og tidsforbrug i haverne. På den måde giver datamateriale et mere bredt billede på oplevelserne omkring haverne og medborgerinddragelsen (Præsentationer, se bilag 1).

Kontakten til havebrugerne i Karolinelund blev skabt til et havemøde, hvor kun ca. 15 ud af 50 medlemmer var til stede (de samme der, ifølge formanden, kommer til alle møderne) og på Venøsundvej via Facebook, som alle havebruger måske ikke benytter. Hermed er der naturligvis risiko for, at de mindst aktive havebrugere ikke har fået "taleret" i specialet, da de ikke har været mulige at rekruttere. Men samtidig mener jeg også, at det betyder, at jeg med min samplingsstrategi netop har skabt kontakt til de havebrugere, der også i praksis er havebrugere, som det var min hensigt.

3.2.2 Udarbejdelse af interviewguides og gennemførelse af interviews

Med afsæt i specialets adaptive forskningsstrategi og de dermed etablerede orienterende begreber udarbejdede jeg semistrukturerede interviewguides med en række temaer og forslag til spørgsmål. Deres relative åbenhed skabte samtidig plads til informanternes egne fortællinger og prioriteringer heri.

Med informanternes forskellige roller i forbindelse med Aalborghaverne og dermed deres forskellige bidrag til besvarelse af specialets problemformulering, udarbejdede jeg forskellige interviewguides med forskellige temaer og fokusområder. Fælles for dem gælder, at de indledes med konkrete og mere faktuelle spørgsmål, der er forholdsvis nemme at svare på, og slutter af med mere åbne og brede spørgsmål. Derudover går nogle af temaerne og de orienterende begreber igen. Overordnet set kan de forskellige interviewguides inddeles i to grupper. På den ene side er det interviewguides til de kommunale aktører, hvor følgende temaer generelt har dannet grundlag for en strukturering af interviewene: *Etablering af haverne; Havebrugerne og samarbejdet med dem; Kommunes involvering i Aalborghaverne; Den politiske beslutningsproces omkring haverne samt Aalborghaverne i forbindelse med kommunens politik*. På den anden side er det interviewguides til havebrugerne, hvor temaer har ligget til grund for interviewene:

Din have (herunder hvor meget tid der bruges, hvad der dyrkes etc.); *Samarbejdet med kommunen*; *Betydning af haven*, *Fællesskab omkring haverne*, *Sundhed/velvære* samt *Betydningen af midlertidigheden*. I interviewene med Kamilla og Maibritt (formand/kommunekontakt) spurgte jeg endvidere ind til deres rolle i haverne og en karakteristik af havernes havebrugere. Og i interviewet med Søren (næstformand i haven i Karolinelund og næstformand i Karolines Venner) også til hans arbejde i Karolines Venner. I processen med udarbejdelse af interviewguides og afholdelse af interviewene har der derudover været en yderligere vekselvirkning mellem empiri og teori som den adaptive tilgang tilsiger. Jeg har løbende taget ny viden med fra ét interview til det næste. Med henvisning til den adaptive teori, har jeg således gennem hele dataindsamlingen vekselvirket mellem teori og empiri, hvormed disse to dele løbende har udviklet og udfordret hinanden. Og med henvisning til den hermeneutiske inspiration har jeg løbende risikeret min forforståelse og fået den revideret (Schwandt 2002:195). For de konkrete interviewguides henvises til bilag 3.

De i alt ni interviews blev afholdt fra slutningen af september til starten af november 2013, altså umiddelbart efter første sæson i haverne. Ud af de ni interviews blev ét enkelt holdt på en café i Aalborg, de to interviews med de kommunale aktører blev holdt i kommunens lokaler, mens de resterende seks blev holdt i informanternes eget hjem. I alle tilfælde var stedet valgt ud fra informanternes eget ønske. Interviewene havde hver en varighed på mellem 50 min. og 1 t. 40 min.

Interviewene tog mest karakter af at være en dialog. Med temaerne og spørgsmålsforslagene i den semistrukturerede interviewguide, der netop skulle fungere som en 'guide' og ikke følges rigidt, var det mit ønske at skabe en behagelig interviewsituation med en naturligt flydende samtale, hvor jeg med aktiv brug af min forforståelse forsøgte at bidrage til en behagelig samtale i dialogform (Kvale & Brinkmann 2009:152, Schwandt 2002:195). For yderligere at sikre den naturligt flydende samtale samt stimulere informanternes fortællinger og få en dybere indsigt heri, stillede jeg under interviewene opklarende spørgsmål (Kvale & Brinkmann 2009:152, 159-161). De opklarende spørgsmål bidrog videre til en begyndende analyse allerede under interviewet og i den forbindelse en løbende validering af mine egne fortolkninger (Kvale & Brinkmann 2009:48,278; Schwandt 2002:195).

Med samtykke fra informanterne optog jeg de kvalitative interviews på diktafon, hvorefter de blev transskriberet. Transskriptionerne foretog jeg selv, da jeg derved kunne begynde en indledende analyse allerede her. For at sikre undersøgelsens validitet, blev interviewene i så høj grad som muligt transskriberet ordret. I nogle tilfælde er interviewene dog gengivet i en mere mundret form, for at sikre læsevenligheden (Kvale & Brinkmann 2009:202-210). For at sikre informanterne anonymitet, har jeg i såvel transskriberingerne som analyserne ændret deres navne og ikke angivet personfølsomme oplysninger.

3.2.3 Analysestrategiske overvejelser

Specialets analyser tog afsæt i en indledende kodning af de transskriberede interviews (bilag 4) ud fra genlytning af lydfilerne og gentagende læsninger af transskriptionerne som helhed såvel som i mindre brudstykker. Efter denne indledende kodning og dermed indledende forståelse af det informanternes fortællinger, blev datamaterialet, i overensstemmelse med den hermeneutiske forståelse, yderligere og mere dybdegående analyseret og fortolket med inddragelse af den indledningsvist præsenteret eksisterende forskning og heraf de orienterende begreber samt teoretiske bidrag hentet fra byplanlægningen samt sociologien. Det var således for at skabe en bedre forståelse af empirien, at det præsenterede teoribatteri blev skabt. Sådant er analyserne fremkommet i en vekselvirkning mellem teori og empiri og i et spændingsfelt mellem induktion og deduktion, som netop den adaptive forskningsstrategi påpeger det (Jacobsen 2007:262). Løbende gennem analysen er inddraget en del citater fra de afholdte interviews, for herved netop at give plads til informanternes ord, forståelser og fortolkninger. Med analyserne baseret på denne vekselvirkning mellem empiri og teoretiske fortolkninger samt inddragelse af de mange citater, har det været min hensigt at øge såvel analysens gyldighed som pålidelighed (Kvale & Brinkmann 2009:234-236).

Med denne analyseproces identificerede jeg forskellige temaer, der gik igen i interviewmaterialet. Det også på tværs af de kommunale aktører og havebrugere. I interviewene med kommunen kunne jeg identificere, hvordan medborgerinddragelse af kommunen anvendes som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse. Derudover blev det mig ydermere klart, hvordan den midlertidige status (ved Aalborgøverne) også i sig selv udgør og bruges som et værktøj i forbindelse med byudvikling. Hhv. medborgerinddragelse og midlertidighed i byplanlægning har dermed struktureret og systematiseret analysen (senere præsenteret som to adskilte analyser). Mere nuanceret anvendes disse to værktøjer med forskelligt sigte, hvilket har dannet grundlag for forskellige temaer i analyserne. På den anden side viste analyse af datamaterialet også, at såvel medborgerinddragelsen som Aalborgøvernes midlertidige status har betydning for havebrugere, hvilket ligeledes dannede grundlag for undertemaer. Her skal det gentages, at jeg i analysearbejdet, med specialets videnskabsteoretiske afsæt, generelt har haft en kritisk tilgang til genstandsfeltet, særligt med øje for magtforhold.

Aalborghaven på Venøsundvej

4. Aalborg og Aalborghaver – En case

Aalborg Kommune er beliggende i Region Nordjylland og er Danmarks tredjestørste kommune. Den største by i kommunen er Aalborg by. Med kolonihavekonceptets grundlægger barnefødt i Aalborg, er Aalborg kendt for at være arnested for kolonihaver. I Aalborg er der i dag ca. 24.000 kolonihaver fordelt på 26 haveselskaber. Hertil kommer endvidere en række kommunalt ejede dyrkningslodder (Stadsgartner:1), og med Aalborghaver også byhaver anlagt i offentlige byrum.

Med henvisning til specialet som trækkende på et casesdesign, præsenteres konteksten omkring Aalborghaverne i det følgende. Dette i forsøg på at sætte en ramme omkring specialet og imødekomme en gennemsigtighed og dermed højne reliabiliteten. Det gælder først en beskrivelse af den politiske kontekst omkring Aalborghaverne. Herefter følger en klarlæggelse af havernes geografiske kontekst.

4.1 Udviklingsstrategi og byplanlægning i Aalborg Kommune

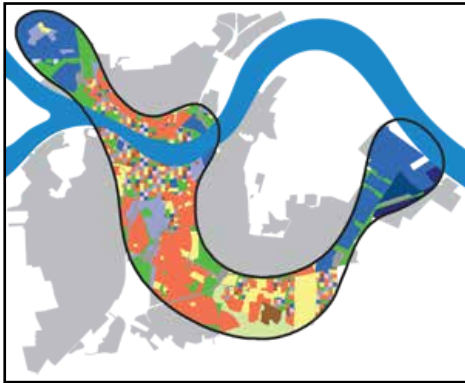
I Aalborg Kommune findes der ikke en egentlig generel strategi hvad angår midlertidighed i byomdannelse og byrum. Kommunens planstrategi og kommuneplan er dog med til at understøtte dette gennem en klarlægning af, hvilken retning Aalborg Kommune og dermed Aalborg by søges udviklet i. Men skal midlertidigheden i byen forstås til fulde, er det nødvendigt at grave lidt dybere i de politiske bestemmelser samt at se på nogle af de konkrete byomdannelsesområder og projekter, hvor midlertidighed har været fremtrædende og spillet en afgørende rolle. Dette skaber samtidig strukturen for det følgende afsnit.

4.1.1 Bypolitik og byudvikling – En øget attraktivitet

Centralt for udvikling af Aalborg Kommune er den såkaldte 'bæredygtighedsblomst', der opsamlende betyder, at *"Udviklingen af Aalborg Kommune sker på grundlag af en bred bæredygtighed, der tilgodeser både miljø, natur, økonomi, lokale værdier som kultur og historie samt sociale sammenhænge som sundhed og livskvalitet"* (Planstrategien 2011:7).

I forlængelse heraf omfatter den overordnede bypolitik for Aalborg, at de offentlige servicier, kultur, mobilitet og bosætning mv. sammentænkes og omsættes i langsigtede og bæredygtige løsninger. Dette skal fysisk komme til udtryk ved skabelse af offentlige byrum, grønne mødesteder, trygge og inkluderende boligområder mv. (Kommuneplanen:5).

I de politiske strategier går ordet 'Vækstaksen' ligeledes igen. På denne akse, der går fra Aalborg Lufthavn i nord til havnen i sydøst, er der særligt fokus på udbygning af lufthavnen, omdannelse af haveområdet samt Aalborg Universitet, hvor der skal fokus på forskningsbaserede uddannelser (Planstrategien 2011:8-9).

Med andre ord kan der således siges at være fokus på udvikling, erhverv og dermed den pengebaseret økonomi. Relevant for nærværende speciale er, at dette arbejde også omfatter færdiggørelse og videreudvikling af Karolinelund og det østlige Aalborg, hvor der skal etableres bymæssige oplevelsesmuligheder og kulturtilbud. Altså netop de to områder, hvor de to Aalborghaver ligger. Det er målet at aksens, og dermed også de to områder med de to haver, får en såkaldt "Urban storbykarakter", der med bl.a.

nye oplevelsesmuligheder og måder at bo på samt mødesteder med social samlende effekter skal være med til at øge byens attraktivitet i en national såvel som international målestok (Kommuneplanen:8-10; Planstrategien 2011:10)

4.1.2 Fælles grønne byrum

I forbindelse med byudviklingen er fortætningen af byen i fokus, alt imens arkitektonisk kvalitet samt kulturelle spor bevares og levende mangfoldige bymiljøer fremmes:

"den tætte by skal udvikles på en intelligent måde. Visionen er at skabe en by med plads til et varieret byliv. Tanken er ikke at bygge på hver en ledig grund, men fortsat sørge for, at naturen også har sin plads i byen med grønne passager og oaser (...) Målet er at fastholde mange grønne og blå områder [i.e. Limfjorden]. De indbyder til den ro og fordybelse, der også er vigtig at kunne finde i den pulserende storby – og giver gode muligheder for fysisk udfoldelse" (Planstrategien 2011:16).

I byens rum skal der skabes flere formelle og uformelle mødesteder, der på én gang skal opleves som attraktive og rare steder for byens borgere og samtidig skal tilbyde aktivitetsmuligheder med en socialt samlende effekt. Og i forlængelse heraf følger netop udviklingen af grønne nærområder: Der skal skabes grønne byer med byrum, der skal være anvendelige og tilgængelige og invitere til fysisk aktivitet, leg og rekreation samt fredfyldte skyggepladser til mentale pusterum (Kommuneplanen:13,18,29-30; Aalborg Kommune1). Videre fremlægges det, at der som hovedregel maksimalt bør være 100 m. mellem den enkelte bolig og nærrekreative fælles opholdsområder (Aalborg Kommune1).

4.1.3 Brugerdreven byudvikling og midlertidighed

Af Aalborg Kommunes udviklingsstrategier fremgår det videre, at borgerinddragelse og det brugerdrevne i fremtiden skal fylde mere i kommunes byudvikling:

*"Aalborg Kommune skal udnytte sine gode erfaringer med at eksperimentere og skabe nyt til at gå med i front for at udvikle fremtidens fleksible boligområder og byer / bydele. Det uformelle og det formelle skal kunne fungere side om side. De gode omgivelser skal ikke nødvendigvis kun skabes **for** borgerne, men også **af** borgerne. Det betyder ikke, at kommunen vil undslå sig for at være med til at skabe de gode rammer. Men det betyder, at det skal ske i et tæt samarbejde og dialog med borgerne om, hvordan der skabes de bedste rammer om bylivet" (Planstrategien 2011:20)*

Videre skal også kulturen i højere grad tænkes med ind i byplanlægningen, da det er en vision for Aalborg Kommune, at dette er synligt i byrummet. Og det er i forlængelse heraf, at midlertidigheden eksplicit bliver skrevet frem i kommunens strategier. Det lyder således: "Nye byrum skal indtages og muligheden for at bruge byrum til midlertidige kulturtilbud skal styrkes" (Aalborg Kommune5:8) og det fortsætter: "Samtidig vil vi møde borgerne og gæsterne, hvor de er, så vi lægger vægt på, at kulturlivet også udfolder sig i midlertidige, alternative og eksperimenterende rammer, på lokale samlingssteder og i byernes rum" (Aalborg Kommune5:14).

I Aalborg Kommune skal de mange små huller og muligheder, som den før-omtalte vækstakse skaber, udnyttes (Planstrategien 2011:17). Sammen med lokale aktører, grundejere mv. gennemførte Aalborg Kommune i 2008-2009 et metodeudviklingsprojekt for bl.a. Østre Havn i Aalborg, hvor de bæredygtige udviklingsplaner, midlertidighed samt borgerinddragelse blev tænkt sammen, i forbindelse med at "at afprøve, hvordan man ved at bruge et område midlertidigt, kan ændre den måde man tænker på området i byen" (Aalborg Kommune2). For udviklingsprojektet for Østre Havn centrerede

udviklingsprojektet sig om at omdanne et industriområde til et nyt blandet byområde. Omdannelsen løb over en lang årrække, hvor det handlede om aktivt at bruge ventetiden, indtil fremtiden for området blev klarlagt. Området er derfor taget i brug midlertidigt i en proces, hvor der peges frem mod det, stedet senere skal bruges til. Et eksempel herpå er Aalborgs kreative multihus Platform 4, der i fire år lå i et gammelt pakhuis i området indtil, reoveringen af pakhuset skulle i gang. I sommeren 2012 blev multihuset flyttet til en gammel restaurant- og koncertbygning i byens tidligere forlystelsespark, Karolinelund (Planstrategien 2011:17-18). En af de to Aalborg haver, der er omdrejningspunktet i nærværende speciale, ligger netop også i denne bypark. Mere herom følger.

4.2 Aalborg haver

"Aalborg haver er et tilbud om lån af arealer til havedyrkning. Arealerne skal på et tidspunkt benyttes til nogen andet, men indtil da låner vi arealerne ud til hobbybetonet dyrkning af blomster og grøntsager" (Aalborg Kommune¹).

Med andre ord dækker Aalborg haver over haver, der er etableret på arealer ejet af Aalborg Kommune, som venter på senere byudvikling. Disse arealer blev, indtil etableringen af haverne, ikke brugt til noget og lå bare passivt hen. Aalborg haverne er et gratis tilbud til alle, der har lyst til at have en have og var fra opstartsfasen tiltænkt som et tilbud til især borgere, der bor i lejlighed, men som gerne stadig gerne vil have jord under neglene. Aalborg haver er etableret to steder, hhv. i Karolinelund i Aalborg Centrum og på Venøsundvej i Aalborg Øst⁷. Disse to haver udgør netop genstandsfeltet for undersøgelsen i specialet. Fælles for haverne gælder, at de fra start har været planlagt som ikke-permanente. Den midlertidige status er selvsagt en af bevæggrundene for, at disse byhaver er valgt som genstandsfelt for undersøgelse. Hertil kommer, at de er etableret ud fra kommunalt initiativ, og derved kan bidrage til en forståelse af, hvordan midlertidig planlægning fra politisk sted kan anvendes som et strategisk værktøj i midlertidig byrumsudnyttelse. Samtidig har havernes geografiske beliggenhed (i Aalborg, hvor jeg selv er bosat) betydet at jeg løbende har kunnet besøge haverne, hvilket derved bidrager til en større forståelse af casen.

---

⁷ Fra start var det planlagt at Aalborg haver skulle startes op fire steder, men foruden de to omtalte, er der kun et par enkelte plantekasser på det tilbudte areal på Hjørtingvej ved Jem&Fix i Nørresundby, og i Mulighedernes Park ved Skelagergårdene vest for Aalborg Centrum er der ingen haver etableret.

For at kunne låne Aalborg Kommunes arealer til en byhave, er der nogle få spilleregler, havebrugerne skal overholde. Disse retningslinjer fremgår af en brugskontrakt. Mest centralt er her, at der ikke må anvendes kemisk ukrudts- og skadedyrsbekæmpelsesmidler i haverne, at havebrugeren har ansvaret for at fjerne affald fra haven, at haverne ikke må anvendes til kommercielle formål og ikke må bruges til overnatning samt at havebrugeren forpligter sig til at indgå i dialog med de øvrige brugere af haven om havens drift og indretning (se bilag 5). Af kontrakterne fremgår det endvidere, at haverne er midlertidige og at de fra kommunes side kan opsiges med én måneds varsel. Hertil kommer nogle specifikke retningslinjer for de to haver. Det præsenteres i forlængelse heraf.

4.2.1 Aalborg byhave Karolinelund

Aalborg byhave Karolinelund ligger i byparken Karolinelund, lige øst for gågaderne i Aalborg Centrum. Omkring haven består bebyggelsen hovedsageligt af lejlighedsbebyggelser i flere plan. En nærområdeanalyse (se bilag 2 for detaljer og kort) viser endvidere, at der i næsten alle deciler (100*100 meter celler) i nærområdet omkring byhaven (radius: 1,5 km) er en gennemsnitlig alder, der tilhører gruppen af de 30 % yngste voksne i Danmark, hvilket svarer til en alder på ca. 17-39 år, og der er meget få ældre i området. I hele to tredjedele af decilerne er der en gennemsnitlig husstandsindkomst, der tilhører Danmarks 30 % laveste (0-274.000 kr.) og meget få, hvor den gennemsnitlige husstandsindkomst falder indenfor Danmarks 30 % rigeste. Ses der på uddannelsesniveaue er der i to tredjedele af decilerne et gennemsnitligt uddannelsesniveau, der tilhører gruppen af de 30 % højst uddannede i Danmark samtidig med at kun omkring en tiendedel falder indenfor gruppen af landets 30 % lavest uddannede. At der i nærområdet omkring byhaven i Karolinelund bor unge højtuddannede med lave indkomster vidner således om, at der i høj grad er tale om studerende på videregående uddannelser.

Karolinelund er Aalborgs tidligere forlystelsespark, Tivoli Karolinelund, der i 2010 lukkede, da Aalborg Kommune ikke længere ville forsætte driften. I 2012 genåbnede Karolinelund som midlertidig bypark, hvilket indtil videre er frem til maj 2015, imens det drøftes og bestemmes, hvad parken i fremtiden skal bruges til (Aalborg Kommune2). I denne overgangsperiode er brugsretten til parken overdraget til det brugerstyrede 'Karolines Venner', der "*skal hjælpe andre, der gerne vil have et eller andet nede i parken, så de ikke skal til at snakke med hundrede mennesker ovre ved kommunen*" (Søren:12). Og siden genåbningen er en række faste brugergrupper flyttet ind i parken, det gælder bl.a. det kreative multihus Platform4, Petanquemekkaet Karolinelund samt graffitimalere, der har fået stillet en mur til rådighed (Aalborg Kommune3). Dermed mener jeg, at Karolines Venner kan og må ses som led i Aalborg Kommunes strategi for byudviklingen, som det tidligere er præsenteret.

Startskuddet til byhaverne i Karolinelund lød en råkold februardag i 2013 da 16 interesserede borgere mødte op i byparken til det første informationsmøde omkring byhaverne. Allerede i marts blev brugerforeningen 'Aalborg byhave Karolinelund' etableret, så der kunne indgås aftale mellem denne og havebrugerne, og for at det var muligt for byhaven at søge fonde mv. Bl.a. har de søgt Miljøstyrelsens Fond for Grønne Ildsjele, som har støttet med 35.000 kr. til et fremtidigt skur, haveredskaber og buffer (Kamilla:14). I foreningen holder de fælles arbejdsdage et par gange om året og havemøder ca. hver tredje uge. Havebrugernes brugskontrakt gælder for to år, hvilket betyder at den, som den ser ud i skrivende stund, udløber i foråret 2015.

Byhaven har i alt 50 medlemmer og dækker et areal på 800 m², delt af en gangsti og fordelt på 100 lodder. Hvert lod består af 3*3 m, hvoraf en tredjedel skal være beplantet. Lodderne er fordelt mellem havebrugerne efter interesse og den enkeltes ambitionsniveau. Da parken, som haverne ligger i tidligere, har været tivoli, er parken mistænkt for at være forurennet, hvorfor det er et krav fra kommunens side, at alle spiselige afgrøder skal plantes i højbede. Dem har havebrugerne selv har haft ansvaret for at anskaffe eller bygge og fylde med ny jord.

Da der i byhaven i Karolinelund er stiftet en forening, betyder det at havebrugerne har en kontrakt med foreningen, hvortil den oprindelige kontrakt med kommunen er et bilag. I kontrakten er der taget udgangspunkt i Aalborg Kommunes standardkontrakt, som den er beskrevet her tidligere, hvortil der er tilføjet en række punkter. Disse tager karakter af at være mere "ordensregler", herunder bl.a. at havebrugeren forpligter sig til at holde deres have ren og fri for affald samt ukrudt; at haven ikke må være overgroet; at havebrugeren forpligter sig til at holde de stier, der grænser op til havearealet, pæne og fri for affald. Hertil kommer at foreningens bestyrelse kan ophæve en aftale uden varsel, hvis havebrugeren ikke overholder kontraktens fastsatte vilkår. Således er der fra forenings side lavet et regelsæt, der sikrer at byhaven fremstår pænt og præsentabel, bl.a. grundet det forhold at haverne ligger i en offentlig bypark, hvor alle byens borgere skal kunne gå tur og føle sig hjemme (Kamilla:28).

Ud af de 50 medlemmer i Aalborg byhave Karolinelund⁸ er størstedelen kvinder og der er max. ti mænd, "*der har have fordi de vil have haver*" (Kamilla:32). Aldersmæssigt er der en ret stor spredning med mellem fem og ti personer over 50 år og samtidig rigtig mange i 20'erne og et par i 30'erne. Af dem, der har kontrakten, og dermed er de officielle havebrugere, er mindst 30 af dem, ifølge Kamilla, yngre end 37 år (Kamilla:32-33). Hvad angår uddannelse og erhverv er der i Aalborg byhave Karolinelund "*alt fra studerende til Ph.d.-forskere og pensionister*" (Kamilla:33). Langt de fleste har et arbejde og der er omkring 10-15, der er studerende og et fåtal går ledig eller er pensionerede.

---

8 Beskrivelsen af havebrugerne er udarbejdet på baggrund af interviewet med Kamilla. Det på baggrund af, at hun, som formand og dermed ansvarlig for kommunikation med de øvrige havebrugere, ved "hvem alt og alle er i haverne" (Kamilla:32).

Uddannelsesmæssigt spænder havebrugerne bredt, men der er mange højtuddannede, kun et fåtal af ufaglærte og der er stort set ingen på andre former for overførselsindkomst end pension (Kamilla:33). Blandt havebrugerne kan der videre kun tælles omkring seks personer, der er af anden oprindelse end dansk (Kamilla:34).

4.2.2 Aalborgghaven Venøsundvej

Aalborgghaven på Venøsundvej ligger i Aalborg Øst, omkring 6 km fra Aalborg bymidte, og tager karakter af at være en forstad til Aalborg, klassisk planlagt uden et bycentrum. Aalborg Øst er et byområde, der generelt har et dårligt ry hos borgere bosat andre steder i Aalborg og som i medierne omtales med stigmatiserende historier, særligt omhandlende alt for hurtige knallerter på cykelstierne, beskæftigelsesmæssige problemer, overvågning, utryghed samt vold og kriminalitet, hvortil der i mange tilfælde knyttes etnisk minoritetsbaggrund til boligområdet (Christensen & Jensen 2012:77,84,88). Og som det eneste i Aalborg Kommune er et boligområde i Aalborg Øst på den sidste offentliggjorte liste over udsatte boligområder (MBBL 2013).

I slutningen af 2011 blev den såkaldte 'City in Between konkurrence' udskrevet af Aalborg Kommune i samarbejde med Realdania og som del af Realdanias initiativ 'Fremtidens forstæder', der centrerer sig omkring bæredygtig udvikling af landets forstæder. Med konkurrencen er der sat fokus på et større område i det østlige Aalborg med det formål at fremme byområdets sammenhængskraft. Det skal endvidere ses i sammenhæng med, at der i bydelen aktuelt arbejdes med en lang række store udbygningsplaner og investeringer, særligt i kraft af planerne om etablering af det nye Universitetshospital, der er under opførelse. I alt er der planlagt offentlige/private investeringer for over 10 mia. kr. over de næste 10 år (Aalborg Kommune⁴). Således er området, hvori Aalborgghaven på Venøsundvej ligger, et område, der er under stor udvikling og omdannelse, ligesom det gør sig gældende for området omkring byhaverne i Karolinelund. Og ligesom det gælder for Karolinelund er dette areal, mens det venter på ibrugtagning, tilbudt til midlertidig havebrug for byens borgere (T&M1:23).

Aalborgghaven ligger på et stort åbent område, et bælte mellem rækkehus og almene boligblokke mod nord og villaer mod syd. Lidt længere mod vest er der ligeledes et større område af villaer. Arealet, hvor haven ligger, minder mest af alt om en brakmark – et stort åbent areal, uden mure, gangstier og en masse beplantning omkring. *"Det er et gennemgangsområde, altså der er ikke nogen, der har andet at lave der end at køre forbi. Altså der er ikke nogen aktiviteter. Der er et busstoppested, det er det hele (...) det er meget sådan noget, man passerer"* (Maibritt:18-19). En nærområdeanalyse (se bilag 2 for detaljer og kort) viser, at der i to tredjedele af decilerne (100*100 meter celler) i nærområdet omkring byhaven (radius: 1,5 km) er en

gennemsnitsalder, der tilhører gruppen af de 30 % yngste i Danmark (aldersgruppen 17-39 år) samtidig med at der også er mange deciler, hvor aldersgennemsnittet er relativt højt. Den gennemsnitlige husstandsindkomst hører for godt halvdelen af decilerne til gruppen udgjort af landets 30 % laveste indkomster (0-274.000 kr.) og i kun ca. en syvendedel af decilerne hører den til blandt gruppen af landets 30 % højeste. Samtidig falder kun en tredjedel af decilerne i området indenfor gruppen af de 30 % højest uddannede i Danmark og mindre end en tiendedel indenfor gruppen af de 30 % lavest uddannede.

Aalborg Kommune holdte opstartsmøde i Aalborgghaven i foråret 2013, hvor omkring ti interesserede par mødte op (Maibritt:23). Hele området, der blev tilbudt til havebrug, dækker et areal på 13.000 kvm. Da arealet er større end, hvad der har været nødvendigt for de interesserede er det kun omkring halvdelen af det samlede areal hegnet ind og reelt er i brug. Der er ti aktive havebrugere og desuden en dagplejemor og en Rudolf Steinerskole, som har et stykke jord på arealet udenfor hegnet. I haven er der blevet etableret et redskabsskur og et bordbænkesæt. Jorden på arealet er ikke forurennet, hvilket betyder at havebrugerne frit må plante spiselige afgrøder direkte i jorden. Det betyder også, at der ikke er højbede til at markere, hvad der er bede og hvad der er gangarealer – eller til at adskille afgrøderne fra omkringliggende ukrudt. Det simple forhold, at jorden ikke er forurennet, betyder dermed, at haven har meget andet æstetisk udtryk end den tilsvarende have i Karolinelund.

I haven på Venøsundvej er der ikke etableret en forening. Om overvejelserne herom fortæller Maibritt, der havens kontaktperson: *"vi havde også inde at vende om vi skulle lave en forening. Og det vil vi bare ikke, for vi gider ikke til at skulle gøre det hele op i at have en kasseimester og kontingent og haveeftersyn og alt det her, som de har i kolonihaver. Det skal ikke være tvunget på den måde"* (Maibritt:15). Foruden at det betyder, at de i haven slipper for det administrative arbejde, betyder manglen på foreningssammenslutning imidlertid også, at haven ikke kan søge fonde. Dog har de stadig fået støtte fra det lokale projekt 'Kvarterløft', der har sponsoreret hegn, redskabsskur og bordbænkesæt (Maibritt:7). I tråd med at der ikke er etableret en forening, er der heller ikke planlagte møder i haven og derudover kun et mindre omfang af planlagte fællesarbejdsdage.

Blandt havebrugerne⁹ er der en overvægt af kvinder. Samtidig er der dog mange par, der har have sammen og flere af haverne er på den måde familieprojekter. Aldersmæssigt spender havebrugerne fra midten af 20'erne og helt op til næsten 80 år. Overvægten af brugerne er dog 40-50 år (Maibritt:30). Hvad angår uddannelsesmæssigbaggrund og arbejde, så: *"de unge, de er jo studerende. Men ellers så fifty-fifty af førtidspensionister og arbejdsløse og så*

---

9 Maibritt, der er havens kontaktperson til Aalborg Kommune, kender alle havebrugerne i byhaven (Maibritt:16). Derfor bygger beskrivelsen af havebrugerne på interviewet med hende.

den anden halvdel arbejdende. Men der er en overvægt af folk på overførselsindkomst” (Maibritt:31). Foruden en enkelt pige fra Østeuropa er alle havebrugere af dansk oprindelse (Maibritt:33). Således er den mangfoldighed, som Aalborg Øst ellers er berømt og berygtet for, ikke tilsvarende repræsenteret i haven her.

4.2.3 Sammenligning af de to byhaver

I Aalborg byhave Karolinelund er der omkring 50 medlemmer, mens der i Aalborgshaven på Venøsundvej kun er omkring ti aktive havebrugere. Fælles for de to haver gælder det, at størstedelen af havebrugerne er kvinder, og hvis havebrugerne er mænd, er der tit tale om, at de har deres have sammen med en kvinde. I begge haver er der ligeledes få havebrugere, der har en anden etnisk oprindelse en dansk. Men derudover er der også en stor forskel på, hvilke havebrugere der er i de to forskellige haver, det gælder bl.a. den gennemsnitlige alder, der må siges at være noget højere på Venøsundvej end i Karolinelund. I førstnævnte er der en overvægt at 40-50 årige, mens der i sidstnævnte er mange havebrugere i 20'erne. Hvad angår uddannelsesmæssig baggrund er der også stor forskel. Begge steder er der studerende, men hvor omkring halvdelen af havebrugerne på Venøsundvej er arbejdende og halvdelen er førtidspensionister, er mange af havebrugerne i Karolinelund højtuddannede, kun et fåtal er ufaglærte og der er stort set ingen på andre former for overførselsindkomst end pension.

De to Aalborgshaver er meget forskellige fra hinanden. Det kommer bl.a. til udtryk ved at haven på Venøsundvej er næsten 10 gange så stor som haven i Karolinelund. Derudover skaber det også vidt forskellige forudsætninger, at jorden i Karolinelund er forurennet, hvorfor alle spiselige afgrøder her skal dyrkes i højbede med tilkøbt jord, mens havebrugerne på Venøsundvej dyrker direkte i jorden. Hertil kommer, trods et fælles organisatorisk udgangspunkt, senere fremkomne forskelle. Hvor Aalborgshaven i Karolinelund har etableret en forening, er dette ikke tilfældet for haven på Venøsundvej. Det fører endvidere til forskellige forudsætninger for haverne, da det betyder at de i Aalborg byhave Karolinelund kan søge fonde. Sammenlignet med Aalborgshaven i Karolinelund er der en lavere grad af organisering i haven på Venøsundvej.

Af analyserne af nærområderne omkring de to Aalborgshaver fremgår det, at befolkningen i området omkring haven på Venøsundvej i gennemsnit er ældre end befolkningen omkring haven i Karolinelund. Derudover er der en lav gennemsnitlig husstandsindkomst i det pågældende område i Aalborg Øst sammenlignet med landsgennemsnittet, men alligevel er den endnu lavere i Aalborg Midtby. Sammenlignes det gennemsnitlige uddannelsesni-

veau fremgår det videre, at indbyggerne i nærområdet omkring Karolinelund er væsentlig højere uddannede end dem, der bor i nærområdet omkring Aalborgghaven på Venøsundvej. Således har vi altså at gøre med et nærområde i Aalborg Øst, hvor der er en ældre og mere lavt uddannet befolkning med en højere indkomst end i nærområdet omkring Karolinelund.

Aalborg byhave Karolinelund

5. Analyse 1: Medborgerinddragelse i byplanlægning

Med henvisning til den teoretiske ramme, som nærværende speciale placerer sig indenfor, trækkes der på en forståelse af, at byplanlægning hænger sammen med forståelser af byen og de sociale praksisser her. Gennem styringsrationaler i planlægningen varetager myndigheder bestemte interesser, hvilket samtidig betyder at andre interesser ekskluderes. Med inspiration herfra tager følgende analyse af, hvordan Aalborg Kommune anvender medborgerinddragelse og Aalborghaverne i en midlertidig byrumsudnyttelse, sit afsæt i, hvilke styringsrationaler, der er på spil på det politiske plan i kommunen. Og i forbindelse hermed, hvordan kommunen, gennem disse rationaler og planlægning af byhaverne, skriver havebrugerne ind i bestemte forståelser af byen – forståelser, der sætter dagsordenen og skaber udgangspunktet for havebrugernes arbejde og relation til haverne. Med afsæt heri sættes der i denne første analyse fokus på den medborgerinddragelse, der udgør en stor del af hele idéen bag Aalborghaverne. For yderligere at bidrage til en belysning af, hvilken betydning dette har for havebrugerne, som det bebudes af problemformuleringen, holdes disse rationaler og strategier mv. op i mod havebrugernes forståelse heraf og følelser herom.

5.1 Immanens i en transcendent planlægning

I denne første analysedel sættes der fokus på, hvilke styringsrationaler Aalborg Kommune trækker på i forbindelse med Aalborghaverne. Mere præcist er omdrejningspunktet, hvordan et immanensplan tænkes ind i en ellers kommunal transcendent planlægning og hvordan dette betyder, at havebrugerne bliver pålagt en kommunalt bestemt højere grad af medborginddragelse og –ansvar.

5.1.1 Styringsrationale bag Aalborghaverne

I casebeskrivelsen (kapitel 4) er det præsenteret, hvordan der for Aalborg Kommune er planlagt en række af langsigtede udviklingsstrategier. Det ses i tråd med Bæredygtighedsblomsten og Vækstaksen, herunder bl.a. i forbindelse med fortætning af byen, udvikling af mangfoldige bymiljøer, udbygning af Aalborg Lufthavn mv. Samtidig fremgår det også af byplanlægningsstrategierne, at byens rum og mødesteder skal indrettes fleksibelt, så de åbner op

for en bred række af funktioner. I tråd hermed fremlægges det i de kommunale strategier, at kommunens borgere i højere grad skal tænkes med i udviklingen af byen, så mere uformelle initiativer bliver tænkt sammen med de mere formelle. I kommunens strategier og planer for byudvikling ses altså en sammenvævning af rationalitet og det uformelle – eller med henvisning til den teoretiske ramme, en sammenvævning af et transcendent og immanent plan. Med de mere uformelle initiativer ønsker kommunen, at eksperimenter skal tænkes med ind i udvikling af fleksible byer og bydele. Og i tankerne om de midlertidige byrum er Aalborghaverne tænkt ind (T&M1:28). Initiativet til etablering af haverne kom fra medarbejderstabet hos Teknik- og Miljøforvaltningen i Aalborg Kommune, og er snarere, ifølge disse kommunale initiativtagere, opstået som en spontan og impulsiv idé, end at der er tale om indplacering af haverne i en større politisk strategi:

"Altså det er jo i tråd med tiden, så på den måde er det tænkt ind. Fordi det ligger i tiden, at man tænker på den måde. Men vi har ikke siddet en hel masse embedsmænd og vedtaget, at det er det her, der er årsagen. Det har mere været denne der spontane lyst til, at nogen af vores arealer skulle gøre gavn mens de ventede. Og den spontane tanke, den ligger i tiden" (T&M1:28)

Med den eksplicite brug af ordet "spontan" i adjektivform, i relation til idéen om etablering af byhaver, fremgår det tydeligt, hvordan planlægningen af midlertidige byrum, som Aalborghaverne indgår i, har karakter af at være en ikke-fastlåst, men derimod en fleksibel planlægning. Således synes Aalborg Kommune med de midlertidige byrumsudnyttelser at inddrage et immanensplan, hvorved der netop åbnes op for begær og vitalitet. Samtidig påpeges det, at denne måde at tænke planlægning på ligger i tiden. Altså er det ikke kun i Aalborghaverne, som enkeltstående tilfælde, at et immanensplan tænkes ind i den ellers transcendent planlægning. Og ved at dette netop er et tidsty-pisk fænomen, synes det at være en umulighed for kommunen at planlægge ud fra en fuldstændig rationalitet.

Aalborg Kommune er ejer af en række af uudnyttede arealer, der venter på byudvikling. Denne venteposition sætter en begrænsning for, hvordan arealerne i overgangsperioden kan udnyttes, da brugen, grundet den midlertidige status, skal være økonomisk overkommelig for kommunen (T&M1:22). Og med afsæt heri opstod byhaverne således som "en vild idé" hos de to kommunale initiativtagere, der efterfølgende forhørte sig om opbakning til udfoldelse af idéen hos deres egen direktion og efterfølgende på embedsmandniveau (T&M1:14). Hertil kommer endvidere ideen som udsprunget af at to Teknik- og Miljøforvaltnings-ansattes egne erfaringer og glæder ved haver givet deres rolle som "havemennesker" (T&M1:11) samt deres "egen flippede tankegang" (T&M2:5). Således synes midlertidig byrumsudnyttelse og uformelle initiativer også at åbne op for mere idealistiske initiativer i de ellers mere formelle og langtidssigtede strategier for byplanlægning.

I forbindelse med Aalborghaverne har kommunen og kommunens medarbejdere kun pålagt sig selv at gøre reklame for haverne for således at sprede budskabet herom til kommunens borgere, og derudover at afholde det første introduktionsmøde i de respektive haver. Hertil kommer dog også, at deres entreprenørafdeling har pløjet arealet på Venøsundvej igennem. Den lave grad af involvering og styring hænger sammen med, at kommunen fra starten har haft til hensigt at blande sig så lidt som muligt i hele have-projektet. De har fralagt sig ansvaret og i stedet overdraget det til byens borgere. Dette tydeligt eksemplificeret med følgende citater:

"vores arbejde har simpelthen kun handlet om, at få folk til at mødes og starte dem officielt, og resten har de selv fundet ud af. Og det har været vigtigt for os at det her, det var ikke et kommunalt projekt, det var deres projekt" (T&M1:6)

"(...) og så har man udlagt et areal og så er det stort set dem, der har været interesseret, der så selv har organiseret sig. Så man kan sige, at vi bare har faciliteret dem og så har vi ladet dem klare sig selv" (Stadsgartner:4)

Hos såvel de kommunale initiativtager som stadsgartneren, der gik videre med byhave-idéen og sørgede for, at den blev forankret politisk, har der fra starten været en positiv indstilling og tillid til, at byens borgere med frie tøjler ville kunne forvalte de udlånte arealer. Med andre ord kan man sige, at kommunen trækker på en faciliterende governance som styreform i forbindelse med hele haveprojektet. Med henvisning til den teoretiske ramme (se 2.3.3) kan det siges, at kommunen antager en rolle som vitalisme-igangsættere. Gennem guide og hjælp fra kommunens side tilvejebringes en aktiv borgerinddragelse, medindflydelse og en høj grad af selvstyring som styringsrationale for Aalborghaverne. Det gælder ligeledes foreningen Karolines Venners brugsret over parken Karolinelund. Det kommer videre også til udtryk i kommunens bevidste holden-sig-tilbage:

"Altså jeg vil sige, fra vores side, der tror jeg, det vanskeligste, det har været at holde hænderne i lommen. Jamen fordi vi er simpelthen så vant til, her i Miljø- og Teknikforvaltningen, "så fikser man lige det og gør man lige sådan og dut dut dut, så er den lige på plads". Og det har vi skullet passe på med ikke at gøre, at rulle sådan en eller anden kommunal implementeringsmaskine ud over det hele" (T&M1:21).

Af citatet tydeliggøres det ydermere, hvordan Aalborg Kommune med Aalborghaverne og den øgede grad af medborgerinddragelse forsøger at tænke et mere immanenspræget plan ind i politikken og byplanlægningen. En politik, der ellers er kendetegnet ved en "kommunal implementeringsmaskine". Dermed kan der argumenteres for, at der med Aalborghaverne tænkes immanens ind i en ellers transcendent planlægning. I forlængelse heraf, og af argumentationen for Aalborg Kommune som udførende faciliterende governance og en

igang sættende vitalisme, kan Aalborg Kommunes brug af byhaver i en midlertidig byrumsudnyttelse forstås som en selvstyring som styrings- og planlægningsform. Dette kommer netop til udtryk i den høje grad af inddragelse og ansvar som kommunens aktører, gennem politikken og planlægningen af Aalborghaverne, pålægger havebrugerne. Samtidig er der, med havernes og kommunens forskellige geografiske placeringer, tale om en styring på afstand. Således kan der argumenteres for, at kommunen, gennem deres konceptfastlæggelse og styringsrationale, søger at få havebrugerne til at udføre kommunens politik. Det er en selvstyring og et ansvar, der er pålagt på afstand og oppe fra, givet kommunes besiddelse af en strategisk magt ift. byplanlægningen.

5.1.2 Medborgerinddragelse og -ansvar

I forlængelse af den præsenterede og analyserede selvstyring som styringsform hos Aalborg Kommune, skriver kommunen, som nævnt, kommunens borgere og havebrugerne ind i en medborgerinddragelses-tanke. Dette fremlægges som et generelt tema hos kommunen, fremkommet på et tidligere afholdt innovationsforum. Medborgerskab som tema "*handler om, hvordan kan vi gøre de kommunale goder til et fælles anliggende på en eller anden måde*" (T&M1:13). Og det påpeges ligeledes af stadsgartneren som værende en generel tendens i det danske samfund, at borgerne i højere grad selv skal være bidragsydere. Med henvisning til den teoretiske ramme er governance-tilgangen, med inddragelse af et bredere spektrum af aktører, en styringsform, der netop ikke blot omfatter byen, men samfundet generelt. Den øgede borgerdeltagelse og -inddragelse ses videre særligt i forbindelse med governmentality-perspektivet og herunder selvstyring som styringsrationale. Hos Aalborg kommune påpeges det samfundsmæssige generelle øgede medborgerskab f.eks. i forbindelse med at tage ansvar for det offentlige liv:

"S: Og hvis man hører toner fra Folketinget, så er det jo egentlig også det, man begynder at italesætte ift. velfærdssamfundet, ikke? Så det synes jeg er lidt interessant!

I: At få noget ansvar pålagt borgerne?

S: Ja og også lidt den der med, at man bliver nødt til at yde noget for også at rykke nogle prioriteringer" (Stadsgartner:8-9)

I forbindelse med Aalborghaverne pålægges havebrugerne også direkte denne oppefra-bestemte medborgerinddragelses-forståelse. Det ses blandt andet af, hvordan haverne, af Teknik- & Miljøforvaltningen, fremlægges som del af en større medborgerskabstanke – "*et samlet tiltag med denne her kasket, der hedder medborgerskab*" (T&M1:14). Og at det vigtigste i forsøget med haverne, i forbindelse med selvstyringen som styringsform, netop har været

at det er et medborgerskabsprojekt. Med haverne som forsøg, og dermed havebrugerne som testpersoner, har det været vigtigt for kommunen at finde ud af, hvad der sker, hvis arealer slippes fri til borgere – om det ender som ragnarok eller det har et positivt udfald og bliver noget, borgerne er glade for. Især ses haverne som mulighedsskabende for at mobilisere og skabe ansvar hos kommunens yngre borgere, der ellers er svære at få i forbindelse med foreningsliv (T&M1:21; Stadsgartner:2).

Samtidig er der en anden dagsorden med medborgerinddragelsen – en tosidet økonomisk dagsorden. På den ene side betyder denne øgede inddragelse en højere grad af tilfredshed og ansvar hos borgerne, hvorfor de tager mere ansvar for arealerne. Det formuleres med følgende ord:

”det her med tanken om medborgerskab, det udspringer nok også lidt om penge, ikke kun om penge, men det handler også om penge, for man kan sige... I stigende grad er kommunen jo blevet leverandør af en service og borgerne er blevet nogen, der forventer og kræver og kan klage over en service. Og vi vil egentligt gerne invitere til et medansvar” (T&M1:13)

”Vi har selvfølgelig også som grundejere en ren egoistisk dagsorden, der handler om, at hvis andre dyrker arealet og får et ejerskab til det, så passer de også bedre på dem (...) Altså vi kunne spare formuer, hvis folk ville opføre sig ordentligt” (T&M1:29)

Med Aalborghaverne som et medborgerskabsprojekt søger Aalborg Kommune således opsamlende at anvende medborgerinddragelse som et strategisk værktøj til skabelse af en højere grad af ansvar hos kommunens borgere. Og, sammen med en højere grad af tilfredshed, skulle det gerne videre føre til at borgerne passer bedre på kommunens arealer. Dermed betyder haverne også, at kommunen kan spare penge på vedligehold af arealerne. Kommunen har dog også et andet økonomisk incitament for den høje grad af medborgerinddragelse og –ansvar. Den præsenteres i det følgende afsnit.

5.1.3 Ressourcer og kreativitet

Den høje grad af medborgerinddragelse i Aalborghaverne, som fremgår af foregående analysedel, betyder for kommunen også, at de kan udnytte medborgernes ressourcer og kreativitet. Altså hænger tanken om kreativitet og spontanitet sammen med kommunens overordnede styringsplaner. Det er ønsker og kreativitet, der så kan resultere i mere spændende, og samtidige billige, fællesarealer i byen:

"Det er medborgerskabstankegangen igen! De ressourcer, der er gemt i befolkningen, hvad sker der med dem, når man slipper dem løs? Kan de ressourcer bruges til at skabe et godt byliv for os alle sammen? Altså kan man aktivere noget energi i befolkningen som ikke er aktiveret i dag?" (T&M1:29)

Med medtænkningen af et immanensplan i de kommunale planlægningspolitikker, søger kommunen således at inddrage medborgerne samt aktivere den "energi" de besidder og udnytte den til at skabe en bedre by. Trækkes der her en tråd tilbage til det teoretiske afsnit, kan det hermed siges, at kommunen med immanensplanen har til hensigt at inddrage og aktivt bruge borgernes begær og vitalisme i byplanlægningen. Ved at inddrage borgerne, altså i denne sammenhæng havebrugerne, og skabe rammerne for at deres ressourcer kan få frit spil, kan der videre argumenteres for, at kommunen søger at forme en bestemt relation til havebrugerne, der netop kan sikre en udnyttelse af den energi, de besidder. Gennem udnyttelse af medborgernes ressourcer, kreativitet og energi søger kommunen at få udviklet spændende kommunale fællesarealer (helt præcist med brug af byhaver), hvor en vedligeholdelsesopgave ellers ville være pålagt kommunen selv. Og samtidig skal de ikke skal betale for det. Udvikling af kommunes arealer kommer eksempelvis til udtryk gennem, hvad kommunen fremlægger som hovedformålet med Aalborghaverne – et eksperiment for medborgerinddragelse i en midlertidig byrumsudvikling. Og med medborgerinddragelsen og den høje grad af ansvar pålagt borgerne, er formålet at give kreativiteten ud til borgerne og så se, hvad dette kan føre til:

"Det var også noget af det, vi gjorde rigtig meget ud af at få dem fortalt fra starten... altså, det er jo selvfølgelig ikke fordi, vi ikke gider at have noget med dem at gøre, men det fungerer jo på den måde, at det er sådan et forsøg på at give ansvar og kreativiteten ud til byens borgere og se, hvad kan der komme ud af det?" (T&M1:8)

Med de frie tøjler hos havebrugerne, er det kommunens hensigt at trække på borgernes skaberkraft/-trang og dermed inddrage de ressourcer og den ekspertviden, der findes hos disse medborgere (Stadsgartner:14). Og som det fremgår af citatet, er det kreativiteten, der udgør selve eksperimentet fra

kommunens side. Således kan det siges, at Aalborghaverne egentlig blot fungerer som et eksempel på medborgerinddragelse – og overlevering af brugsretten til og ansvaret for kommunes arealer til byens borgere. Og i forlængelse heraf, bliver haverne således et eksempel på, hvordan medborgere kan inddrages i udvikling af byen.

5.1.4 Kreativ frihed – og hovedbrud

På trods af at havebrugerne, fra kommunal side, er blevet pålagt den beskrevne selvstyring, har det selv samme styringsrationale også givet "hovedbrud" hos sin afsender. Dette ses hos kommunen i forbindelse med en balance mellem at ville være fleksibel samtidig med gerne at ville varetage. Det gælder f.eks., hvis havebrugerne med deres mulighed for fri leg er så kreative, at de laver noget, der under andre omstændigheder ville kræve en myndighedstilladelse, eksempelvis en byggetilladelse i forbindelse med at sætte sider i en pavillon (Stadsgartner:4). Til forvaltningens egne hovedbrud kommer endvidere en nervøsitet og skepsis hos de politiske beslutningstagere forbundet med den høje grad af selvstyring og det at lægge arealerne og ansvaret for arealerne helt i borgernes hænder. Det tyder altså på, at kommunen trækker på to forskellige styringsrationaler eller -modaliteter som model for organisering af og arbejdet med Aalborghaverne. På den ene side en governancetilgang med en høj grad af ansvarsfralæggelse samt medborgerinddragelse og ansvarspålæggelse hos havebrugerne. Og på den anden side samtidig behovet for kontrol, en mere transcendent-præget tilgang, netop bl.a. kendetegnet ved en mere fastlagt planlægning med tilhørende forudbestemte standarder. Det er to sider af samme sag, da en højere grad af frihed naturligvis også fører til et behov for standarder og rammer, hvor indenfor friheden kan udfoldes.

Selvom kommunen med Aalborghaverne skriver sig ind i selvstyring som en planlagt styringsform, involverende medborgerinddragelse og –ansvar, tyder noget altså på, at kommunen alligevel bliver fanget i et kontrol-behov. Det udledes og præsenteres i det følgende afsnit. Det lader hermed til, at kommunen ikke rigtig tør overgive sig og kommunens arealer til medborgernes hænder og de frie tøjler, de selv påtaler er nødvendige. Det tydeliggøres ydermere af følgende citater:

"der har været lidt, jeg vil ikke sige decideret frygt, men alligevel sådan lidt skepsis omkring, om borgerne nu kunne håndtere at få sådan nogle arealer at lege med, om det blev ordenligt eller det blev noget være rod"
(T&M1:5)

"så sagde politikerne, at det kunne de egentlig godt være med til. Men der var stadig nogle diskussioner om, om det mon gik, om... blev det nu for vildt, ville folk dyrke noget, de ikke må dyrke der, ville de rode for meget og ville det give ballade?" (T&M1:14)

"Jeg troede at det her var en sag, hvor man umiddelbart jublede (...) Men samtidig var der også en bekymring om, om det nu skabte rod eller om det skabte konflikt" (Stadsgartner:5)

I forlængelse af kommunens kontrol-behov, særligt på det politiske plan, ses således en nervøsitet for at havebrugernes "frie leg" kan være forbundet med risikoen for rod – et ord, der gentages hos medarbejderstaben og går igen hos stadsgartneren. Nervøsiteten hænger sammen med selvstyringen og om hvorvidt havebrugernes kreativitet i denne proces kan kamme over, og derved udvikle sig til noget negativt. Således ses nærmest et kontinuum med rod og kaos i den ene ende og orden og ordentlighed i den anden. Det er en skala, hvor kommunen med selvstyringen, og i den forbindelse havebrugernes leg og den blomstrende kreativitet, ønsker at haverne placerer sig i sidstnævnte ende – men er nervøse og skeptiske omkring, om der i stedet ville blive tale om en placering i førstnævnte ende. En balance mellem en forventning om en positiv kreativitet og rod som resultat af de frie tøjler. Kommunens nervøsitet og kontrol-behov kan videre knyttes sammen med en oplevelse af overvågning hos havebrugerne, hvilket uddybes senere (se 6.2.4).

Og i forlængelse heraf er der ydermere en politisk skepsis forbundet med en nervøsitet for mulige konflikter og uenigheder. Dette i stedet for at se havebrugernes "vildskab" og kreativitet som noget positivt og udviklende, som det generelt er tilfældet hos de involverede i Teknik- & Miljøforvaltningen. Der er altså modstridende opfattelser og forventninger til resultatet af havebrugernes "frie leg" og inddragelse af deres vitalisme. Dette i overensstemmelse med de to forskellige planer i kommunen, på det ene initiativtagerne hos forvaltningen – og stadsgartneren på et plan for politisk forankring som det andet. Med henvisning til den teoretiske ramme, kan det altså siges, at det politiske plan forstår uenigheder og konflikter, altså strife, som antagonisme. Med andre ord kan det siges, at det kommunale plan for politiske beslutninger forstår havebrugernes og deres egne interesser og ønsker som gensidigt udelukkende. Modsat forbindes det hos initiativtagerne i stedet som værende sameksisterende og som agonisme, altså som besiddende positive aspekter og kvaliteter, for *"det fungerer jo på den måde, at det er sådan et forsøg på at give ansvar og kreativiteten ud til byens borgere og se, hvad kan der komme ud af det? Hvad andet end det vi, som embedsmænd, har fantasi til at forestille os"* (T&M1:8).

5.2 Medborgeransvarets bagside

Med henvisning til overstående analyseafsnit tænker Aalborg Kommune med Aalborghaverne et immanensplan ind i kommunens ellers mere langsigtede og indholdsspecifikke byplanlægning, planlægningens plan for transcendens. Dette som et forsøg for at slippe kommunale arealer fri til borgerne. Men aktiv udnyttelse af medborgerne og deres følelser og begær i forbindelse med kreativitetsproduktion, bestemt fra politisk sted som resultat af deres position som magtbesiddere, har imidlertid også negative aspekter forbundet med sig. Dette og generelt den høje grad af medborgeransvar som havebrugerne pålægges, har konsekvenser for brugerne, hvilket kommer til udtryk i form af frustrationer. Frustrationerne har dog forskellig karakter og ophav i de to respektive byhaver.

5.2.1 Frustrationer på et praktisk plan

I Aalborghaven på Venøsundvej referer havebrugerne generelt til et positivt samarbejde med Aalborg Kommune (Mailbritt:23-25; Mette:5). Men samarbejdet og inddragelse af immanensplanet er også forbundet med frustrationer. De hænger i denne Aalborghave hovedsageligt sammen med kommunens lave grad af involvering i det praktiske arbejde i haven, og kan således siges at være placeret på et *praktisk plan*. Frustrationerne hænger meget konkret sammen med problemer og kampe mod en enorm mængde af ukrudt. Kort refereret til casebeskrivelsen, lå det lånte areal på Venøsundvej, forud for byhave-projektet, hen som brakmark. Samtidig er jorden ikke forurennet, hvilket betyder at havebrugerne har tilladelse til at så og plante direkte i jorden. Disse to aspekter kombineret har givet store udfordringer for brugerne. Så store udfordringer, at forberedelsesperioden er blevet forlænget, hvilket videre har resulteret i en forsinket så- og plantefase:

"Altså der er jo voldsomt meget ukrudt dernede, som skulle ryddes og både med at grave og det hele igennem og fræse og tage den sammen med en rive og sådan noget, det har taget lang tid, og så har vi så bare indrettet en lille del af haven, sådan lige til at starte med" (Rasmus:2)

Ifølge havebrugere kan årsagen til det hårde og omfattende arbejde vises tilbage til Aalborg Kommune, der i langt højere grad burde have forberedt arealet indledningsvist. Der er en gentagende påpegning og venden-tilbage-til, at hvis blot kommunen havde forberedt jorden, havde de undgået disse problemer. Med henvisning til metode-kapitlet (kapitel 3) er interviewene baseret på semistrukturerede interviewguides, hvilket har sikret en åbenhed og plads til informanternes egne fortællinger og vægtlægninger/prioriteringer heri. Og her har kampen mod ukrudtet og i den forbindelse utilfredsheden med kommunens ansvar og (mangel på) indsats fyldt meget. Det eksemplificeres med følgende citater (se desuden Mette:8,12; Rasmus:6,18):

"De kunne godt have pløjet det hele. Ikke bare fræset det. De skulle have pløjet det hele igennem, altså sådan... De skulle bare have bedt en landmand om at komme en tur fordi med den her kæmpe ting, der rager to meter ned og så give det en tur igennem med den. Det kunne det godt have trængt til!" (Rasmus:17)

"Kommunen! Man kan sige, at kommunen skulle måske have gjort det bedre fra starten af. Ikke at de ikke har gjort et godt stykke arbejde, det er lækkert, at de vil sætte et stykke jord til rådighed, og de vil fræse det og det, men de skulle måske have pløjet det! (...) det havde måske betydet at, at jeg ville have haft nemmere ved det, selv med en brækket arm og en dårlig ryg" (Mette:3)

At frustrationerne, forbundet med den høje grad af selvstyring og ansvar pålagt havebrugerne, i Aalborghaven på Venøsundvej kan siges at være placeret på et praktisk plan, ses tydeligt af ovenstående citater. Her fremlægges det, at hvis blot arealet var blevet "pløjet" (et ord der gentages og går igen), havde det lettet havearbejdet meget. Og dermed havde havebrugerne haft meget nemmere ved arbejdet i haverne. At havebrugerne på Venøsundvej ikke har etableret en forening betyder, at der her er en mangel på fælles tiltag og organisering i haven. Det ses videre af manglen på mål og vedligehold af haven (se kapitel 4). Ses havebrugernes kamp mod ukrudtet i forlængelse heraf, kan der argumenteres for, at manglen på forening som ramme om havearbejdet betyder, at det bliver en individualiseret kamp mod ukrudtet. En individualitet, der med henvisning til Bauman, netop er kendetegnende ved nutidens mere flydende samfund. Vi lever i et samfund hvor fællesskabets og forpligtelsernes fravær er udpræget og med samtidig mere selvstændige, individualiserede og egocentriske samfundsborgere.

Frustrationer om og kampen mod ukrudtet er forbundet med den høje grad af medborgeransvar samt selvstyring – og knyttes af havebrugerne samtidig til den minimale kommunale involvering. Dette står imidlertid i modstrid til kommunens egen forståelse af deres egen grad af involvering, som de, i forbindelse med etablering af haverne, har pålagt sig selv. Ifølge kommunen har de netop klargjort arealet – for "ellers" ville det have været for hårdt et arbejde for havebrugerne:

"Ude på Venøsundvej, der startede vi så med at få vores entreprenør-afdeling til lige at pløje det igennem, det de havde valgt, eller sat snore op omkring... for det havde ligget i mange år, så det ville være hårdt at komme i gang ellers" (T&M2:7)

Ifølge de kommunale initiativtagere har kommunen altså varetager de opgaver, der tilfalder dem med haverne, det endda med en ekstra selvvalgt opgave foruden deres valgte kun-faciliterende-rolle. Hermed kan det også siges, at de fraskriver sig ansvaret for de videre frustrationer, havebrugerne har haft med praktiske opgaver i byhaven. Men det var (og er stadig) et hårdt arbejde

for havebrugerne. For at understrege, hvor omfattende konsekvenser kommunens manglende forberedelsesarbejde har haft for havebrugerne, bør det her påpeges, at flere af havebrugerne, grundet dette, helt har opgivet deres haver. Disse er dog ikke blandt de interviewede, da et kriterie for min udvælgelse af dem, har været, at de skulle være stadig-aktive havebrugere (se 3.2.1). Den interviewede havebruger Mette fortæller i den forbindelse, hvordan hun var lige ved at opgive sin have, da hun i foråret brækkede armen og hendes have derfor groede helt til: ”Ja, jeg var ved at opgive den, for jeg tænkte med meter højt ukrudt og det der” (Mette:1). Og hendes ekskæreste, som hun fra starten havde haven med, måtte melde sig helt ud grundet gigt i benet og manglende overskud (Mette:1,2). Havens kommune-kontakt, fortæller ligeledes, hvordan:

”(...) drømmen om det her, der vælter op ad jorden og ser smukt ud, det driver. Og det kan så kolliderer med virkeligheden! Virkeligheden er at det kommer ikke bare op ad jorden og ser godt ud” (Maibritt:34)

”folk syntes, at det var nok lidt for hårdt, og der er mange, der har knækket den på det, de syntes at de får ondt i ryggen og at de ikke kan holde til det” (Maibritt:6)

”det er det [ukrudtet], der har knækket nogen, ja. Og det var faktisk meget hurtigt, det var indenfor den første uge, at de sagde ”nu har vi fået så ondt i ryggen, at vi ikke kan lave noget resten af sommeren”” (Maibritt:12)

Og hun uddyber videre, at det særligt er de, hvor ressourcerne ikke er så stærke, der har følt haverne uoverskuelige og har opgivet dem (Maibritt:12). Med henvisning til Lefebvre, har samfundets forskellige klasser forskellig adgang til produktionen af steder og byens rum. Samtidig ønsker Aalborg Kommune med Aalborghaverne, immanensplanet og borgerinddragelsen at trække på borgernes energi, kreativitet og vitalisme. Således kan det diskuteres, hvis vitalisme det er, Aalborg Kommune ønsker at inddrage i byplanlægningen og -udviklingen. Og da dette netop er vitalisme forbundet med energi, overskud og kreativitet, hvad alle havebrugerne tilsyneladende ikke besidder, kan det videre argumenteres for, at den kreativitet som kommunen har til hensigt at trække frem, ikke stemmer overens med alle havebrugernes ressourcer.

5.2.2 Frustrationer på et organisatorisk plan

Hvor inddragelse af planet for immanens, herunder inddragelsen af havebrugernes følelser og begær, har betydet frustrationer på et praktisk plan i Aalborghaven på Venøsundvej, betyder dette i stedet frustrationer på et mere organisatorisk plan i Karolinelund. Frustrationerne er forbundet med den høje grad af selvstyring som havebrugerne er pålagt fra kommunal side som styringsformen for hele projektet Aalborghaver. Det kommer særligt til udtryk

i forhold til planlægning og opstart af byhaverne. Ud fra havebrugernes udlægninger, kan det siges, at styringen er kendetegnet ved en for høj grad af "selv". Ligesom hos havebrugerne i Aalborghaven på Venøsundvej referer havebrugerne i Aalborg byhave Karolinelund til et positivt samarbejde og en generelt tilfredshed med Aalborg Kommune (Asger:13; Jytte:14). Men samtidig påpeges praktiske udfordringer og hårdt arbejde, grundet manglen på indlagt vand i haven fra start (Jytte&Asger:15-16; Søren:10; Kamilla:9). I forbindelse med de negative aspekter ved samarbejdet er det dog frustrationer på et organisatorisk plan, der fylder langt mest i havebrugernes fortællinger. Mere konkret er det en følelse af, at kommunen har sluppet og pålagt havebrugerne ansvaret for tidligt, uden at der var enighed om, hvem der i den efterfølgende proces havde ansvaret (se bl.a. Søren:15; Asger:13, Kamilla:10). Det er en følelse af at være overladt til sig selv:

" (...) da den startede, det var tre damer fra kommunen, der kom og pegede det der jordstykke ud og gav os sådan nogen kommunale vedtægter for området og så gik de og sagde "nu vil vi ikke have mere med det at gøre, nu er det jer"" (Asger:13)

"Ja de sagde: "værsgo, nu er havearealet jeres, nu må I selv finde ud af resten". Så ja, det [organisering] manglede der helt sikkert" (Kamilla:11)

Med brug af ordene "jer" og "jeres" ses det netop, hvordan havebrugerne oplever at få pålagt sig hele ansvaret for haverne, samtidig med, at de oplever at kommunen nu ingen ansvar tager. Men ifølge havebrugerne burde kommunen have lavet fastere rammer for byhaverne, og have hjulpet mere i opstartsfasen mht. planlægningen. Det er en frustration, der går igen hos samtlige af havebrugerne i byhaven i Karolinelund, om end dog i varierende omfang. Eksempelvis fortæller Søren sådan om det:

"S: Vi vidste faktisk ikke helt, hvad vi måtte. Vi havde en fornemmelse af, at vi faktisk måtte alt. Det skulle bare være en have, der kom ud af det!

I: Var det for løst?

S: Meget løst! Alt alt for løst..." (Søren:5)

Den alt for løse organisering og planlægning kommer også til udtryk i forbindelse med, hvordan næsten 50 mennesker, der ikke kender hinanden og hinandens ønsker, forventninger og holdninger, skal samarbejde og i fællesskab beslutte, hvordan et projekt helt konkret og praktisk skal udformes. Frustrationerne forbundet med den manglende organisering kommer meget konkret til udtryk i forbindelse med hvem, der skal tage styringen:

"K: Altså vi har jo selv skulle måle havelodderne op og det var jo inden, der var nogen, der ligesom havde taget styringen og sagt "hey, det er os, der er vandt til at bestemme her". Så vi har været virkelig uenige om, hvordan de skulle måles op (...)

I: Så manglende der noget organisering?

K: Ja det gjorde der helt sikkert!" (Kamilla:10)

Vendes blikket fra den manglende organisering til magtbesiddere, kan Aalborg Kommune netop forstås som sidstnævnte. Hermed skrives havebrugerne ind i de politisk besluttede retningslinjer for Aalborghaverne, herunder også de frie tøjler og den høje grad af medborgeransvar. Med henvisning til den teoretiske ramme (2.2.2) er dette netop kendetegnet ved inddragelse af et immanensplan i byplanlægningen. Som opgør mod denne løse strukturering og de manglende rammer for haverne, har havebrugerne i Karolinelund etableret en forening. Det kan med henvisning til Lefebvre således sige, at havebrugerne har mobiliseret sig som modmagt, for at kunne organisere sig og skabe grundlag for at træffe beslutninger:

"For man kan sagtens bare sige, at hver man kan styre det selv og sådan noget, men jeg tror bare ikke, at det ville have virket der. Så vi lavede denne her forening med en formand og en næstformand og en kasser som man skal have efter de regler, der er i dansk lovgivning. Og så oprettede vi en konto så vi kunne få noget kontingent ind og vi kunne have en fælleskasse, så det ikke bare var den der 50'er man gik rundt med og gav til hinanden og sådan noget, så der var lidt styr på det. Igen det der med struktur. Og så lavede vi nogen vedtægter for ligesom at lave en ramme for, hvad det egentlig er vi skal med denne her forening" (Søren:5)

De mange interesserede havebrugere i opstartsfasen og samtidig de meget (og for) åbne rammer for udformning af haverne betød samtidig, at utrolig mange idéer for byhaven blev bragt på banen. Etablering af haveforeningen har i det videre forløb betydet, at mange "småting" (Pia:18), eks. hvordan og hvor tit græsset skal klippes, skal diskuteres samt besluttes til afstemning på foreningens afholdte havemøder. Det er bestemt af de mere engagerede havebrugere (Kamilla og Søren), dem der står forrest i arbejdet med haverne. Samtidig virker dette frustrerende og drænende for de ikke-så-egagerede (Jytte&Asger, Pia), når de i virkeligheden bare gerne vil arbejde og rode i deres have, i stedet for at diskutere og snakke om alting:

"(...) jeg har oplevet at tingene har taget lidt længere tid end jeg gerne ville have" (Pia:11)

"Tingene bliver ikke bestemt så hurtigt (...) Det er pga. foreningen. Det er fordi, at der er mange med mange forskellige meninger og vi skal stemme om alting. Og det er selvfølgelig bare, at sådan er det, men... der er mange sådan store diskussioner om, hvordan man skal klippe græsset og hvor tit man skal klippe græsset. Altså småting, som jeg egentlig er sådan lidt ligeglad med" (Pia:18)

"Det tog bare lang tid, synes jeg faktisk" (Asger:14)

"Ja, det synes jeg. Og så tænker jeg på, i starten var der 1000 gode idéer, ikke også? Men der manglede ligesom nogen til at samle de idéer og sige "så er det så sådan her vi gør!". Altså ligesom bringe den debat ind på et spor, ikke også? Så jeg synes, at vi brugte lang tid på at snakke højre og venstre og sådan noget (...) Så det tog noget tid" (Asger:15)

Hos havebrugerne kan der således spores forskellige grad af engagement i haven i Karolinelund. Med henvisning til teori afsnittet om den kreative underklasse, kan det således siges, at forståelse af de kreative er mere broget og kræver en mere nuanceret forståelse. Med henvisning hertil er det således nødvendigvis ikke kun Søren og Kamilla som frontløbere, der udgør den kreative underklasse. Der synes her at kunne skelnes mellem en kreativ underklasse med organiserings-behov og en med en mere impulsiv tilgang.

Som gjort klar i afsnittet omhandlende de praktiske problemer på Venøsundvej, betyder kommunens ansvarsfralæggelse og en høj grad af ansvar pålagt havebrugerne, også en længere og mere langtrukken etableringsproces og opstartsfasen i Aalborghaven i Karolinelund. Det på trods af frustrationer placeret på to forskellige planer i de to haver, hhv. et praktisk plan og et organisatorisk plan.

Den manglende hjælp fra kommunen i opstartsfasen og de ikke-eksisterende faste regler, har videre ført til interne stridigheder i haveforeningen i Karolinelund, byggende på de meget forskellige holdninger og tilgange i haven. Som konkret eksempel herpå ses meget forskelligt fysisk udtryk i de to del-områder af haven og særligt den never-ending hegndiskussion (Jytte&Asger:14). Det er stridigheder, der ifølge havebrugerne kunne være afhjulpet med mere faste regler eller bare strukturel hjælp fra kommunal side, bl.a. udtrykt sådan her:

"Jeg tror, det havde været en hjælp, at sige "her har I simpelthen en skabelon, sådan bygger I jeres forening op!". Det tror jeg havde været en hjælp!" (Asger:14, og desuden Asger:13)

Alternativt kunne uoverensstemmelserne og hele etableringsprocessen generelt, påpeges det, være afhjulpet ved inddragelse af en ildsjæl til at hjælpe på vej – en, der kunne fortælle om erfaringer gjort andre steder, fordelene ved dannelse af en forening og bidraget til en forventningsafstemning mv. (Søren:16).

Den manglende organisering af og struktur i haverne, og herunder samarbejde med det brugerstyrede Karolines Venner, har i særdeleshed været hårdt for Kamilla, foreningens formand. Men med ordene: *"Ja, jeg har været frustreret. Og det har jeg det rigtig dårligt med at være... Men der kommer noget kreativitet og noget godt ud af det, ikke også?"*, taler hun sig selv ind i en forståelse af strife som agonisme. Trods frustrationer, der har fulgt i kølvandet på den

(for) høje grad af medborgeransvar og selvstyring, er hun altså i stand til at se de medfødte konflikter og stridigheder som værende forbundet med positive og udviklende aspekter og kvaliteter, og ikke blot antagonisme, altså fjendskaber og stridigheder. Dette modsat Aalborg Kommune selv, der i beslutningsprocessen viste skepsis omkring den høje grad af borgerinddragelse i en midlertidig udnyttelse af kommunale byrum og i forlængelse heraf en skepsis omkring konsekvenserne ved havebrugernes frie tøjler. Opsamlende er det altså havebrugernes oplevelse, om end på forskellige planer i de to respektive haver, at de i arbejdet med byhaverne er pålagt og indskrevet i en *for* høj grad af selvstyring og medborgeransvar.

5.2.3 Borger-vitalisme og ejerskabsfølelse

I forbindelse med Aalborg byhave Karolinelunds havebrugeres fremlæggelser af udfordringer og frustrationer, skal det videre tilføjes en utilfredshed omkring mangel på skiltning, der kunne have bidraget til en promovning af haverne (Jytte:17,25). På den ene side kunne Aalborg Kommune hermed have hentet et point hjem, både for havens og kommunens eget renommés skyld. Og på den anden side kunne det undgås, at haven kommer til at fremstå som en lukket klub, som andre beboere i byen føler sig ekskluderet fra (Asger:25-26). At der ikke må være en *for* høj grad af privathed i byhaverne er ligeledes noget, der påpeges af Aalborg Kommune selv (Stadsgartner:6). Og det jo så alt imens, at havebrugerne bliver inddraget i kommunens byudvikling.

Med integration af et immanens-plan i byplanlægningens ellers transcendent afsæt og kommunen som besiddende magt, givet deres ret til at forme byen, inddrages havebrugernes følelser samt begær og deres kreativitet udnyttes som en helt central del af byudviklingen. At havebrugerne har en masse følelser involveret i arbejdet med Aalborghaverne, og dermed med udvikling af byen, ses bl.a. i forbindelse med ordlyden af de adjektiver, de anvender til beskrivelse af, hvad deres have betyder for dem. Foruden bl.a. sundere og bedre kost (Maibritt:1,8-9,25-26; Kamilla:27; Rasmus:4), motion (Mette:15; Maibritt:1,8; Rasmus:4-5) samt at have en fælles aktivitet med sin have-partner (Jytte&Asger:3; Réne&Bettina:18-19; Søren:4), er det følelsesbetonede ord som glæde, energi, overskud og lykkelig (Kamilla:24-26; Søren:23; Jytte&Asger:24). Hertil kommer videre vendinger som at være opfyldt af energi (Kamilla:26), at kunne koble hjernen fra og bare slappe af (Søren:23), at kunne komme ud af lejligheden (Mette:15; Pia:13; Kamilla:6; Rasmus&Bettina:19) og det at følge naturen og se noget vokse op af jorden (Søren:24; Pia:12; Kamilla:24; Mette:14; Rasmus&Bettina:6; Jytte&Asger:5,23). Derudover er haverne også sted for sociale og interagerende møder mellem havebrugerne (Kamilla 13,26; Maibritt:27-28; Mette:7).

Dette er netop positive konsekvenser, der også er fundet i tidligere studier af betydningen af grønne byrum og arbejde i byhaver (se 1.2.1). Tilmed fortæller Kamilla, hvordan hendes have og arbejdet med haven betyder, at: *"Der kommer enormt meget omsorg ud, en omsorg, jeg har svært ved at give til andre i og med, at jeg bor alene og ikke har nogen kæreste"* (Kamilla).

Og det er netop disse følelser, der driver dem i deres arbejde i haverne. Det er følelser og det brændende ønske for havernes opståen og fortsatte beståen. Det ses især hos de mere ansvars-besiddende, Maibritt på Venøsundvej givet hendes rolle som kommune-kontakt og Kamilla som formand samt Søren som næstformand i Karolinelund. Fælles for de tre gælder, at de føler sig nødsaget til at tage styringen i haverne, da der ikke er andre, der kan eller vil gøre dette arbejde, og fordi de mener, at haverne uden deres tagen ansvar ellers ikke ville eksistere (Søren:4):

"hvis jeg skal have styr på haven, så fik jeg lige lidt en opfattelse af, at så blev jeg nødt til at lave noget struktur (...) så jeg tror, at jeg har fået en bedre have og et bedre område rundt om haven af at være med i foreningen" (Søren:14)

"Jeg er jo så super glad for min egen have, at jeg vil gøre alt, hvad jeg kan for at få lov til at blive der (...)" (Kamilla:17)

"Jeg tror, at det ville komme til at sejle en lille smule (...) Jeg vil bare ikke rigtig slippe tøjlerne, for jeg synes, at det vil være synd, hvis det bare blev nedlagt" (Maibritt:21)

Hermed tyder det altså på, at disse initiativrige og ansvarsbevidste borgere er underlagt kommunens formulering af og krav om en højere grad af medborgerinvolvering og –ansvar. Og at havebrugerne, grundet kommunens status som statsorgan og dermed ret til byen, bliver underlagt de kommunale beslutninger og definitioner af byens rum i forbindelse med Aalborghaverne.

Hos havebrugerne i Karolinelund ses endvidere en høj grad af stolthed forbundet med byhaven (Kamilla:18). Det ses af, hvordan de viser deres haver frem til venner, familier og kollegaer, her med Pia som eksempel: *"Jeg er simpelthen så stolt over min lille plet, himmel på jord! Og fortæller folk om det og "kom ned at se"* (Pia:9). Af citatet ses ydermere, hvordan stoltheden er flettet sammen med en ejerskabsfølelse, for det er præcis denne havebrugers plet, og ingen andres. Dette uddybes senere.

For at understrege denne pointe om den store stolthed, er det her interessant at slå ned på, hvad jeg mener bedst betegnes som *byhaven som dagligstue*. Et fænomen, der er baseret på Pia, Kamilla og i mindre omfang også Sørens fortællinger om deres haver og deres brug af dem. Fælles for dem gælder, at de i havesæsonen har anvendt deres haver til udendørsophold – og er taget hen i deres have specifikt med dette formål for øje, og ikke med arbejde i haven som

hensigt. Eksempelvis fortæller Pia, at hun har læst til eksamen i haven (Pia:6), og *"har brugt det rigtig meget til det der med at sidde dernede at læse en bog eller et eller andet... tage radioen med derned og sidde dernede at høre radio"* (Pia:6). Kamilla *"lå jo også dernede og tog sol og læste"* (Kamilla:6). Og da Søren og hans kammerat byggede højbede, byggede de et havemøbel af resttræet og var i starten i haven *"hver anden dag eller sådan noget, bare for at hygge og drikke øl og slappe af"* (Søren:3). Havens funktion og betydning som et ekstra værelse, stue eller opholdsrum ses endvidere af, hvordan havebrugerne har inviteret gæster ned i haven, i stedet for at mødes hjemme i deres bolig:

"(...) mødes tit med folk dernede (...) Så sidder vi dernede i haven i stedet for" (Pia:9)

"Men jeg har tit aftalt, i stedet for at en veninde skulle komme herover at skulle have te, så har jeg taget picnickurven med derned og så har vi siddet der" (Kamilla:6)

Og bare for at slå hovedet på sømmet:

"Og jeg har også haft familie og venner med derned og holdt fødselsdag dernede i pavillonen faktisk, så har jeg flyttet al ting, så vi kunne sidde foran haven og kigge på den" (Kamilla:6)

Denne stolthed og visen-frem går ikke på samme måde igen hos havebrugerne på Venøsundvej. Forskellen kan skyldes de to havers meget forskellig karakter og fremtoning (jf. kapitel 4). Hvor Aalborg byhave Karolinelund ligger i en centralt beliggende bypark, hvor der samtidig foregår en masse andre aktiviteter og kreative eksperimenter, ligger Aalborgghaven på Venøsundvej modsat på et stort øde og tomt område, hvor der ikke er anden aktivitet end haverne, forbipasserende cyklister og hundeluftere. Med henvisning til Beatley (jf. 1.2.1) kan det videre forklares med, at *særligt inspirerende* grønne områder inviterer til ophold og i forlængelse heraf videre fysisk aktivitet.

Som indikeret indledningsvist i dette analyseafsnit er de hos kommunen dog stadig opmærksomme på, trods udnyttelsen af havebrugernes følelser, at haverne ikke må blive for private. Dette ud fra et ræsonnement gående på, at for stort ejerskab vil virke ekskluderende og som en stopklods for andre borgeres engagement:

"I: At hvis nogen fik lov til at lave én ting, ville det så stoppe nogen andre?"

S: Ja eller om det kunne skabe en konflikt, ikke? Og det havde jeg ikke lige gennemskuet, at den bekymring kunne være der. Altså jeg havde sådan lidt, jeg tror at jeg var sådan lidt mere blomsterbarn og tænkte, at det her, det er da ikke nogen, der kan synes er en dårlig idé, vel? Det tror jeg heller ikke, at de synes, de var bare bekymret for, at det gav et eller andet

I: At det blev for privat?

S: Ja! Og det er jo rigtig fint, for byrådet har bevilget penge til åbenhed og byden-ind og så skulle man ikke i gang med at sætte stop i vejen for hinanden" (Stadsgartner:6)

I forbindelse med en for høj grad af ejerskab hos havebrugerne, bliver ordene "konflikt" og det at sætte en stopper for andre, som interviewsekvensen viser, knyttet sammen hos stadsgartnere. Som det ligeledes er argumenteret for tidligere, indikeres det hermed igen, at der på det kommunale beslutningsplan hersker en forståelse af konflikter og uenigheder som antagonisme og som værende gensidigt udelukkende.

Kommunens påpegning af, at havebrugerne ikke må få en for stor ejerskabsfølelse overfor Aalborghaverne står dog i et diametralt modsætningsforhold til havebrugerne, der netop har en stor ejerskabsfølelse. Særligt ses dette hos havebrugerne i Karolinelund, der som allerede indikeret bruger vendinger om deres have som værende deres lille fristed og frirum (Pia:6,13; Søren:24; Kamilla:3; Jytte&Asger:23). Foruden at de eksakte ord "ejerskab" og "ejerskabsfølelse" bruges (Pia:6), sættes ordet "have" i relation til "min":

"lige præcis de 27 kvm. dernede, det er min have" (Kamilla:6)

"det bedste ved min have, det er at det er min egen" (Søren:24)

Havebrugernes ejerskabsfølelse er altså ikke til at tage fejl af. Og det er derudover denne, i mere bred forstand havebrugernes stærke følelser for byhaverne, der er drivkræften i deres arbejde i haverne. Selvom kommunen italesætter en bekymring ved en for høj grad af ejerskab, kan der således på samme tid argumenteres for, at ejerskabet bliver en måde, hvorpå kommunen kan styre selvstyringen og dermed lede og søsætte en medborgerlig motivation og energi. Hermed, og mere generelt som det er påpeget løbende, kan Aalborg Kommune således forstås som besiddende retten til at bestemme, hvordan byens rum skal formes. Med inspiration fra Lefebvres teoretisering om den undertrykte arbejderklasse, kan der videre argumenteres for, at havebrugerne, for at gøre op med denne magt og for selv at overtage retten til forme rummet, selv skal rejse sig og skabe en modstand nedefra. De er de eneste, der kan stoppe den undertrykkelse, der er rettet mod dem – dette givet Aalborg Kommunes krav om medborgeransvar og netop deres rolle som medborgere i kommunen. Men hvorfor ses så ikke en modmagt fra havebrugernes side – en modstand mod at deres kreative evner og følelser bliver udnyttet i byudviklingen? Pba. interviewmaterialet kan der ikke gives et entydigt svar herpå. En gisning kan dog være, at havebrugerne ikke oplever styringsrationalet for Aalborghaverne som top-down bestemt, hvilket synes indikeret med havebrugernes italesættelse af haverne som en "græsrodsbevægelse" og en "græsrodsting" – og dermed havearbejdet som "græsrodsarbejde" (Asger:24; Rasmus:26). Det kan også være, at den ikke-opståede modstand skyldes, at havebrugerne føler sig pri-

vilegerede idet haverne er gratis. Med henvisning til den følgende analyse (6.1.2) er det dog på tale, at havebrugerne i fremtiden skal betale for leje af de kommunale arealer, som haverne ligger på. Hvis dette bliver en realitet, mener jeg, at det, igen med henvisning til Lefebvre, kan formodes, at modmagten opstår, idet kommunen derved i bogstavelig forstand omsætter den brugsværdi, havebrugerne har skabt, til en bytteværdi. Hermed er det således også indikeret, hvordan Aalborghavernes midlertidige status kan forstås som et værktøj i forbindelse med kommunens byplanlægning. Denne status er omdrejningspunktet i den næste analyse.

Aalborgghaven på Venøsundvej

6. Analyse 2: Midlertidighed i byplanlægning

I den forrige analyse er Aalborg Kommunes brug af medborgerinddragelsen i forbindelse med Aalborghavene det centrale omdrejningspunkt. Denne anden analyse tager derimod udgangspunkt i havernes midlertidige status. Opdelingen i disse to analyser skal imidlertid kun forstås som en analytisk opdeling for at sikre et overblik, og er i praksis tæt sammenvævet, som det bliver gjort klart i det følgende.

Som det fremgår af casebeskrivelsen (kapitel 4) gælder det for såvel Aalborg-haven i Karolinelund som den på Venøsundvej, at de kun er midlertidige. Det fremgår af kontrakterne med Aalborg Kommune. Hvor byhaven i Karolinelund har en kontrakt på to år, er den midlertidige status i forhold til byhaven på Venøsundvej formuleret som "indtil videre", altså er haven midlertidig, men uden en allerede planlagt udløbsdato. Hertil kommer videre, at Aalborg Kommune har en opsigelsesfrist af havebrugerne på én måned. Hvordan også denne midlertidighed, ligesom medborgerinddragelsen, kan forstås som et kommunalt strategisk værktøj i Aalborg Kommunes byrumsudnyttelse fremanalyseres i det følgende. Med kommunen som samtidig besiddende retten og magten til at skabe og forme byen, betyder det på den anden side, at denne midlertidighed samtidig bliver en forudsætning for havebrugerne. Denne dobbeltsidighed er netop omdrejningspunktet i denne analyse.

6.1 Midlertidig status som værktøj

Med en øget medborgerinddragelse og havebrugernes frie tøjler søger Aalborg Kommune at få skabt mere kreative og spændende offentlige områder i byen. Det alt imens, at der er tale om en gratis by- og byrumsudvikling. Således er det skrevet frem i den første analyse. I denne proces er et helt centralt aspekt ydermere, at kommunens arealer, der er i en venteposition grundet en fremtidig brug, inddrages. Denne "sammenfletning" af medborgerinddragelse og midlertidige rum fremlægges således:

"Jamen, det var det her med, hvis vi skal vedligeholde noget indenfor vores driftsbudgetter, så bliver det somme tider noget kedelig omgang græs, der bliver slået to gange om året. Og det har lidt naget os, det her med, at der ligger sådan nogle arealer og venter og er egentlig dybest set temmelige kedelige både naturmæssigt, men også bymæssigt. Og så har vi sådan tænkt, jamen kan de ikke lave en eller anden form for gavn, mens de alligevel venter (...)" (T&M1:13)

"det har været en idé, man har fanget som medarbejder, som både, i forhold til at sige, hvordan man kan gøre arealer aktive og hvordan det så kan komme til glæde i en midlertidig periode indtil, at man ligesom bliver afklaret" (Stadsgartner:1-2)

Med andre ord kan det således siges, at midlertidigheden, som Aalborghaverne netop er karakteriseret ved, bliver et værktøj i Aalborg Kommunes byrumsudnyttelse. Dette i forbindelse med at øge kvaliteten og attraktiviteten af de to urbane områder, Aalborghaverne ligger i. Og derudover bidrager den midlertidige status til at pege på, hvad en fremtidig brug af områderne kan indeholde. To sider af samme sag, der indkredses i næste afsnit.

6.1.1 Øget bykvalitet og -attraktivitet

Med Aalborg Kommunes forståelse af en øget grad af medborgerinddragelse og –ansvar, som Aalborghavernes brugere skrives ind i, spiller brugerne en aktiv rolle i etablering og vedligehold af byhaverne. Hertil kommer videre, at de gennem dette arbejde bidrager til en positiv udvikling af Aalborg by. Til kreativiteten, de mere inspirerende offentlige byrum og en øget bykvalitet, kommer, at det med haverne er Aalborg Kommunes hensigt at øge byens kvalitet: "(...) vi får også bykvalitet (...) det er også noget med bymiljøet, altså æstetisk visuelt... at det bliver en kvalitet i stedet for at blive sådan en øjen-bæ, der ligger" (T&M1:38). Heraf og ved eksplicit at anvende ordene "æstetisk visuelt" kan der, med reference til den teoretiske ramme (2.2.1), argumenteres for, at Aalborg Kommunes byplanlægning placerer sig indenfor en neoliberal planlægning – i hvert flad hvad angår den del af kommunens politik, Aalborghaverne indgår i. Det er planlægning, hvor æstetikken er i fokus, og hvor udvikling af attraktive offentlige byrum og lokalmiljøer, som Aalborghaverne er en del af, spiller en central rolle, så byen kan stå stærkt i den interurbane konkurrence.

I tråd med at øge den bymæssige kvalitet, hænger Aalborghaverne ligeledes sammen med at øge Aalborgs attraktivitet. Aalborgs politikere er gode til at tiltrække unge mennesker og satse på universitetet samt gode ungdomsboliger til de studerende. Men når det så kommer til at fastholde dem efter endt uddannelse, er det straks vanskeligere. Her påpeger stadsgartneren, at yngre medborgere er kritiske og at det ikke er ligegyldigt, hvor de får job, men at det

også skal være et sted, hvor "det er fedt at hænge ud". Og hvis der ikke er kvalitet i det byliv, de benytter sig af, flytter de blot et andet sted hen, hvor de kan finde dette (Stadsgartner:21-22). Med inspiration fra klasseperspektivet i teoribatteriet, kan Aalborg Kommunes unge nyuddannede således forstås som "middelklassebohomer". Disse er netop uddannede og i besiddelse af en tilstrækkelig økonomi til at kunne foretage denne "shoppen rundt" efter et spændende bomiljø og til at opretholde netværk, der understøtter en nydende livsstil. Dette understreger videre påpegninger af, at forskellige måder at promovere byen på i den interurbane konkurrence – og at byens særegenheder og bykvalitet er et af de parametre, der i den forbindelse måles på i den danske kontekst.

Den øgede attraktivitet ved områderne gælder især i Karolinelund, hvor der bl.a. er flere borgere, der bruger parken til gåture, det også direkte for at følge med i udvikling af haverne:

"S: (...) Der er rigtig mange ældre mennesker, som går en tur i haverne og der er rigtig mange børnefamilier, hvor børnene så lige er inde at klatre på det der havemøbel, og så alle de andre går rundt og kigger og så står de og snakker "skal vi ikke også have sådan en have hjemme i haven?"

I: Tror du, der er nogen, der går derned for ligesom at kigge til jer og kigge til jeres haver? Altså tror du, der er nogen, der ligger vejen forbi parken for at komme ind til jer?

S: Ja det tror jeg, helt klart!" (Søren:21)

Som det ligeledes er indikeret i den teoretiske ramme, kan de kreative forstås som enten producenter eller forbrugere i og af den kreative økonomi. Med Aalborg Kommunes inddragelse af et immanensplan og medborgeransvar i den byplanlægning, der ligger til grund for Aalborghaverne, bliver havebrugerne i første omgang pålagt et etablerings-arbejde. Og i den forbindelse ligger kommunen særligt vægt på borgerne som besiddende kreativitet, der kan og skal bruges i udvikling af byen. Med den samtidig lave grad af kommunal indblanding i hele byhaveprojektet bliver havebrugerne således kreative producenter i den kreative økonomi haverne indgår i. Samtidig indgår havebrugerne (i hvert fald efter opstartsfasen) som forbrugere af haverne, dette både i forbindelse med ophold og høstning af grøntsager og blomster. Hertil kommer videre, som allerede påpeget, at "(...) de dyrker jo ikke kun til sig selv, de giver jo også byens borgere noget flot at se på, når de går en tur gennem parken" (T&M1:13-14).

At andre af byens borgere, det gælder særligt i Karolinelund, besøger haverne og får et "produkt" heraf, i form af noget flot at se på, betyder at de også indgår som forbrugere i den kreative økonomi, der er bundet op omkring haverne. I forhold til specialet, synes det dermed ikke muligt at lave en så firkantet opdeling af de to led i den kreative økonomi, som såvel Florida som Pratt gør det. Med henvisning til Lefebvre og kommunen som besiddende retten til at definere og producere byens rum, er det også kommunen, der maksimerer byens brugsværdi forud for dens bytteværdi. Med andre ord kan der således opsamlende argumenteres for, at Aalborg Kommune med Aalborghaverne skaber en bymæssig attraktivitet, der skal gøre Aalborg særegen – det er en brugsværdi, der senere kan omsættes til en bytteværdi. Hertil kommer, at haverne i fremtiden kan sætte gang i en gentrificeringsproces. Det er et af de fremtidsscenarier specialets diskussion centrerer sig omkring.

6.1.2 Fremtidig brug af områderne

Med midlertidigheden som et værktøj i den kommunale værktøjskasse for byrumsudnyttelse, fremlægger Aalborg Kommune endvidere, hvordan de kortvarige projekter kan pege på, hvilken anvendelse og funktion ventende områder kan have i fremtiden:

"Jeg tror, at noget af det, der er sket nu, det er at vi har nok fået øjnene rigtig meget op for, at det der med midlertidighed, det er en rigtig god spiller ift. at sparke gang i udviklingen, så jeg tror, at vi sådan er på begynderstadiet ift. at bruge midlertidigheden til at sparke gang i nogle udviklinger" (Stadsgartner:17)

Som det fremgår af citatet kan midlertidigheden netop sparke gang i en udvikling. Det er en øjenåbner, eksperimentet med etableringen af Aalborghaverne har bidraget til. Hertil kommer at den midlertidige byrumsudnyttelse kan gøre de pågældende arealer kendte i borgernes bevidsthed, så det bliver lettere at "afsætte" de fremtidige tiltag, for "at du allerede har introduceret arealerne, det er jo guld!" (Stadsgartner:18).

Fra kommunal side påpeges det videre, hvordan byhaverne også besidder et økonomisk akkumulerende potentiale for nærområderne heromkring. Det med henvisning til tidligere erfaringerne med forgrønning af et byrum et andet sted i Aalborg Centrum: "(...) der hvor vi har herlighedsværdier, det er der, hvor vi har den højeste ejendomsbeskatning i kommunen" (Stadsgartner:19). Med et kort blik tilbage på specialets indledning og teoretiske ramme, er det her netop fremlagt, med henvisning til bl.a. Andres (2013), Beatley (2004) samt Colding & Barthel (2013), at attraktive nærmiljøer resulterer i øgede huslejer. Herunder

findes præcist udsigt til forgrønnede byrum – og at fælles byhaver resulterer i øgede ejendomsværdier. Og i tråd hermed følger videre kommunale økonomiske overvejelser ift. Aalborghaverne i fremtiden. Det er en diskussion omkring incitamentet for at udlåne kommunal jord til havebrugerne gratis, hvilket igen knytter sig til den midlertidige status:

”Altså vi ville gerne lave det gratis og så jo kortere opsigelsesfrist, der er... Altså det er selvfølgelig også noget praktisk, vi skal kunne få fat i jorden, hvis vi har virkelig brug for den. Men priselementer... det har altså også spillet ind, at når det er så midlertidigt, at man ikke kan regne med så meget, kan vi også tillade os at gøre det gratis. Ellers så er der jo nogle kommunale fuldmagtsregler, der siger, at vi skal agere på markedsvilkår” (T&M1:25)

Som det fremgår af citatet er det netop den midlertidige status, der er en af årsagerne til, at kommunen kan udlåne den kommunale jord, Aalborghaverne ligger på, gratis. Statussen gør at kommunen kommer uden om de kommunale fuldmagtsregler og i den forbindelse krav i forhold til markedsvilkår. Men når spørgsmålet om fremtiden kommer på banen, betyder det, at gratis-aspektet kan/skal genovervejes. Og her ses en intern uoverensstemmelse placeret på de to repræsenterede planer i kommunen. På den ene side findes de interviewede kommunale initiativtagere. Med udgangspunkt i interviewene med dem, er der tidligere argumenteret for, at midlertidig brug af kommunale byrum åbner op for mere idealistiske initiativer. Dette stemmer overens med deres ståsted i debatten om de økonomiske aspekter forbundet med at have en Aalborghave:

”Vi synes, at det var vigtigt, at det var gratis, for at alle skulle kunne have råd til at være med, også fordi vi regnede med, at det var kontant-hjælpsmodtagere og bistandsklienter og studerende og sygedagpenge... sådan et segment, der ikke er millionærer som udgangspunkt (...)” (T&M1:25)

Baseret på en forventning om, hvilket borgersegment (funderet på en økonomisk betragtning), der er interesseret i at have en byhave, holder de kommunalt ansatte som idealister således på, at det er vigtigt, at Aalborghaverne er gratis at være en del af. Som modsvar hertil findes derimod stadsgartneren, der overvejer muligheden for at leje haverne ud når de er mere etablerede:

”Og det kunne da godt være, at det måske kunne være på sin plads at opkræve et eller andet (...) For nogen gange er det jo hårde bundlinjer, som vi konkurrerer på. Og jeg kan da huske vores direktør, han blev simpelthen så overrasket over, at de genererede så stor en omsætning for så lille et areal [om byhaver i Berlin]. Så nogle gange når vi har svært

ved at argumentere, og det er også lidt tilbage til det jeg sagde med, at vi ikke kun kan argumentere for at folk efterspørger det grønne, de skaber faktisk også det grønne. Og de kan faktisk også lave en økonomi. Fordi det er de argumenter som alle de andre bruger. Så det vil jeg da ikke udelukke!” (Stadsgartner:12)

Som argument for at opkræve en lejeindtægt trækkes således på en argumentation for, at havernes forsatte beståen vil kunne sikres ved fremlæggelse af beviser på, at haverne i sig selv (og altså ikke kun som herlighedsværdier og derved højere attraktivitet af områderne) putter penge i kommunekassen. Der er altså tale om, at havebrugerne skal til at betale for brug af faciliteter i byen, som de selv har været med til at udvikle – og rum i byen, som de selv har gjort attraktive. Indenfor den postmarxistiske byplanlægningsteori pointeres det netop, hvordan skabelse af en brugsværdi af et område resulterer i en højere bytteværdi af området (f.eks. en højere bytteværdi på boligmarkedet i form af højere ejendomsskatter og/eller på investeringsmarkedet, da kreative områder tiltrækker investeringer). Hermed sikres iveskud i kommunekassen, der så kan anvendes til geninvesteringer.

6.2 Midlertidig status som forudsætning

Som det er argumenteret for indledningsvist i analysen, udspringer Aalborghavernes midlertidige status af kommunal planlægning og beslutningsprocesser. Hermed er der argumenteret for, at midlertidigheden er et forhold, der er besluttet af kommunen og pålagt borgerne. Og dermed bliver midlertidigheden en forudsætning for havebrugerne i de to haver. For enkelte af havebrugerne synes dette faktum ikke at have betydning. Det kommer eksempelvis til udtryk således:

”Altså jeg kan da tænke over det engang i mellem, nu specielt, hvor jeg har fået al ukrudtet væk. Men jeg tænker også bare, at vi vidste det fra starten af, at det kun er midlertidigt, indtil at der bliver lavet noget. Måske har vi det to måneder eller måske har vi det ti år. Så derfor tænker jeg ikke over det, for jeg har vidst det fra starten af, at det er ikke noget, der har lange fremtidsudsigter” (Mette:11)

Men derudover har kendskabet til havernes midlertidige karakter dog meget forskellig betydning og udfald for havebrugerne og deres arbejde og engagement i Aalborghaverne. På den ene side kommer midlertidigheden til udtryk som en hæmsko for arbejdet – og på den anden side som en overvågning og deraf en drivkraft i arbejdet. Og hertil kan derudover tilføjes, hvordan denne status også er mulighedsskabende i arbejdet. På tværs af disse konsekvenser synes haverne dog generelt at passe ind i havebrugernes livssituation. Det indledes delanalyser med.

6.2.1 Midlertidige haver i en midlertidig livssituation

Som en generel betragtning synes det, at Aalborghavernes midlertidige status passer godt i havebrugernes livssituationer og livsplaner. Dette forstået gennem flere af havebrugernes påpegning af, at de har flytteplaner og derfor kun bor i deres nuværende bolig midlertidigt. Det gælder både studerende og for flere af de andre havebrugere, såvel arbejdende som overførselsindkomstmottagere (Asger, Mette, Pia, Kamilla). Med henvisning til casebeskrivelsen kan denne midlertidige livssituation også siges at gøre sig gældende mere generelt, det gælder særligt nærområdet omkring Aalborghaven i Karolinelund. Her viser nærområdeanalysen, at der i dette område bor unge, højtuddannede med lave indkomster. Altså vidner det om, at der her bor mange studerende på videregående uddannelser, der oftest kun er bundet til byen grundet skolegang, og derfor ikke med sikkerhed bliver boende i byen efterfølgende. Det er ligesom stadsgartneren selv påpeger det (se 6.1.1).

Hvordan Aalborghaverne passer ind i den midlertidige livssituation fremlægges bl.a. af Pia, der fortæller at hun ikke ved om hun bliver boende i Aalborg, og derfor ikke ville sætte sig i gæld for et købe et kolonihavehus (Pia:2-3). Ligeledes fortæller Mette, der leder efter bolig i København, om haven, at "*Jeg tænkte, at så har jeg lidt at give mig til indtil da, i hvert fald i forår-, sommer- og sensommermånederne, ikke?*" (Mette:5). Og hos Kamilla fremlægges det således:

"Jeg håber at få et hus med en stor dejlig have engang, men lige nu og her er jeg enlig og så vil jeg bare gerne være inde i byen og være studerende herinde også. Så lige nu giver det her mening og opfylder alle de krav, jeg har" (Kamilla:13)

Særligt i citatet fra interviewet med Kamilla fremlægges en distinktion mellem "nu" og håb om fremtiden. Det er to tidsperioder, der ikke er ens og ikke er lokaliseret det samme sted, hvorfor det kan siges, at der kun er tale om en midlertidig bosætning og livssituation – en periode, hvor hendes nuværende bolig og hendes byhave giver mening og passer godt ind. Med reference til Bauman kan denne midlertidige livsførelse siges at være kendetegnende for det nuværende samfund, den flydende modernitet. Dette er et samfund, der netop er kendetegnet ved mere kortvarig tænkning og en mangel på langtidsplanlægning. Modstridende er det samtidig, at haverne ikke skaber et umiddelbart produkt, dette både ment som glæde og den fysiske høst. Produktet kommer først efter en hård arbejdsindsats og efter en eller flere sæsoner. Altså står det i kontrast til Baumans påpegning af at mennesket i den flydende modernitet lever et liv uden forpligtelser med hurtige og lettilgængelig forbrug

6.2.2 Kun midlertidigt – afslappende og mulighedsskabende

På trods af at Aalborghavernes midlertidige status som påpeget kan forstås som stående i overensstemmelse med den nutidige generelle livsførelse, går midlertidigheden ved haverne generelt ikke ubemærket hen. Som ligeledes påpeget tidligere, er den kommunalt bestemte midlertidige status ved Aalborghaverne en forudsætning for havebrugernes arbejde. Og som det fremgår senere, har dette konsekvenser for havebrugernes engagement og involvering. Samtidig betyder denne status også, at havebrugerne kun i et begrænset tidsrum er forpligtet ift. haverne. Det fremlægges således af Søren:

"det [midlertidigheden] har været sådan lidt frustrerende, men så også på en måde mere afslappende, fordi det jo kun er to år, og det er ikke mere end det, man er committed" (Søren:19)

"det er mere afslappende, at man ved, at jamen der er faktisk meget arbejde i denne her have og det er faktisk meget sjovt, men der er også kun to år tilbage. Der er heller ikke værre end det, så er det ligesom et overstået kapitel. Hvis man finder noget, der er sjovere at lave, jamen så er det også det" (Søren:20)

Som det fremgår heraf, betyder den midlertidige status en afslappende følelse omkring haverne og arbejdet her, det gælder særligt i forbindelse med det faktum ikke at være bundet til haverne i en længere periode. Som det er påpeget, betyder havernes midlertidige status, at haverne er kortvarige, men ikke at de samtidig er øjeblikkelige med umiddelbare produkter.

At haverne kun er tænkt som midlertidige betyder ligeledes, at haverne rent fysisk ikke behøver at etableres og bygges som noget permanent og med et langsigtet perspektiv. Dermed betyder den midlertidige status af haverne videre, at det er muligt at lave nogle lidt hurtigere og billigere løsninger. Dette bliver hovedsageligt påpeget hos en af havebrugerne, der giver følgende eksempel på midlertidigheden som mulighedsskabende:

"F.eks. det der med træ. Det er helt vildt giftigt at lave det i sådan noget trykimprægneret træ, så det gik vi ud fra fra starten af, at det gør vi ikke, vi tager bare sådan noget ubehandlet træ. Men det holder heller ikke mere end et år eller to, så det er også ret dyrt, hvis man så skal til at skifte det hvert år eller hver andet år. Men igen, det har måske kun to år, jamen så prøver vi det. Hvor det ville være lidt anderledes i en kolonihave, der tror jeg også, at man ville tænke: "okay, jeg har denne her kolonihave måske de næste fem eller ti år, så køber vi også noget, der kan holde i ti år"^m (Søren:19)

At projekter der kun er midlertidige kan virke afslappende fremgår ligeledes af indledningen (se 1.2.2). Med afsæt i eksisterende forskning er det her fremlagt, hvordan de involverede aktører kan udfolde deres ideer og kreativitet uden at forpligte sig langt ud i fremtiden, dette netop grundet den midlertidige status. Det betyder videre at midlertidigheden kan virke som en drivkraft og dermed som en væsentlig motivation for arbejdet, og at de kan være en del af et innovativt og alternativt eksperiment og forme byens rum efter netop deres værdier. På den anden side er det gennem de udførte interviews blevet klart, at midlertidigheden modsat også kan virke som en hæmsko. Det tages der først fat i.

6.2.3 Midlertidighed som hæmsko

At være underlagt midlertidigheden som forudsætning for arbejdet i Aalborg-haverne, virker for nogle af havebrugerne begrænsende for deres arbejde og indsats i haverne. Med henvisning til det indledende afsnit er det ligeledes fundet i eksisterende undersøgelser, at der kan være en begrænset deltagelse i byhaver med udløbsdato, da havens levetid kan risikere at blive kort, hvorfor arbejdet kan synes spildt. På baggrund af de kvalitative interviews, der ligger til grund for nærværende speciale, er det fundet, at denne midlertidighedens hæmsko er en sko, der trykker flere forskellige steder. Hos havebrugerne kommer denne "midlertidigheds-konsekvens" bl.a. til udtryk i form af, hvor mange penge havebrugerne er villige til at ofre på haverne – penge som de (med kun en måneds varsel) risikerer at miste. Med henvisning til casebeskrivelsen, må der i Aalborghaven på Venøsundvej, da jorden ikke er forurenet, sås og plantes spiseslige afgrøder i jorden. Derfor er det begrænset, hvilke udgifter havebrugerne her har. I Karolinelund, hvor der tidligere var tivoli, er jorden derimod forurenet, hvorfor havebrugerne har været påkrævet at bygge/skaffe højbede og at få kørt ren jord til. Her er Kamillas vurdering, at hvert af hendes højbede hvert har kostet 500 kr. at etablere. Derfor gælder den midlertidige status' begrænsende faktor for økonomisk involvering i langt højeste grad kun for havebrugerne i Karolinelund. Dette kommer bl.a. til udtryk i interviewet med Jytte og Asger:

"Jeg tror da måske, hvis vi havde planlagt, at der skulle have været højbede i det hele og jord og ting og sager og skulle have brugt 5000 kr. på det, så havde vi hvert fald haft overvejelser om det var det værd, hvis det kun var for to år" (Asger:27-28)

Som led i den midlertidige status' begrænsende faktor ift. økonomisk investering i haverne, som det italesættes af Asger, kommer denne status' begrænsning også helt konkret til udtryk i forbindelse med graden af involvering. Mere konkret ses det af en kortsigtet planlægning af haverne, hvor havebrugerne kun har kortvarige afgrøder (et- og toårsplanter) og helt fravælger mere permanente afgrøder, f.eks. bærbuske. Eksempelvis fortæller Maibritt, til spørgsmålet om, om hun i sit havearbejde tænker på, at haven kun er midlertidig:

"vi tænker det på den måde, at vi ikke vil til at sætte bærbuske. Altså gå hen at give 40 kr. for dem og så måske stå om to år, når de endelig er kommet godt i vækst, og så "bum Karoline", så skal vi til at flytte dem. Så det er en års. Ej, persille er to års (...) vi tænker kortsigtet, for vi ved, at de lige pludselig kan komme" (Maibritt:28)

Ved helt konkret at anvende formuleringen "vi tænker kortsigtet", bliver det helt tydeligt, hvordan den midlertidige status har en begrænsende faktor for havebrugernes slåen-sig-løs og muligheder i haverne. Det netop som det også er beskrevet i indledningen med reference til eksisterende forskning.

Til Aalborghavernes midlertidige karakter som begrænsning for havebrugerne, både i forhold til økonomisk investering og afgrøder i haverne, kommer endvidere en utryghed forbundet med den midlertidige status. Særligt Aalborg Kommunes opsigelsesfrist på kun én måned skaber bekymring og fylder meget hos havebrugerne. Det ses særligt hos Rasmus & Bettina, hvor denne usikkerhed flettes sammen med en utilfredshed med kommunen, det på trods af, at den korte varselsfrist fremgår af deres kontrakt med kommunen:

"Altså det er jo også sådan lidt... du skal jo planlægge lang tid i forvejen, så hvis de bare sådan kan sige med en måneds varsel eller sådan noget (...) Det synes jeg ikke er helt okay! (...) hvis de nu bare lige kommer midt i sæsonen, hvor du har sat en masse ting ud, og så siger jamen "om en måned, skal I have ryddet det der, for nu skal vi bruge det til noget andet!". Det synes jeg vil være lidt ufint. Altså der må man gerne tage hensyn til den måde tingene foregår på i en have. Så ville man også føle sig lidt røvrendt, hvis man har langt super meget arbejde i det dernede" (Rasmus:14)

Og denne usikkerhed om fremtiden i sig selv, og altså ikke risikoen for økonomisk tab, virker hæmmende for havebrugerne og deres arbejde:

"Pengemæssigt tror jeg ikke, at vi ville gå ud at spille mere end 200-300 kr. på frø. Det er mere det der med, hvis de kom sådan midt om sommeren og sagde, at "om en måned skal I have ryddet det hele!" Det ved jeg så heller ikke om de vil sige, men ja... altså jeg ikke tænkt så meget over det efter egentlig, men jeg ville nok føle mig lidt røvrendt alligevel, selvom jeg har skrevet under på det" (Rasmus:15)

Utilfredsheden forbundet med den usikkerhed, der igen knytter sig til havernes midlertidige status, synes med ovenstående citater i den grad at blive understreget. Det ses helt tydeligt med ordene "lidt ufint" og "røvrendt", sidstnævnte endda gentagende.

At Aalborgghaverne er etableret på jord, der er midlertidigt udlånt af Aalborg Kommune betyder, at havebrugerne forpligter sig til at levere arealerne tilbage til kommunen som da de overtog dem, når kontrakten udløber. Det fremgår også af havebrugernes kontrakt med kommunen. Den midlertidige status betyder i forbindelse hermed også, at havebrugernes bekymrer sig – det netop givet deres bevidsthed om, at alt de laver/ændrer senere skal genetableres. Det fremkommer af interviewene med havebrugere fra Karolinelund. Her skal det tages in mente, at de har et noget større oprydningsarbejde ved en genetablering, igen grundet den forurenede jord og derfor byggematerialer og jord til højbede:

"(...) Det er hele tiden det der med, hvor meget kan vi også putte ned i haverne, fordi vi skal alligevel også smide væk om to år" (Søren:19)

"det bekymrer mig da helt sikkert, at vi skal gøre det her. Jeg kan slet ikke overskue den dag, vi skal fjerne de haver. Altså det er meget uoverskueligt inde i mit hoved, og det kræver en helveds masse mennesker, der skal ned at hjælpe os" (Kamilla:30)

Til bekymringen om det oprydningsarbejde, der er pålagt havearbejderne når/hvis Aalborgghaven i Karolinelund nedlægges, ses hermed også at dette virker som en hæmsko for havebrugernes tiltag og dermed kreativitet i haven. Samtidig er det også Aalborg Kommunes egen vurdering, at den midlertidige status betyder, at havebrugere involverer sig i en lavere grad end det ville være tilfældet, hvis haverne havde en mere permanent status. Det på trods af at det er fra kommunalt sted, at det er bestemt, at haverne kun er midlertidige. Dette ses bl.a. af, hvordan de fortæller, at det *selvfølgelig* har en betydning – der er ingen tvivl at spore:

"Selvfølgelig! Selvfølgelig gør det det, for man begynder jo ikke at investere i for mange tusindkroner frugttræer, hvis man ved, at de første lige giver den første blomme når det skal rykkes op" (T&M1:31)

Og med henvisning til Kamilla, der er formand i Aalborg byhave Karolinelund, betyder det videre, at interesserede potentielle havebrugere helt fravælger at få en byhave: *"altså vi har jo folk, der kontakter os og siger, at hvis det er på begrænset tid, så har vi faktisk ikke lyst til at gøre det her, fordi vi lægger jo tid og energi og penge i det"* (Kamilla:23). At midlertidigheden virker begrænsende for involvering ses endvidere også mht. involvering af aktører i forbindelse med udvikling af byparken Karolinelund. Herom fortæller Søren, der er næstformand i det brugerstyrede Karolines Venner:

"Med alle de andre ting, der tænker jeg hele tiden, at det er på lånt tid, fordi hvor meget kan man alligevel forvente at andre aktører, der kommer ned og laver et eller andet i Karolinelund? Er det måske væk om et år, så kommer der bare en bulldozer og tager det hele?" (Søren:19).

Med både Aalborg Kommunes og havebrugernes egne fortællinger er det tydeligt, hvordan den midlertidige status bliver en hæmsko for nogen af havebrugernes engagement og arbejde i Aalborgghaverne. Som det fremgår af den første analyse, ønsker Aalborg Kommune med Aalborgghaverne gennem en selvstyring som styringsrationale at øge medborgerinddragelsen og –ansvar. Dette for inddrage og anvende medborgernes ressourcer og kreativitet som et værktøj til at skabe mere spændende bymiljøer. Når det samtidig fra kommunalt sted er besluttet, at haverne skal være midlertidige, må det med denne analysedel således siges, at Aalborg Kommune spænder ben for sig selv – den politisk-besluttede midlertidighed sætter netop en stopper for at den kommunalt bestemte kreativitet blomstrer. Som også påpeget tidligere, virker midlertidigheden hos nogle havebrugere modsat som en drivkraft – det er omdrejningspunktet i næste afsnit.

6.2.4 Midlertidighed som magt - overvågning og drivkraft

Hvor Aalborgghavernes midlertidige status for nogle af havebrugerne sætter en stopper for deres involvering og arbejdsindsats i haverne, virker denne status modsat som en motivation for andre. Midlertidigheden bliver en drivkraft for havebrugerne til at bevise, hvor meget og hvor godt de kan udvikle haverne i den begrænsede periode. Det ses især i Karolinelund, også i forbindelse med haverne som led i det større midlertidige brugerstyrede projekt for hele byparken Karolinelund. Hos havebrugerne kommer drivkraften bl.a. til udtryk i følgende svar på, om de i forbindelse med deres arbejde i byhaverne tænker på, at haverne kun er midlertidige:

"Jeg har da bare tænkt, at det forhåbentlig blev så stor en succes, så når man nåede til det, så måtte 'damen fra kommunen' komme og så se, hvor fantastisk det var og så er det ikke to år, ikke også? Det er da det jeg håber og tror på, ikke?" (Jytte:27)

"Ikke ift. hvor meget arbejde, jeg har lagt i det. På ingen måde! Fordi at det virkelig bare var noget, jeg brændte for og jeg tænkte, at hvis jeg virkelig brænder for det og alle andre også virkelig brænder for det, får vi lov til at blive her! (...) Fordi jo mere vi gør, jo større er chancen jo" (Pia:3)

Selvom både Jytte og Pia hermed fortæller, hvordan havens midlertidige status ikke rigtig er noget, de har tænkt eller tænker over i forbindelse med deres arbejde i Aalborgghaven, bliver det med citaterne alligevel tydeligt, hvordan de begge tror på, at jo større indsats de gør i haven, jo større er sandsynligheden

for havens bestående. At ville bevise, at haven indenfor en kort periode kan blive en stor succes, betyder også at midlertidigheden bliver en drivkraft. Og bare for lige at slå hovedet på sømmet, fortæller Kamilla, hvordan hun valgte at bruge et større beløb på sin have – i stedet for at tage ud at rejse i sin sommerferie (Kamilla:7). I stedet for at lade sig stoppe af den midlertidige status, gik hun i stedet ind i projektet med fuldt engagement: *"Jeg er dårligt til at gøre noget halvt, så jeg havde det sådan lidt, at hvis det skulle være, så skulle det også bare være med fuld tryk på"* (Kamilla:31).

Med selvstyring som styringsform for Aalborghaverne tilskrives havebrugerne af Aalborg Kommune en høj grad af ansvar. Faktisk er der tale om et ansvar for haverne, der udelukkende er havebrugernes. Det er kommunalt besluttet, givet kommunens rolle som magtbesidder. Sammenholdt med havernes midlertidige status, og særligt kommunens varselsfrist for opsigelse på kun én måned, resulterer selvstyringen og ansvaret i en følelse af overvågning og en skræk for ikke at leve op til kommunens krav, så haverne vil blive nedlagt. Det er en følelse af hele tiden at blive vurderet, og derfor en oplevelse af hele tiden at skulle præstere. Denne sammenhæng ses hos Kamilla. Og som det fremgår af citatet nedenfor, motiverer netop denne følelse af overvågning (paradoksalt nok) og skrækken for et have-stop, hende i sit arbejde som formand for Aalborg byhave Karolinelund:

"Ja, og det har jo også været noget af det her, der har påvirket os til at holde haverne i orden (...) mere tænkt det i kraft af, at vi ikke har holdt haverne i en sømmelig stand. Og dét må jeg sige, det har været drivværket i mit bestyrelsesarbejde" (Kamilla:28)

Og som det ligeledes fremgår af følgende interviewsekvens:

"K: Men det har ligget mig meget på sinde, at kommunen har denne her magt over os

I: Men så er det mere som, at det har været en drivkraft?

K: Ja, helt sikkert.

I: At lave så meget som muligt..?

K: Ja, det har været en drivkraft til at turde, at sparke til de her mennesker og sige "du skal rette dig ind, du bliver nødt til at holde det her pænt!", hvor, havde den ikke været der, havde jeg nok heller ikke gjort det" (Kamilla:28-29)

Som sidste led i den høje grad af pålagt ansvar og havernes midlertidige status, har der været negative konsekvenser forbundet hermed, dette i form af en følelse af stress (ift. de andre havebrugeres manglende ansvar – og dermed manglende bidrag til at bevise havernes værd): *"Jeg kan godt mærke, at jeg bliver stresset når de ikke sørger for at holde deres lodder som de skal"* (Kamilla: 29). Hertil kommer endvidere personlige konsekvenser forbundet med en fremtidig mulig nedlægning af haverne: *"så vil jeg så synes, at jeg har fejlet som formand, hvis det fik nogle konsekvenser"* (Kamilla:29).

I Aalborgghaven i Karolinelund, her repræsenteret ved haveforeningens formand Kamilla, forstås og opleves Aalborg Kommune altså som en overvågende og magtfuld instans. Dette tydeligt understreget ved eksplicit at bruge ordet "magt" om forholdet mellem kommunen og havebrugerne. Hermed kan der tydeligt ses spor til Lefebvres forståelse af, at retten til byen kredser om de politiske og statslige beslutninger – og at det er disse instanser, der således har magten til at forme byens rum. I sammenhæng med Aalborgghaverne ses dette i form af kommunens magt til få havebrugerne til at udføre kommunens politikker. Et element, der også er helt centralt ved en selvstyring i et governance-orienteret styringsrationale, som det tidligere er argumenteret for, at kommunen trækker på i forbindelse med byhaverne. Modsat forstås kommunens "holden-øje" i Aalborgghaven på Venøsundvej, her repræsenteret ved kommune-kontakten, blot som værende en interesse – en positiv interesse:

"Og kommunen er også meget interesseret. Der er en af dem, der er med inde på Facebook-siden, der faktisk er ansat ved Tekniskforvaltning, hvor hun ser, hvad der egentlig foregår og sådan noget, så hun kan følge lidt med på sidelinjen" (Maibritt:24).

Som påpeget mange gange gennem analyserne, indgår havebrugernes frie tøjler til at udforme og styre Aalborgghaverne som et helt centralt værktøj i den midlertidige byrumsudnyttelse, Aalborg Kommune anvender byhaverne til. På den anden side er der en række af regler og en overvågning, særligt knyttet til havernes midlertidige status. I den første analyse er det også fremskrevet, hvordan der hos kommunen er en skepsis og bekymring forbundet med havebrugernes frihed. Hermed synes det, at kommunen ikke helt, selvom de med Aalborgghaverne forsøger, kan give slip for kontrollen – de kan ikke inddrage immanensplanet i det omfang, de selv taler frem og pointerer, er vigtig i forbindelse med at udnytte havebrugernes ressourcer og vitalisme i så omfattende omfang som muligt. Med henvisning til Bauman betyder samfundets flydende karakter netop at planlægningen af byen har bevæget sig fra at være fast og langtidsbaseret til i stedet at være mere flydende og mindre forudsigelig – det alt imens at ønsket om at organisere, ordne og strukturere stadig hersker. Have-styringens modstridende forhold og kommunens ambivalente rolle opleves også af havebrugerne:

"Men det er meget modstridende af det her med, at vi har skullet klare det selv. Det er svært at håndtere, synes jeg (...) Vi får det fulde ansvar, men alligevel skal vi opfylde nogle krav og der er ikke nogen, der gider snakke med os om de krav" (Kamilla:30).

Kastes der igen et blik tilbage til den teoretiske ramme og Bauman, påpeges det her, hvordan den flydende modernitet er kendetegnet ved en højere grad af ansvar pålagt individet i stedet for samfundet. For kort at opsummere, fremlægges det i tråd hermed, hvordan samfundet er kendetegnet ved individualiserede, ikke-forpligtende og egocentriske samfundsborgere med en engangsmentalitet og øjeblikkeligt forbrug for øje. Som det ligeledes er indikeret, synes det at stå i overensstemmelse med byhavernes midlertidige status. Men samtidig er det vist gennem analyserne, at havebrugerne netop er involverede i haverne. Haverne kræver tid, energi samt praktisk hårdt arbejde og der er frustrationer forbundet hermed – haverne er ikke kun en fest. Havebrugerne synes hermed ikke kun at have fokus på det hurtige og lettilgængelige forbrug som Bauman ellers fremlægger, karakteriserer individet i den flydende modernitet.

Aalborghaven på Venøsundvej

7. Diskussion

I de to foregående analyser er det forsøgt besvaret, hvordan Aalborg Kommune anvender byhaverne Aalborghaver og medborgerinddragelse som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse, og på den anden side hvordan det har betydning for havebrugerne. Med henvisning til indledningen er Aalborghaverne og Aalborg Kommune inddraget som genstandsfelt for undersøgelse ud fra en forståelse af at udgøre en case for midlertidig byplanlægning og hvordan medborgerinddragelse kan inddrages i midlertidig byrumsudnyttelse. Inddragelse af havebrugerne i Aalborghaverne er endvidere sket ud fra et ønske at belyse, hvilke konsekvenser der i denne sammenhæng kan være for de involverede medborgere. I den følgende diskussion vil jeg således, med afsæt i casen, forsøge at bevæge mig og analysens fund op på et mere generelt plan. Med henvisning til problemformuleringen, betyder det, at der først følger en diskussion af, hvilke konsekvenser, der i et større perspektiv kan være forbundet med borgerinddragelse som et byplanlægningsværktøj og herefter en diskussion af, hvilke mulige konsekvenser, der kan være forbundet med midlertidighed i byplanlægning.

7.1 Medborgerinddragelse som byplanlægningsværktøj

At inddrage medborgere som værktøj i byplanlægning har gennem analysen vist sig at være forbundet med en række konsekvenser. Det gælder såvel tilsigtede og utilsigtede samt positive og negative. Med inddragelse af medborgere er det muligt at udnytte de energier og ikke mindst kreative kræfter, der ellers ligger gemt hos befolkningen. Ved at inddrage denne kreativitet i byplanlægningen er det muligt at få skabt mere kreative og inspirerende offentlige byrum. I Aalborg ses brugen af det kreative multihus Platform4 som et lignende tiltag. Tidligere i en begrænset periode holdt multihuset til i lånte lokaler på Østre Havn, der nu er i stor udvikling, og er i stedet flyttet til kommunalt ejede lokaler i byparken Karolinelund lige ved siden af byhaverne. Samtidig er brugsretten til parken givet til det brugerstyrede Karolines Venner, der med løbende tiltag og projekter har fået skabt et kreativt byrum. Medborgerinddragelse i byudviklingen betyder også, at medborgerne i større omfang tager ansvar for de offentlige byrum, hvorved kommunen har færre udgifter til vedligehold af arealerne. Altså får kommunen gratis udviklet mere spændende fællesarealer i byen. Således kan der siges at være kommunal økonomisk vinding forbundet med brug af medborgerinddragelse som et byplanlægningsværktøj. Hertil kommer videre, at kreative områder kan have et økonomisk akkumulerende potentiale for området omkring haverne.

Med casens endnu korte levetid, har dette endnu ikke være muligt at bevise mere langsigtede betydninger af haverne, men det er påpeget i eksisterende forskning (Andres 2013; Colding & Barthel 2013; Beatley 2004) samt af involverede kommunale aktører, at nærliggende herlighedsværdier betyder højere ejendomspriser. Og det er i forlængelse heraf, at de mere utilsigtede (og/eller tilsigtede?) fremtidige konsekvenser ved medborgerinddragelsen kan opstå. I forsøg på at gøre dette mere håndgribeligt, dykker jeg i denne diskussion igen ned i casen. Som påpeget har medborgerne lånt de kommunale arealer uden beregning samtidig med at Aalborg Kommune fået udviklet Aalborghaverne gratis af de involverede. Hermed er mere kreative byrum og mere attraktive nærområder skabt. Men som det også fremgår af analysen, risikerer gratis-aspektet at være en kortfristet glæde for havebrugerne, da det på politiske beslutningsplan er en overvejelse, at havebrugerne i fremtiden skal betale leje for lån af arealerne. Kastes der her igen et blik på nærområdeanalyserne (4.2.1 og 4.2.2 samt bilag 2) tilhører mellem en tredjedel og halvdelen af decilerne i nærområderne omkring de to haver gruppen, der udgøres af landets 30 % laveste husstandsindkomster. Det svarer til en årlig indkomst på 0-274.000 kr. I forhold til Aalborghaven i Karolinelund, kædes dette sammen med, at en stor del af indbyggerne omkring haven er studerende, og på Venøsundvej, at der et lavt uddannelsesniveau. Samtidig er en overvægt af havebrugerne i sidstnævnte have på overførselsindkomst. Således kan det diskuteres, hvorvidt de nuværende havebrugere i fremtiden vil have mulighed for at have en byhave, eller om de øgede lejeudgifter vil betyde, at de bliver ekskluderet.

Med afsæt i analysen er det således rimeligt at diskutere, hvordan inddragelse af medborgere og deres kreative evner som et byplanlægningsværktøj kan betyde, at disse medborgere i sidste ende selv bliver ekskluderet. Det er ligeledes påpeget i indledningen med henvisning til andre byudviklingsprojekter. I forbindelse med casen gælder dette en eksklusion fra haverne i sig selv, hvis de bliver tvunget til at betale for dem. Men derudover kan de afledte højere huslejer mere generelt også betyde en eksklusion fra de nærliggende byområder. Det er tidligere set både i Aalborg og i en bredere kontekst (Larsen & Hansen 2009; Stadsgartner:19). Med henvisning til den teoretiske ramme kan det således understreges, hvordan medborgere som den kreative underklasse kan omforme "liminal spaces" til "gentrified spaces" – en proces, der opsummerende kan betyde, at de inddragede medborgere ekskluderes og afskæres fra det produkt, de selv har skabt.

Foruden den direkte økonomiske vinding forbundet med gentrificering, kan en sådan proces med øgede huslejer også betyde, at lavere socioøkonomiske grupper er nødsaget til at flytte. Sammenholdt, med henvisning til den eksisterende forskning (Larsen & Hansen 2009), kan det således videre diskuteres, hvordan konsekvenserne ved en gentrificeringsproces kan være tilsigtede. Casen giver ikke et entydigt svar her på. På den ene side ligger Aalborghaven i Karolinelund på en af Aalborgs dyreste byggegrunde som der er meget diskussion om, hvad skal bruges til i fremtiden, og haven på Venøsundvej ligger

i Aalborg Øst, hvor der er meget fokus på tryghedssikrende og forebyggende indsatser. Men på den anden side, må det stadig tages med i betragtningen, at Aalborg Kommune er, og nærmest altid har været, en socialdemokratisk højborg med fokus på arbejderklassen og de dårligere stillede. Og samtidig har Aalborg Kommune en meget ambivalent rolle i forbindelse med Aalborg-haverne. Det tages op senere.

7.2 Byrumsudnyttelse, der kun er midlertidig

Gennem analysen er det blevet tydeligt, hvordan medborgerinddragelse i midlertidig byrumsudnyttelse udgør et komplekst forhold. Foruden at den midlertidige status er en forudsætning for arbejdet, kan midlertidigheden også i sig selv siges at udgøre et strategisk værktøj i byplanlægning. Giver medborgere lov til at anvende byens ventende arealer kan dette skabe glæde hos byens borgere uden, at kommunen forpligter sig for en længere periode. Anvendes medborgerinddragelse og midlertidighed i samspil med hinanden, kan dette samtidig pege på, hvad givne arealer i fremtiden kan anvendes til. Med brug af borgernes energier og kreativitet kan der ligeledes sætte gang i en byudvikling. Her tænkes de midlertidige byrumsudnyttelser ind i forbindelse med at gøre de berørte arealer kendte for byens øvrige indbyggere, da en bevidsthed om dem kan gøre det lettere at afsætte arealerne i forbindelse med en fremtidig og mere permanent brug.

Der kan dog også være utilsigtede og negative konsekvenser forbundet med, at byrumsudnyttelse kun er midlertidig. Dette forbundet med at det byrumsudnyttende projekt eller aktivitet risikerer at blive nedlagt, grundet den midlertidige status – og hermed bliver alt det, der er forbundet med projektet også taget væk. Her dykker jeg igen ned i casen, for bedst muligt at konkretisere og eksemplificere de utilsigtede konsekvenser. Med Aalborg-havernes midlertidige status og kommunens korte opsigelsesfrist, risikerer begge haver at blive nedlagt, og at dette sker relativt pludseligt. Og med haver som projekt i den midlertidige byrumsudvikling, betyder dette, at haverne risikerer at blive nedlagt midt i en sæson. Som påpeget i afslutningen på anden analyse, er det at følge naturen samt havernes cyklus og selv indgå i den vigtigt for havebrugerne. Men med kommunens korte opsigelsesfrist, er dette altså en cyklus, der risikere at blive brudt. Hermed kan det diskuteres, hvorvidt haver overhovedet egner sig som medie i en midlertidig byrumsudnyttelse? Stadsgartneren selv argumenterer for, at haver netop er ideelle til midlertidig byrumsudnyttelse, fordi de er i sæson samt taknemmelige og nemme at holde vedlige (Stadsgartner:17). Men det er altså når risikoen for, at de kan siges op og nedlægges med bare én måneds varsel holdes ude af billedet. Og særligt i anden analyse ses det, at denne risiko og frygten herfor har en stor betydning for havebrugerne.

Som ligeledes skrevet frem i analyserne har havebrugerne en hel masse følelser forbundet med og involveret i arbejdet med Aalborghaverne. Haverne skaber glæde, ro, overskud, energi, lykkefølelser – og skaber mulighed for at give omsorg til noget levende. Hertil kommer ydermere den store ejerskabsfølelse og stolthed de har for deres haver. Nedlægges haverne, betyder det hermed også, at det, der årsag til alle de positive følelser, fjernes – og at disse følelser således tages fra havebrugerne. For havebrugerne betyder dyrkelsen og høsten af egne grøntsager i haverne også sundere og bedre kost, og det fysiske havearbejde betyder, at de dyrker mere motion. Således har haverne altså også sundhedsfremmende konsekvenser for havebrugerne. En øget sundhed, der med nedlæggelse af haverne også bliver nedlagt. Havebrugerne arbejde og ophold i Aalborghaverne har endvidere betydet, at der er skabt sociale relationer mellem mennesker, der ikke før har kendt hinanden. Disse møder og fællesskaber er dog stort set kun knyttet til haverne. Nedlægges haverne, betyder det således også, at det lokale anker og det fællesskabskabende element fjernes.

Med diskussionerne af, hvilke utilsigtede og negative konsekvenser, der kan være forbundet med medborgerinddragelse i byplanlægning og midlertidig byrumsudnyttelse, kan der således siges at være noget konflikterende i, hvordan disse to på samme tid anvendes som strategiske værktøjer i byplanlægning. I anden analyse er det dog blevet klart, hvordan risikoen og usikkerhed forbundet med en mulig nedlæggelse af haverne kan forstås som et nødvendigt forhold i forbindelse med at skabe kreativitet. Aalborg Kommunes manglende ansvar, og deraf affødte manglende rammer for havebrugernes arbejde, resulterer i frustrationer i de to byhaver, i den ene er det frustrationer på et praktisk plan og i den anden på et mere organisatorisk. I begge tilfælde kræver det handling fra havebrugernes sted, og heraf opstår kreative løsninger og udformninger af haverne. Dermed kan det diskuteres om kreativitet overhovedet kan opstå, hvis rammerne for arbejdet er for smalle. Og som påpeget i anden analyse, kan en midlertidig status virke som en drivkraft i arbejdet. Herved kan det samtidig diskuteres om kreativiteten netop er født af usikkerheden. Som det også ses med etableringen af foreningen Karolines Venner synes det, at selve det at have indflydelse og at skabe i sig selv også er forbundet med en glæde – en glæde, der i denne sammenhæng ikke skal negligeres. Med andre ord kan det ikke siges, at glæden, kreativiteten og ejerskabsfølelserne nødvendigvis ikke matcher risikoen for og usikkerheden forbundet med, at det skabte produkt forsvinder grundet den midlertidige status. Derimod kan det diskuteres om det konflikterende nærmere kan opstå i forbindelse med måden, hvorpå medborgerinddragelse og midlertidighed som to værktøjer tænkes og anvendes sammen i forbindelse med byrumsudnyttelse og byplanlægning.

Aalborg byhave Karolinelund

8. Konklusion

I gennem nærværende speciale er der sat fokus på, hvordan medborgerinddragelse kan anvendes som strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse, og hvordan dette kan have betydning for de involverede medborgere. Med udgangspunkt i Aalborghaver som case herfor, har jeg gennem specialet undersøgt, hvordan Aalborg Kommune med byhaverne tænker Aalborgs borgere ind i en midlertidig byrumsudnyttelse, og hvordan det på den anden side har betydning for havebrugerne. For at åbne op for en fyldestgørende besvarelse af dette dobbeltsidede forhold, har jeg gennem specialet søgt at svare på følgende problemformulering:

Hvordan anvendes byhaver og medborgerinddragelse af Aalborg Kommune som et strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse – og hvordan har dette betydning for havebrugerne på Venøsundvej og i Karolinelund?

På baggrund af analysen kan det konkluderes, at Aalborg Kommune med Aalborghaverne tænker et immanensplan ind i kommunens ellers transcendent planlægning. Kommunens ret til byen og dermed magten til at bestemme, hvordan byens rum skal udformes, anvendes i den forbindelse til at lave en mere fleksibel planlægning som styringsrationale for haverne. Involverende en høj grad af medborgerinddragelse og –ansvar betyder det, at havebrugerne fra kommunalt sted pålægges ansvaret for etablering og løbende vedligehold af og arbejde med haverne. Samtidig fraskriver Aalborg Kommune sig ansvaret og får i stedet en rolle som facilitator for governance. Med denne høje grad af medborgeransvar og meget frie tøjler udnytter kommunen den energi og kreativitet, der er gemt hos befolkningen til at skabe mere kreative og inspirerende offentlige byrum. Hermed har kommunen til hensigt at øge Aalborgs attraktivitet og dermed konkurrenceevne i den interurbane konkurrence. Den høje grad af ansvar som havebrugerne pålægges samtidig med, at kommunen selv fralægger sig den, har dog konsekvenser for havebrugerne. I Aalborghaverne på Venøsundvej kommer det til udtryk i form frustrationer på et praktisk plan forbundet med en enorm mængde af ukrudt, der skal bekæmpes – og i Karolinelund på et organisatorisk plan knyttet til en for lav grad af organisering af haverne.

Foruden at medborgerinddragelsen således aktivt anvendes i forbindelse med byrumsudnyttelse, er det i analysen kommet frem, at midlertidighed i sig selv også udgør et strategisk værktøj i byrumsudnyttelsen. At haverne kun er midlertidige betyder, at de ikke er langtidsfastlåste og dermed er nemmere for kommunen at få adgang til i forbindelse med en mere permanent planlægning. Aalborg Kommune peger på, at midlertidigheden som værktøj, sammen med

medborgerinddragelsen, kan indikere, hvad de pågældende arealer i fremtiden kan bruges til. Hertil kommer, at midlertidige byrumsudnyttelser kan gøre arealer kendte for byens øvrige indbyggere. Det betyder, at bevidstheden om arealerne øges, hvilket kan gøre det lettere at afsætte dem i forbindelse med en fremtidig og mere permanent brug. Havernes midlertidige status synes overvejende at passe godt i havebrugernes generelle midlertidige livssituation, og foruden at denne status kan virke afslappende, betyder den også, at havebrugerne kan lave billigere og mindre holdbare løsninger i haverne. Men ligesom at den høje grad af ansvarspåleggelse har konsekvenser for havebrugerne, gælder dette også for havernes midlertidige status. På den ene side findes det, at midlertidigheden for nogle af havebrugerne virker som en hæmsko, der begrænser deres arbejdsmæssige og økonomiske investering i haverne. På den anden side opleves havernes midlertidige status og særligt kommunens korte opsigelsesfrist som en overvågning, der betyder, at havebrugerne præsterer deres yderste i forsøg på at bibeholde haverne. Hermed igennem virker midlertidigheden således som en drivkraft.

For på den mest fyldestgørende måde at svare på problemformulering, har det været nødvendigt med en teoretisk ramme, der indfanger casens placering i et komplekst skæringsfelt mellem byhaver, midlertidig byrumsudnyttelse samt byplanlægning med involvering af borgere og kreative iværksættere. Herudfra har jeg således sammensat et teoribatteri, sammenvævet af teoretiske perspektiver hentet fra byplanlægningen og sociologien. Dette ligeledes funderet i en forståelse af, at det rumlige har betydning for individet og de sociale relationer, hvad byplanlægningsteorier i sig selv, med et overvejende politologisk og/eller geografisk orientering, ikke går i dybden med. Flyttes blikket væk fra byhaver og til et mere overordnet perspektiv på medborgerinddragelse i midlertidig byrumsudnyttelse, er der, med den det kritiske konstruktivistisk-hermeneutiske videnskabsteoretiske afsæt samt den postmarxistiske teoriramme, åbnet op for en forståelse af, hvordan politiske beslutningstagere besidder retten til byen og dermed magten til at fastlægge styringsrationaler, hvorved samfundets borgere former byens rum ud fra myndighedernes politikker.

Med teoribatteriet og casen har det været muligt at skabe en forståelse af det komplekse spil, der er omkring medborgerinddragelse og midlertidig byrumsudnyttelse. Her er det bl.a. blevet tydeligt, hvordan der i den mere løsstrukturerede og midlertidige byplanlægning stadig er behov for en struktur. Dette understreges i forbindelse med casen af, hvordan der på det politiske plan, trods et styringsrationale med høj grad af medborgeransvar og frie tøjler, stadig hersker et stort kontrolbehov. Derudover ses dette behov for struktur også hos den ene gruppe af havebrugere, der er frustrerede over den manglende organisering fra kommunal side og som modstand hertil etablerer en forening. Med andre ord kan det siges, at det i en planlægning på et immanensplan ikke er muligt at slippe det transcendent. I forbindelse med medborgerinddragelse og midlertidig byrumsudnyttelse kan de to planer således siges at være nødvendige for hinanden.

Videre har den sammensatte og tværfaglige teoriramme, her særligt inddragelsen af de sociologiske perspektiver i byplanlægningsteorien, åbnet op for en forståelse af, hvordan medborgerinddragelse i en midlertidig byrumsudnyttelse kan have betydning for de inddragede borgere. Her er det gennem analysen understreget, hvordan den midlertidige status i sig selv virke hæmmende, mens den hos andre skaber en følelse af overvågning og derfor motivation. Derudover kan et oppe-fra-pålagt medborgeransvar hos de ansvarspålagte have forskellige frustrationer forbundet med sig. På et mere generelt plan er det i diskussionen videre diskuteret, hvordan indtænkningen af medborgere i en byrumsudnyttelse, der kun er midlertidighed, kan betyde at deres skabte arbejde/produkt nedlægges – det betyder videre at de investerede følelser og begær samt de personlige vindinger ved produktet/arbejdet også risikerer at forsvinde. Videre er det også diskuteret, hvordan brug af medborgere som den kreative underklasse og dermed producenter i den kreative økonomi kan resultere i en gentrificeringsproces. Nærtliggende herlighedsværdier (f.eks. kreative og attraktive byrum) kan resultere i højere ejendomsskatter, og kan således betyde en kommunal økonomisk vinding. Og i forlængelse heraf kan det betyde, at den kreative underklasse selv og andre dårligt stillede socio-økonomiske grupper fraflytter det pågældende område – og at middelklasse bohemer i stedet flytter til. Hermed kan inddragelse af medborgere og deres kreative evner aktivt anvendes som et byplanlægningsværktøj til at "løfte" byområder. Men samtidig kan det, og dermed de højere boligpriser, altså også betyde, at de kreative producenter selv bliver nødsaget til at flytte, og dermed og afskæres fra det produkt de har investeret i og selv har skabt.

Samtidig må det på baggrund af analysen også konkluderes, hvordan medborgerinddragelse i midlertidig byrumsudnyttelse er et felt, hvor mange ting er i spil – og mange ting spiller sammen. Det er et komplekst felt, hvor mange rationaler hersker på én gang. I forbindelse med casen er dette set ved, at ikke alle forhold kan forklares ud fra den teoretiske ramme, om end den forsøger at favne bredt og omslutte det komplekse skæringspunkt, hvori specialet er placeret. De midlertidige byrumsudnyttelser er komplekse størrelser og besidder også egne udviklingspotentialer, der påvirker og påvirkes af aktører og steder.

Gennem specialets fokus på Aalborg Kommune og Aalborghaver er det vist, hvordan medborgerinddragelse kan anvendes og bliver anvendt som strategisk værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse, og at dette har forskellige betydninger og konsekvenser for de involverede borgere. Med deres endnu korte levetid, står Aalborghaverne som case dog ikke stærkt i forhold til at forklare, de mulige konsekvenser, der på længere sigt kan være forbundet hermed. Her er der i analysen i stedet trukket på den eksisterende forskning, den teoretiske ramme samt informanternes gisninger. For at opnå en indsigt heri ville specialets tilvejebragte viden således kunne suppleres med en "efterundersøgelse" af samme case. Hvis Aalborghaverne får lov til at bestå i en længere periode end tilsigtet, vil det således kunne bidrage til at belyse, om en

gentrificeringsproces har fundet sted. Her er det tidligere påpeget i analysen, hvordan Aalborg, som socialdemokratisk højborg og med sin forhistorie som arbejderby, kan siges at være et særligt tilfælde i forhold til hvem, der lyttes til og tages højde for i den kommunale planlægning. Til at belyse om Aalborg Kommune således også udgør et særligt tilfælde, hvad angår brug af medborgerinddragelse som værktøj i en midlertidig byrumsudnyttelse, kunne andre tilfælde med samme sammentækning også undersøges, i forlængelse af specialiet, til en sammenligning.

Aalborg byhave Karolinelund

9. Litteraturliste

Agertoft, Cecilie & Jeppe Jul Garnak: Beboere i udsatte områder skal have jord under neglene. *Berlingske*. 22.marts 2013. <http://www.b.dk/nationalt/beboere-i-udsatte-omraader-skal-have-jord-under-neglene> (hentet d. 4.2.2014).

Andersen, Steen & Toft-Jensen, Marie (2012): "Kommune – mellem visioner og praktiske udfordringer". I: Andersen, Steen & Marie Toft-Jensen (red.): *Byen bliver til – en urban håndbog*. Forlaget PB4

Andres, Lauren (2013): "Differential Spaces, Power Hierarchy and Collaborative Planning: A Critiques of the Role of Temporary Uses in Shaping and Making Places". I: *Urban Studies*, 50(4), marts 2013, s. 759-775

Antoft, Rasmus & Heidi H. Salomonsen (2007): "Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi". I: Antoft, R., Jacobsen, Hviid M., Jørgensen, A. & Søren Kristiansen (red.): *Håndværk og horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag: Odense.

Antoft, R. m.fl. (2007): "Kvalitativ sociologi: Renæssance, særegenhed, mangfoldighed". I: Antoft, R., Jacobsen, Hviid M., Jørgensen, A., & Søren Kristiansen (red.): *Håndværk og horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag: Odense.

Baerlocher Bianca & Burger, Paul (2010): "Ecological Regimes: Towards a Conceptual Integration of Biophysical Environment into Social Theory". I: Groß, Matthias & Heinrichs, Harald: *European Perspectives and Interdisciplinary Challenges*. Springer Science & Business Media B.V.

Barbosa, Luiz C. (2009): "Theories in Environmental Sociology." I: Gould, Kenneth Alan & Lewis L., Tammy: *Twenty Lessons in Environmental Sociology*. New York: Oxford

Beatley, Timothy (2004): *Native to Nowhere – Sustaining Home and Community in a Global Age*. Washington: Island Press

Beatley, Timothy (2011): *Biophilic Cities – Integrating Nature into Urban Design and Planning*. Washington: Island Press

Bauman, Zygmunt (2002): *Fællesskab*. København: Hans Reitzels Forlag

Bauman, Zygmunt (2003): *City of Fears, City of Hopes*. Goldsmiths College, University of London. <https://www.gold.ac.uk/media/city.pdf> (hentet d. 4.2.2014)

Blokland, Talja (2008): "Gardening with a Little Help from Your (Middle Class) Friends: Bridging Social Capital Across Race and Class in a Mixed Neighbourhood". I: Blokland, Talja & Savage, Mike (red.): *Networked Urbanism. Social Capital in the City*. Ashgate

Bookchin, Murray (1986): *Post-Scarcity Anarchism*. Canada: Black Rose Books

Chiesura, Anna (2004): "The role of urban parks for the sustainable city". I: *Landscape and Urban Planning*, vol. 68, no.1, s. 129-138

Colding, Johan & Barthel, Stephan (2013): "The potential of 'Urban Green Commons' in the resilience building of cities". I: *Ecological Economics*, vol. 86, 2013, s. 156-166

Collin, Finn (2010): "Socialkonstruktivisme". I: Jacobsen, Michael Hviid m.fl. (red.): *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. København: Hans Reitzels Forlag

Dunlap, Riley E 2010): "The maturation and diversification of environmental sociology: from constructivism and realism to agnosticism and pragmatism". I: Redclift, Michael & Woodgate, Graham (red.): *The International Handbook of Environmental Sociology*. Edward Elgar Publishing, 2. udgave

Dolesh, Richard J. (2011): "Back to the Garden". I: *Parks and Recreation*, vol. 46.1, januar 2011, s. 2-4.

Florida, Richard (2005): *Den kreative klasse*. Århus: Forlaget Klim

Gornostaeva, Galina & Campbell, Noel (2012): "The creative underclass in the production of place: Example of Camden Town in London". I: *Journal of Urban Affairs*, vol. 3, no. 2, s. 169-188

Harvey, David (2012): *Rebel Cities*. London: Verso

Healey, Patsy (2003): "Collaborative planning in perspective": I: *Planning Theory*, vol. 2(2), 2003, s. 101-123. SAGE Publications

Healey, Patsy (2008): "Civic Engagement, Spatial Planning and Democracy as a Way of Life". I: *Planning Theory & Practice*, vol. 9, september 2008, no. 3, s. 379-382. Routledge

Hillier, Jean (2007): "Plane Speaking: En multiplanær teori om rumlig planlægning". I: Jensen, Anne m.fl. (red): *Planlægning i teori og praksis – et tværfagligt perspektiv*. København: Roskilde Universitetsforlag

Howard, Ebenezer (2004): "The three magnets". I: Weeler, Stephen M. & Beatley, Timothy (red): *The sustainable urban development*. New York: Routledge

Jacobsen, Michael Hviid. (2007): "Adaptiv teori – den tredje vej til viden: En stående invitation til syntesesociologi". I Antoft, Rasmus m.f. (red.): *Håndværk og horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense: Syddansk Universitetsforlag

Jacobsen, Michael Hviid (2012): "Zygmunt Bauman og storbyens mismod". I: Andersen, John m.fl. (red.): *Byen i bevægelse. Mobilitet – Politik – Performativitet*. Roskilde Universitetsforlag

Jensen, Anne (2007): "En vilje til planlægning: Om styring via rationalitet, viden og praksis". I: Jensen, Anne m.fl. (red): *Planlægning i teori og praksis – et tværfagligt perspektiv*. København: Roskilde Universitetsforlag

Jensen, Anne m.fl. (2007): "Indledning: Planlægning – en tværfaglig lærebog". I: Jensen, Anne m.fl. (red): *Planlægning i teori og praksis – et tværfagligt perspektiv*. København: Roskilde Universitetsforlag

Jensen, Anne & Pløger, John (2007): "En kort introduktion til Plan(e) Speaking". I: Jensen, Anne m.fl. (red): *Planlægning i teori og praksis – et tværfagligt perspektiv*. København: Roskilde Universitetsforlag

Jupp, Eleanor (2012): "Rethinking Local Activisme: 'Cultivating the Capacities' of Neighbourhood Organisation". I: *Urban Studies*, vol. 49 (14), november 2012, s. 3027-3044

Kvale, Steinar og Svend Brinkman (2009): Interview. Introduktion til et håndværk. (2. udg.). Hans Reitzels Forlag: København.

Larsen, Henrik Gutzon & Hansen, Anders Lund (2009): "Herskabsliggørelse – gentrificering på dansk". I: *Geografisk Orientering*, vol. 39, 2009, s. 33-35

Lefebvre, Henri (1996): *Writings on Cities*. Blackwell Publishers

MBBL – Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2012): *Dyrk din by – fælles byhaver og frivillighed i byfornyelsen*

MBBL Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2013): *Liste over særligt udsatte boligområder pr. 1. oktober 2013*. http://mbbl.dk/sites/mbbl.dk/files/dokumenter/liste_over_saerligt_udsatte_boligomraader_pr_1_okt_2013.pdf (hentet d. 4.2.2014).

Mumford, Lewis (2004): "Cities and the Crisis of Civilization". I: Weeler, Stephen M. & Beatley, Timothy (red): *The sustainable urban development*. New York: Routledge

Pløger, John (2002): "Det senmoderne nærmiljø – livsformer og bykultur". NI-BR-rapport 2002:16

Pløger, John (2004): "Strife: Urban planning and agonisme". I: *Planning Theory*. SAGE Publications, vol. 3 (1), s. 71-92

- Pløger, John (2006): "In Search of the *Urban Vitalis*". I: *Space and Culture*, vol. 9, no. 4, November 2006, s. 382-399
- Pløger, John (2008a): "Midlertidige byrum". I: Juul Frost Arkitekter (red.): *Byens rum – Det fremmede i det kendte*. København: Arkitekturforlaget
- Pløger, John (2008b): "Flydende planlægning". Juul Frost Arkitekter (red.): *Byens rum som udviklingsstrategi*.
- Pratt, Andy C. (2008): "Creative cities: the cultural industries and the creative class". I: *Geografiska Annaler: Series B, Human Geografi*, 90 (2), s. 107-117
- Pratt, Andy C. (2009): "Urban Regeneration: From Arts 'Feel Good' Factor to the Cultural Economy: A Case Study of Hoxton, London". I: *Urban Studies*, vol. 46(5&6), maj 2009, s. 1041-1061
- Purcell, Mark (2003): "Citizenship and the Right to the Global City: Reimagining the Capitalist World Order". I: *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 27.3, september 2003, s. 564-90
- Rosenbak, Marianne (2013): "Grønne områders kvalitet i den tætte by". I: Dansk Byplanlaboratorium & Center for Strategisk Byforskning (red.): *De grænseløse by*. Skive: Handy-Print A/S
- Samson, Kristine (2012): "Midlertidige byrum – materialitet og hverdagsetik". I: Andersen, Steen & Toft-Jensen, Marie (red.): *Byen bliver til – en urban håndbog*. Forlaget PB4
- Sassen, Saskia (2000): "New frontiers facing urban sociology at the Millennium". I: *British Journal of Sociology*, vol. 5, no. 1, s. 143-159
- Schwandt, Thomas A. (2002): "Three epistemological stances for qualitative inquiry: interpretivism, hermeneutics and social constructionism", I: Denzin, N. & Lincoln, Y. (red.): *Handbook of qualitative research*. London: Sage Publishers
- Sehested, Karina (2003a): "Bypolitik mellem hierarki og netværk". I: Sehested, Karina (red.): *Bypolitik – mellem hierarki og netværk*. Akademiske Forlag A/S
- Sehested, Karina (2003b): "Nye planlæggerroller i byens netværksstyring": I: Sehested, Karina (red.): *Bypolitik – mellem hierarki og netværk*. Akademiske Forlag A/S
- Shields, Rob (1997): "Spatial Stress and Resistance: Social Meanings of Spatialization". I: Benko, Georges & Ulf Strohmayer: *Space & Social Theory*. Blackwell
- Supertanker (2012): "Fra "kreativ midlertidighed" til urban dramaturgi". I: Andersen, Steen & Toft-Jensen, Marie (red.): *Byen bliver til – en urban håndbog*. Forlaget PB4

Kommunale dokumenter:

Aalborg Kommune: Aalborg haver

http://www.aalborgkommune.dk/kultur-og-fritid/Natur/Aktivt-friluftsliv/Sider/Aalborg_haver.aspx

Aalborg Kommune1: Retningslinier – byliv, parker, torve, pladser

http://www.aalborgkommuneplan.dk/retningslinier/0-06_byliv_parker_torve_pladser/611.aspx

Aalborg Kommune2: Midlertidig brug af ledige byarealer

http://www.aalborgkommune.dk/Om_kommunen/Byplanlaegning/Byomdannelse-og-byudvikling/Sider/Midlertidig-brug-af-ledige-byarealer.aspx

Aalborg Kommune3: Karolinelund

http://www.aalborgkommune.dk/Om_kommunen/Byplanlaegning/Byomdannelse-og-byudvikling/Sider/Karolinelund.aspx

Aalborg Kommune4: City in Between

http://www.aalborgkommune.dk/Om_kommunen/Byplanlaegning/Byomdannelse-og-byudvikling/CityInBetween/Sider/City-in-between.aspx

Aalborg Kommune5: Skole- og Kulturforvaltningen, Kulturpolitik 2013-2015

<http://www.e-pages.dk/aalborgkommune/863/24>

Kommuneplanen:

<http://www.aalborgkommuneplan.dk/>

Planstrategien 2011:

<http://www.e-pages.dk/aalborgkommune/401/>

10. Bilagsoversigt

Bilag 1: Informantpræsentationer

Bilag 2: Cameo-analyser

Bilag 3: Interviewguides.

Findes på vedlagte CD: Mappe 3, se sidst i specialet

Bilag 4: Transskriberinger af alle gennemførte interviews.

Findes på vedlagte CD: Mappe 4, se sidst i specialet

Bilag 5: Havekontrakt med Aalborg Kommune.

Findes på vedlagte CD: Mappe 5, se sidst i specialet

Bilag 1: Informantpræsentationer

Aalborg byhave Karolinelund									
Navn	Rolle	Alder	Beskæftigelse	Bopæl	Tidspunkt, have fra	Tid i haven	Størrelse på have	Have sammen med	
Kamilla	Formand/ havebruger	28 år	Læser kandidatuddannelse i IT, læring og genetatorisk omstilling på Aalborg Universitet. Bachelor i 'ernæring og sundhed'	Bor alene. Lejlighed, Øgade-kvarteret	Fra start	Højsæson: Hver dag Slutning: En gang om ugen	27 kvm.	Alene	
Søren	Næstformand/ næstformand i Karolines Venner/ havebruger	24 år	Journalist. Arbejder, men var ledig, da de lavede haven	Bor alene. Lejlighed, Midtbyen	Fra start	Højsæson: Hver anden dag	Fire lodder (36 kvm)	Med en kammerat	
Jytte	Havebruger	59 år	Skolelærer på lokal folkeskole	Bor alene. Ejerlejlighed i Midtbyen	Fra start	Højsæson: En gang om ugen Slutning: Hver anden (se Jytte)	Tre lodder (27 kvm.), deler med Asger	Med Asger (kollegaer)	
Asger	Havebruger	44 år	Skolelærer på lokal folkeskole	Lejlighed i Øgade-kvarteret, hver anden uge med datter på 16 år	(se Jytte)			Med Jytte (kollegaer)	
Pia	Havebruger	22 år	Går på Aalborg Studenterkursus, HF	Bor med kæreste i Øgadekvarteret	Fra april	Højsæson: Hver dag Slutning: Hver anden dag	Et lod (9 kvm.)	Alene	
Aalborgshaven på Venøundvej									
Maibritt	Kommune-kontakt/ havebruger	45 år	Uddannet sygeplejerske, arbejder halv tid på psykiatrisk skadestue om natten. Derudover kunstner, maler	Rækkhus, Aalborg Øst. Bor med sin mand på 50 år og datter på 13 år (Derudover to døtre på hhv. 22 og 23 år).	Fra start	En gang om ugen (og ekstra for at høste)	200 kvm.	Med sin mand	
Mette	Havebruger	52 år	Ledig. Venter på pension, har rygskaide fra tidligere arbejde som social- og sundhedshjælper	Bor alene. Lejlighed, Aalborg Øst	Fra start	Ca. 14-16 gange i alt	40 kvm.	Alene	
Rasmus	Havebruger	26 år	Studerer engelsk og mediefag	Bor med Bettina. Lejlighed, Aalborg Øst	Fra juni/ juli	Højsæson: Hver anden dag	200 kvm (har anlagt have på 100 kvm)	Med Bettina	
Bettina	Havebruger	24 år	Studerer på grafisk tekniker-uddannelsen i Aalborg	Bor med Rasmus. Lejlighed, Aalborg Øst	(se Rasmus)	(se Rasmus)	(se Rasmus)	Med Rasmus	

Navn	Rolle ift. Aalborghaver	Beskæftigelsesfunktion hos Aalborg Kommune
Stadsgartner	Forankring af Aalborghaver	Uddannet landskabsarkitekt fra Landbrugshøjskolen i 1993. Har arbejdet i kommunal regi siden 93, først i Esbjerg og så i Odense Kommune, (til slut: leder for hele deres parkafdeling). Siden 2001 ansat i Aalborg Kommune, ansvarlig for Park og Natur
T&M1	Initiativtager til Aalborghaver	Ansat i Miljø- og Teknikforvaltningen hos Aalborg Kommune, i afdelingen 'Trafik og Veje'. Uddannet landinspektør. Arbejdet som byplanlægger hos Aalborg Kommune fra 2000-2011. Siden 2011 været faglig ansvarlig for kommunens arealer
T&M2	Initiativtager til Aalborghaver	Ansat i Miljø- og Teknikforvaltningen hos Aalborg Kommune, i afdelingen 'Trafik og Veje' Uddannet bygningskonstruktør. Har tidligere arbejdet som byggesagsbehandler.

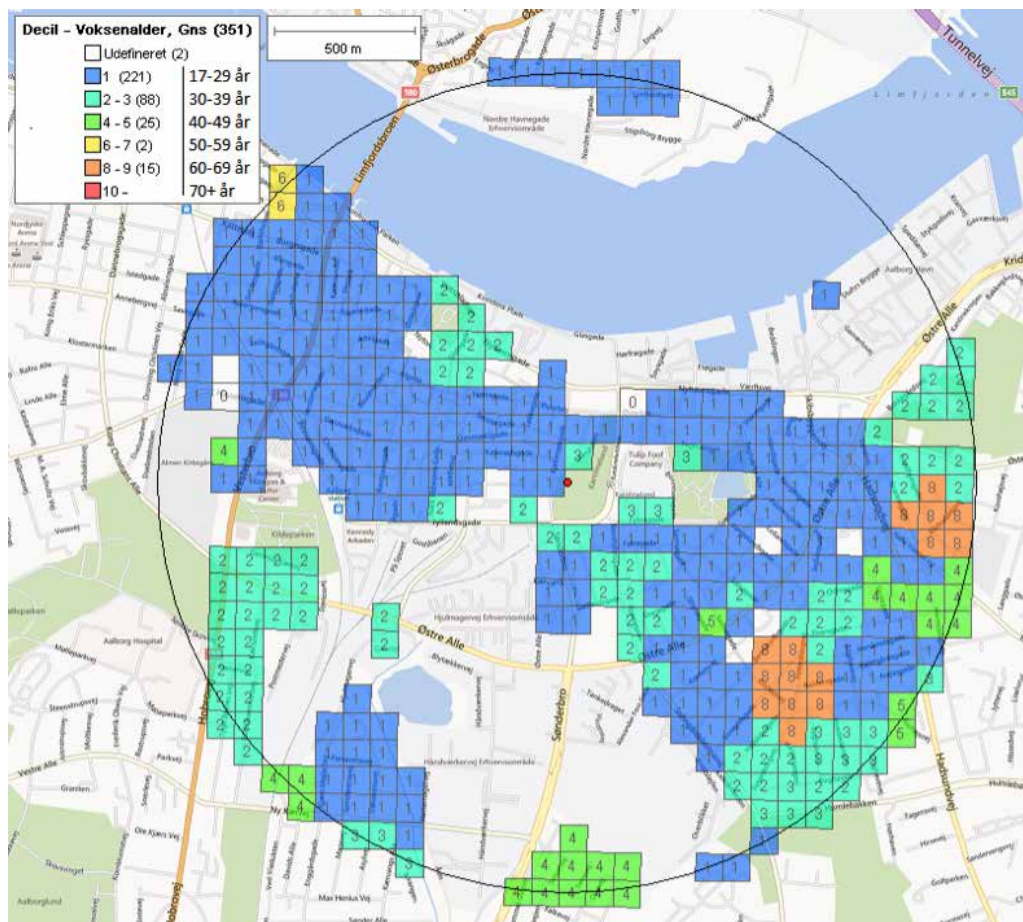
Bilag 2: Nærområdeanalyse (Cameo)

Til belysning af de fysiske kontekster omkring de to Aalborghaverne, har jeg lavet en geo-demografisk nærområdeanalyse (kvantitativ data), baseret på data fra et geografisk informationssystem (GIS), og foretaget med computerprogrammet Cameo som analytisk værktøj. Her har jeg defineret nærområdet som det område, der ligger indenfor en radius på 1,5 km fra haverne, da det i de kvalitative interviews blev mig klart, at de fleste havebrugere bor indenfor denne afstand til deres have. De undersøgte variable er fremstillet i geografiske oversigtskort, der illustrerer fordelingen af husstande i 100*100 meter celler (deciler) vist som overrepræsentation. Den type, som er fremhævet, er dermed den type, der er overrepræsenteret i hver af cellerne. Decillerne opdeler Danmark i ti grupper, hvilket er de 10 % "laveste" til de 10 % "højeste" ift. den udvalgte variabel. Ift. uddannelsesniveau betyder det, at de 10 % lavest uddannede i Danmark ligger i gruppe 1, mens de 10 % højest uddannede ligger i gruppe 10. Af hensyn til diskretionskriterier er det kun muligt at vise gennemsnittene i celler, der omfatter mindst tyve husstande.

Aalborg byhave Karolinelund

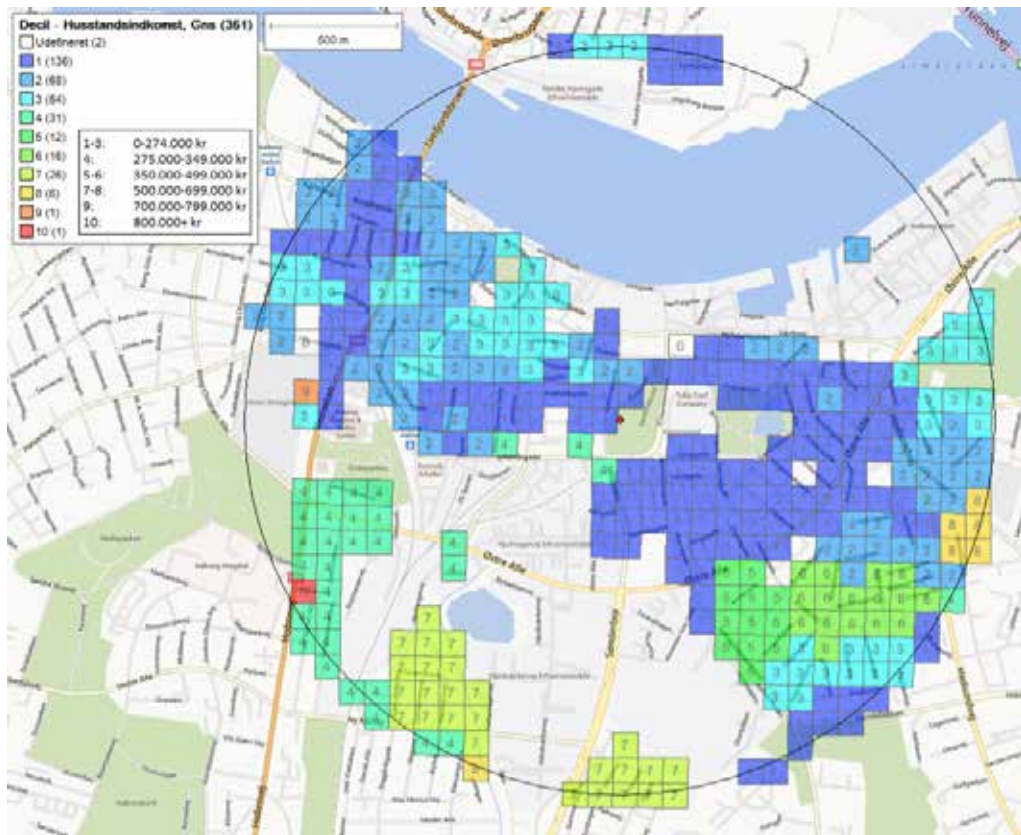
I nedenstående følger et afsnit, der beskriver befolkningen, der er bosat i nærområdet omkring byparken Karolinelund, hvor Aalborg byhave Karolinelund ligger. Byhaven er markeret som den røde prik på kortene, mens cirklen angiver nærområdet en radius på 1,5 km fra byhaven, som der her analyseret på.

Alder

Ovenstående figur viser den gennemsnitlige alder i området omkring byhaven i Karolinelund. Heraf ses det, at befolkningen her er meget ung. I stort set alle decilerne er der en gennemsnitlig alder, der tilhører gruppen af de 30 % yngste voksne i Danmark. Det svarer til en alder på ca. 17-39 år. Det ses videre, at der i ca. to tredjedele af decilerne er en gennemsnitlig alder, der falder indenfor de 10 % yngste voksne i Danmark, hvilket svarer til en alder på 17-29 år. Derudover er der meget få ældre i nærområdet omkring byhaven.

Husstandsindkomst

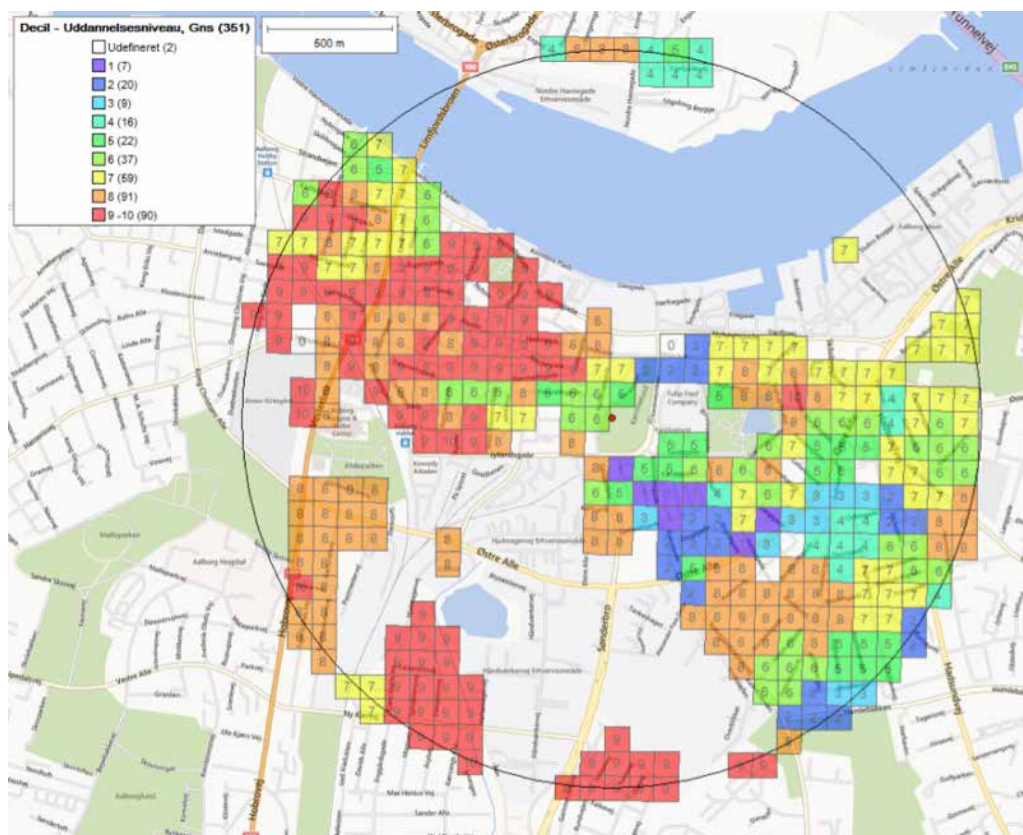

Af ovenstående kort ses husstandsindkomsten i nærområdet omkring Aalborg byhave Karolinelund. Kortet viser, at der i omkring to tredjedele af decilerne er en gennemsnitlig indkomst, der tilhører Danmarks 30 % laveste, altså med andre ord er de blandt landets 30 % fattigste. Det svarer til en gennemsnitlig indkomst på 0-274.000 kr. Og i lige knap en tredjedel af decilerne er der en gennemsnitlig husstandsindkomst, der tilhører gruppen af Danmarks 10 % fattigste.

Samtidig er der meget få deciler, i en afstand på 1,5 km fra byhaven, hvor den gennemsnitlige husstandsindkomst falder indenfor Danmarks 30 % rigeste, det gælder nemlig kun otte ud af de i alt 361 deciler, eller knap 2 %.

Uddannelsesniveaue

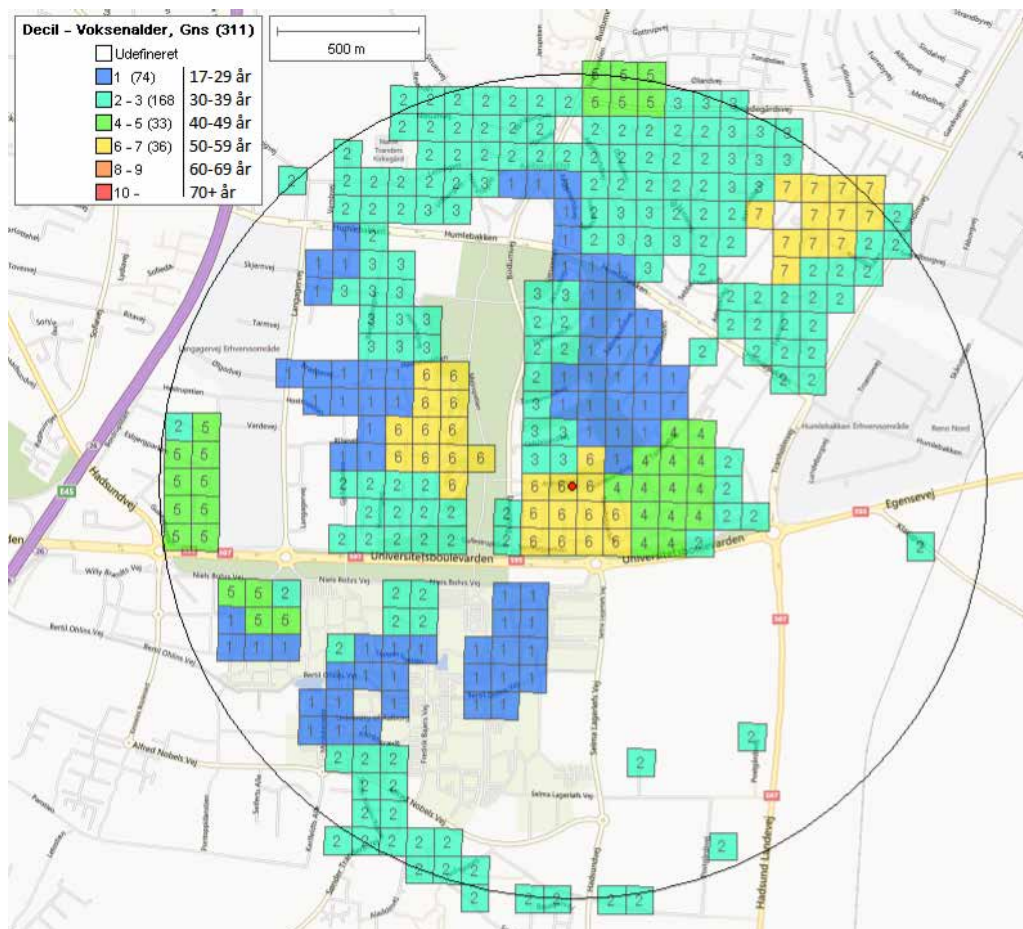

Af ovenstående kort ses det gennemsnitlige uddannelsesniveaue for befolkningen bosat i nærområdet omkring Karolinelund. Heraf ses det, at der i to tredjedele af decilerne er et gennemsnitligt uddannelsesniveaue, der ligger i gruppen af de 30 % højest uddannede i Danmark, og cirka halvdelen tilhører gruppen af landets 20 % højest uddannede. Samtidig er der kun i omkring en tiendedel af alle decilerne et gennemsnitligt uddannelsesniveaue, der falder indenfor gruppen af de 30 % lavest uddannede i Danmark.

Aalborgghaven på Venøsundvej

I det følgende afsnit beskrives befolkningen, der er bosat i nærområdet omkring Aalborgghaven på Venøsundvej. Byhaven er markeret som den røde prik på kortene, mens cirklen angiver nærområdet indenfor en radius på 1,5 km fra byhaven, som der her analyseret på.

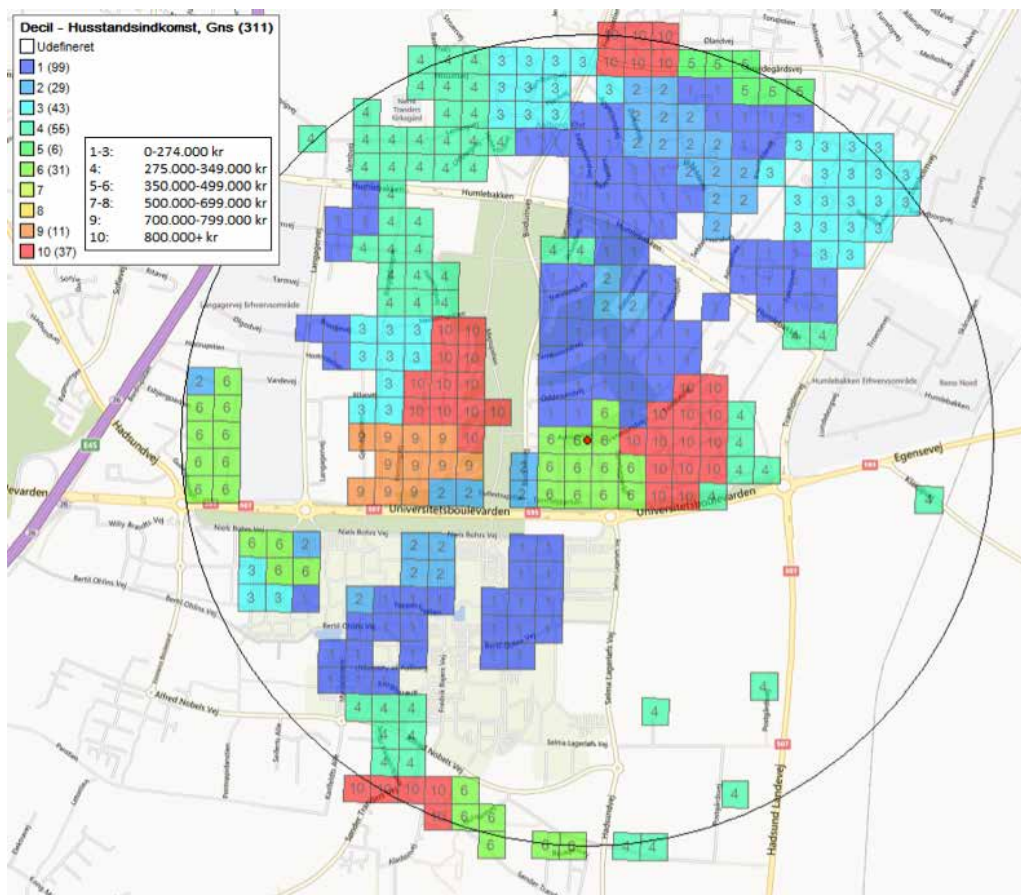
Alder

Af ovenstående kort ses alderen for befolkningen bosat i området omkring byhaven på Venøsundvej. Heraf ses det at der i omkring to tredjedele af decilerne er en gennemsnitsalder tilhørende gruppen af de 30 % yngste voksne i Danmark, altså er i aldersgruppen 17-39 år. Her skal det tilføjes, at Aalborg Universitets campus ligger indenfor radius af 1,5 km fra byhaven, og stort set alt, hvad der ligger syd for Universitetsboulevarden tilhører det såkaldte universitetsområde, hvilket kan være en del af forklaringen på den forholdsvis lave gennemsnitsalder i området.

I området lige omkring byhaven er det imidlertid også mange deciler, hvor gennemsnitsalderen falder indenfor aldersgruppen 4-5 samt aldersgruppen 6. Det svarer til en alder på hhv. 40-49 og 50-59 år.

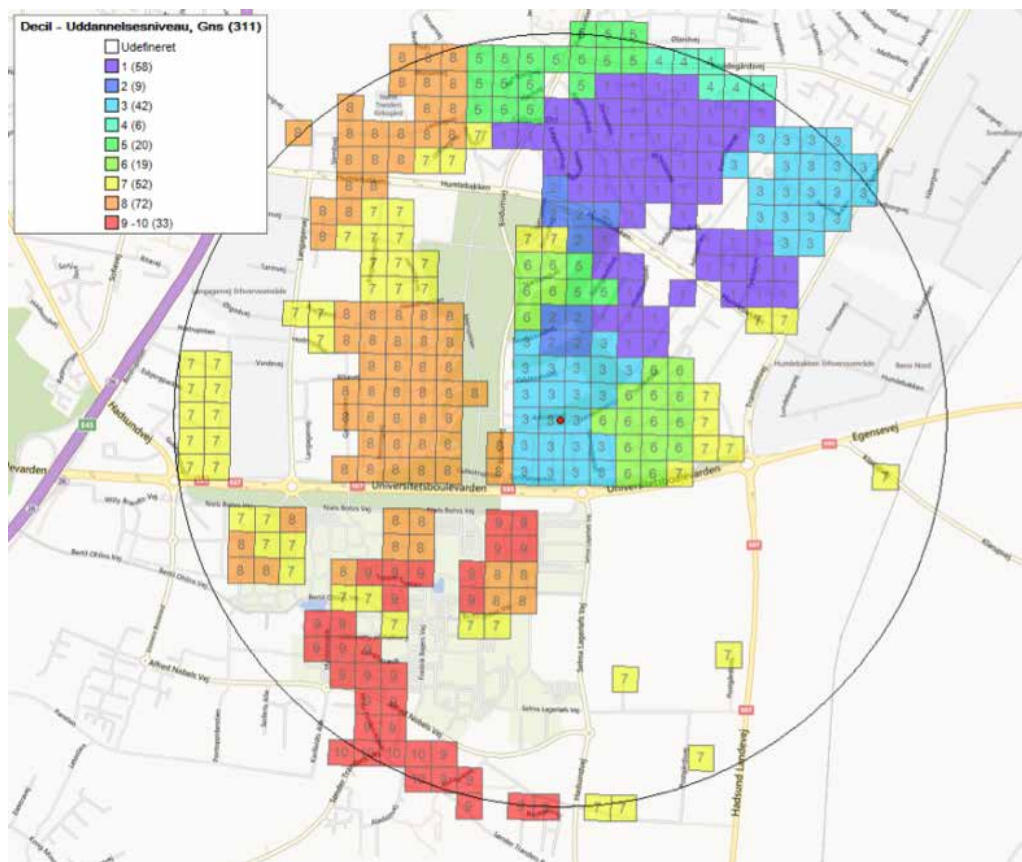
Husstandsindkomst

På ovenstående kort ses husstandsindkomsten for området omkring Aalborgbørghaven på Venøsundvej. Heraf kan det aflæses, at godt halvdelen af decilerne har en gennemsnitlig husstandsindkomst, der falder under gruppen udgjort af landets 30 % fattigste, hvilket svarer til en årlig husstandsindkomst på 0-274.000 kr. Samtidig er der kun i ca. en syvendedel af decilerne en gennemsnitlig husstandsindkomst, der hører til blandt gruppen af landets 30 % højeste indkomster.

Af kortet ses endvidere et tydeligt "skel" mellem området nord for byhaven og området umiddelbart syd, hvor førstnævnte falder indenfor gruppen af landets fattigste, mens det nærmest modsatte gør sig gældende for husstandene mod syd. Her henvises ovenstående beskrivelse af byhaven, hvor det fremgår, at præcis Venøsundvej skiller Aalborg Øst, med boligblokke og rækkehuse mod nord og villaer mod syd samt ligeledes et større villakvarter vest for haven. Dette synes at afspejle sig i husstandsindkomsterne.

Uddannelsesnivea

Kortet ovenfor viser det gennemsnitlige uddannelsesnivea i området omkring byhaverne på Venøsundvej. Heraf ses det at der i cirka en tredjedel af decilerne er et gennemsnitligt uddannelsesnivea, der tilhører gruppen af de 30 % lavest uddannede i Danmark. Samtidig falder også omkring en tredjedel af decilerne under gruppen af de 30 % højest uddannede. Her ses der på kortet en tydelig forskel mellem området nord og syd for Universitetsboulevarden samt vest og øst for Budumvej.

